

[Burmistrz Miasta i Gminy Ogrodzieniec

**Zmiana nr 1 Studium
Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
Gminy Ogrodzieniec
[TEKST JEDNOLITY Z WYRÓŻNIONYMI ZMIANAMI]¹**

[ZMIANA NR 1]¹

**Tom I
Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego
gminy Ogrodzieniec**

Załącznik nr 1.1.
do uchwały Nr
Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu
z dniar.¹

[PAŹDZIERNIK 2021 r.]¹

¹ Zmiana nr 1 studium uchwalona Uchwałą NrRady Gminy Ogrodzieniec z dniar.

**[Zmiana nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego
gminy Ogrodzieniec**

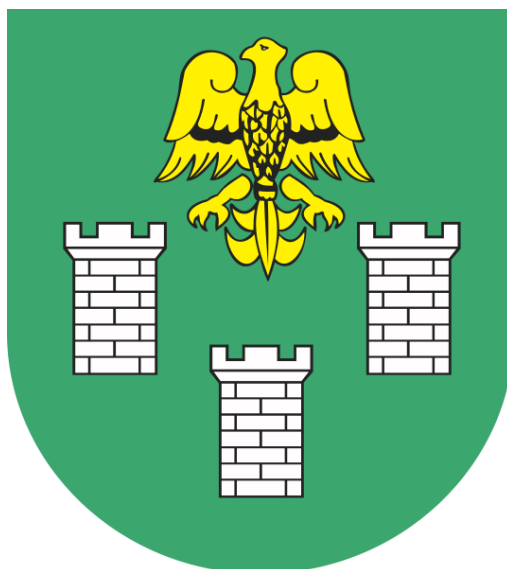
**Opracowanie wykonane na zlecenie
gminy Ogrodzieniec
przez:**

**Pracownia Urbanistyczno – Architektoniczna Jan Knura
ul. Korfantego 11/3, 44-200 Rybnik
NIP 6391845726, REGON 364433725
Zespół autorski:**

**inż. Jan Knura – główny projektant (KT-466, KR-56)
mgr inż. Malwina Włodarczyk
mgr inż. Anna Knura]**

Burmistrz Miasta i Gminy Ogrodzieniec

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ogrodzieniec

Tom I Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec

Załącznik nr 1.1.
do uchwały Nr LI / 390 / 2018
Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu
z dnia 27 marca 2018 r.

marzec 2018 r.

Zamawiający:

Burmistrz Miasta i Gminy Ogrodzieniec
Plac Wolności 25
42-440 Ogrodzieniec

Wykonawca:

GARD - Pracownia Urbanistyczno-Architektoniczna - mgr inż. arch. Anna Woźnicka,
ul. Traktorowa 43 lok. 2, 91-117 Łódź

Podstawa opracowania:

Umowa Nr AP.272.60.2014 zawarta w dniu 6 sierpnia 2014r. z Gminą Ogrodzieniec

Autorzy opracowania:

mgr inż. arch. **Anna Woźnicka** - główny projektant *Studium* - uprawniona do sporządzania projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin na podstawie art. 5 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1073, z późn. zm.)

mgr **Karolina Wiśniewska**

mgr **Andrzej Dzbanek**

mgr inż. arch. **Agata Bubas**

mgr inż. **Rafał Kowalski**

mgr **Piotr Pirek**

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

Spis treści

1. Wstęp.....	[11
1.1. Podstawa prawna i cel opracowania	11
[1.1.a. Podstawa prawna i cel opracowania zmiany nr 1 Studium	11
1.2. Materiały wyjściowe	12
1.3. Materiały sporządzone na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	17
[1.3.a Materiały sporządzone na potrzeby zmiany nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	17
2. Ogólna charakterystyka gminy	18
3. Uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego.....	19
3.1. Demografia	19
3.2. Rynek pracy i bezrobocie	21
3.3. Warunki życia ludności.....	23
3.3.1. Infrastruktura społeczna	23
3.3.2. Mieszkalnictwo	25
3.3.3. Bezpieczeństwo publiczne.....	26
3.4. Główne gałęzie gospodarki	27
3.4.1. Rolnictwo.....	27
3.4.2. Leśnictwo wraz z leśną przestrzenią produkcyjną	28
3.4.3. Gospodarka rybacka	29
3.4.4. Usługi	29
3.4.5. Przemysł	30
3.5. Struktura władania gruntami	31
3.6. Podsumowanie	32
4. Środowisko przyrodnicze.....	33
4.1. Zasoby środowiska przyrodniczego	33
4.1.1. Ukształtowanie powierzchni terenu i geomorfologia.....	33
4.1.2. Budowa geologiczna	34
4.1.3. Warunki klimatyczne.....	35
4.1.4. Zasoby wodne	35

4.1.5. Złoża surowców mineralnych.....	37
4.1.6. Warunki glebowe.....	39
4.1.7. Świat flory i fauny	39
4.2. Jakość środowiska przyrodniczego.....	42
4.2.1. Stan czystości wód.....	42
4.2.2. Jakość powietrza atmosferycznego	42
4.2.3. Klimat akustyczny.....	44
4.2.4. Promieniowanie elektromagnetyczne	45
4.2.5. Zagrożenie powodziowe	47
4.2.6. Tereny osuwiskowe	47
4.2.7. Tereny i obszary górnicze.....	47
4.2.8. Kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla	47
4.3. Elementy środowiska przyrodniczego objęte ochroną.....	48
4.3.1. Park krajobrazowy „Orlich Gniazd”	48
4.3.2. Obszary Natura 2000	49
4.3.3. Pomniki przyrody.....	50
4.3.4. Ochrona gatunkowa roślin zwierząt i grzybów	51
4.3.5. Korytarze ekologiczne	51
4.3.6. Regionalne i ponadregionalne ostoje przyrody	53
4.3.7. Pozostałe formy ochrony przyrody.....	54
4.4. Podsumowanie	54
5. Środowisko kulturowe.....	55
5.1. Rys historyczny rozwoju przestrzennego gminy.....	55
5.1.1. Geneza historyczna oraz rozwój osadnictwa w gminie Ogrodzieniec.....	55
5.1.2. Rys historyczny wybranych miejscowości znajdujących się w Gminie Ogrodzieniec.....	56
5.1.3. Historia i rozwój przestrzenny miasta Ogrodzieniec.....	58

5.2. Walory środowiska kulturowego.....	59
5.3. Elementy środowiska kulturowego objęte ochroną.....	60
5.3.1. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków.....	60
5.3.2. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków	61
5.3.3. Wykaz stanowisk archeologicznych.....	63
5.3.4 Strefy ochrony konserwatorskiej w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec.....	70
5.4. Dobra kultury współczesnej oraz miejsca pamięci narodowej	74
5.5. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określone przez audyt krajobrazowy granice krajobrazów priorytetowych	75
5.6. Podsumowanie	75
6. Stan zagospodarowania terenów.....	77
6.1. Obecna struktura osadnicza	77
6.2. Struktura przestrzenna i stan ładu przestrzennego	79
6.3. Podsumowanie	86
7. Uzbrojenie techniczne	89
7.1. Komunikacja	89
7.1.2. Komunikacja kolejowa	95
7.1.3. Komunikacja publiczna	96
7.1.4. Szlaki turystyczne.....	98
7.2. Gospodarka wodno - ściekowa	98
7.2.1. Zaopatrzenie w wodę	98
7.2.2. Odprowadzanie ścieków sanitarnych.....	100
7.2.3. Odprowadzanie ścieków deszczowych.....	101
7.3. Gospodarka energetyczna	101
7.3.1. Zaopatrzenie w energię elektryczną	101
7.3.2. Zaopatrzenie w gaz	102
7.3.3. Zaopatrzenie w ciepło.....	103

7.4. Gospodarka odpadami.....	104
7.5. Obsługa telekomunikacyjna	106
7.6. Podsumowanie	107
8. Polityka przestrzenna gminy.....	109
8.1. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w gminie Ogrodzieniec - stan prawny	109
8.1.1. Dotychczas obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	110
8.1.2. Przyczyny zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec	111
8.1.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	111
8.1.4. Wydawane decyzje administracyjne - pozwolenia na budowę	113
8.2. Wnioski złożone do Studium	114
8.3. Dokumenty strategiczne szczebla gminnego	118
8.3.1. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ogrodzieniec	118
8.3.2. Wieloletnia Prognoza Finansowa.....	119
8.3.3. Program Ochrony Środowiska	119
[8.4. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy	120
9. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy	122
9.1. Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030.....	122
9.2. Dokumenty szczebla wojewódzkiego	123
9.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”	123
9.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+	124
9.2.3. Program ochrony środowiska dla województwa śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 i Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022.....	131
9.2.4. Strategia rozwoju turystyki w województwie śląskim na lata 2004 - 2013	134
9.3. Dokumenty szczebla powiatowego	135
9.3.1. Plan rozwoju lokalnego Powiatu Zawierciańskiego, Strategia Rozwoju Powiatu Zawierciańskiego na lata 2011-2020	135
9.3.2. Program ochrony środowiska dla powiatu zawierciańskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019r.	136

9.4. Podsumowanie138]¹

Spis rysunków:

[- Rysunek 1 - *Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego* - stanowiący Załącznik Nr 2.1. do uchwały Nr/...../2020 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia]¹

¹ Zmiana nr 1 studium uchwalona Uchwałą NrRady Gminy Ogrodzieniec z dniar.

1. Wstęp

1.1. Podstawa prawna i cel opracowania

Podstawę formalno - prawną niniejszego opracowania stanowi Uchwała Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu Nr LIII/400/2014 z dnia 23 kwietnia 2014r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec.

Studium zostało przygotowane zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1073, z późn. zm.) oraz rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118 poz. 1233).

Gmina i Miasto Ogrodzieniec w całości są objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, *których ustalenia, w wyniku sporządzenia nowego studium, będą wymagały zmiany.*

Studium jest dokumentem sporządzanym dla całego obszaru gminy. Głównym celem dokumentu jest określenie polityki przestrzennej oraz lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Określenie polityki przestrzennej należy rozumieć jako formułowanie celów w zakresie zagospodarowania przestrzennego oraz sposobów ich osiągnięcia na podstawie istniejących uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego.

Studium stanowi także podstawę do koordynacji ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z art. 9 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017r., poz. 1073, z późn. zm.) studium nie jest aktem prawa miejscowego, to znaczy, że na jego podstawie nie mogą zostać wydane żadne decyzje administracyjne.

Celem uchwały Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium jest określenie spójnej polityki przestrzennej i zasad zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec.

[1.1a. Podstawa prawna i cel opracowania zmiany nr 1 Studium

Podstawą Zmiany nr 1 studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec, uchwalonego Uchwałą LI / 390 / 201 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 27 marca 2018 r., jest uchwała nr XI/95/2019 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec.

Zmiana nr 1 studium wynika z licznych wniosków złożonych przez właścicieli nieruchomości, w obszarze opracowania zmiany nr 1 Studium.

W trakcie analiz wskazano nowe tereny pod zabudowę, które uwzględniają częściowo liczne wnioski mieszkańców gminy Ogrodzieniec o przekształcenie przeznaczenia nieruchomości. W związku z korzystnymi warunkami i predyspozycjami wyznaczonych,

terenów, które zostały wskazane do zabudowy, w obszarach objętych niniejszą zmianą uzasadniony jest dalszy rozwój zabudowy tej zabudowy. Ponadto zapisy studium określające warunki zagospodarowania terenu i kształtowania zabudowy będą skorygowane w zakresie wskaźników i parametrów urbanistyczno - architektonicznych, dając wytyczne do planów miejscowych.

Zmiany wprowadzone niniejszą zmianą wyróżniono:

- 1) w tekście - kolorem fioletowym oraz ujęciem w nawiasy z oznaczeniem numeru zmiany;
- 2) na rysunkach - wprowadzając granice obszaru objętego zmianą nr 1 Studium.
- 3) Zmian dokonano na:
- 4) Załączniku tekstowym nr 1 – studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec;
- 5) Załączniku graficznym nr 2 – uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego - w skala 1:10 000]
- 6) Załączniku graficznym nr 3 – kierunki zagospodarowania przestrzennego - w skala 1:10 000]¹

1.2. Materiały wyjściowe

- Bank Danych Lokalnych GUS;
- Baza Danych Obiektów Topograficznych dla terenu województwa śląskiego;
- Babczyńska - Sendek B., 2010, Występowanie, zagrożenia i monitoring siedlisk nieleśnych na obszarach sieci NATURA 2000: Ostoja Kroczycka i Ostoja Środkowojurajska wraz uwzględnieniem terenów przyległych; WFOŚiGW Katowice;
- Białaszewski P., 2007, „Pola elektromagnetyczne w środowisku - opis źródeł i wyniki badań”, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa;
- „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce, wg stanu na 31 XII 2013r.”, 2014, red. Szuflicki M., Malon A., Tymiński M., Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa;
- „Dawne rzemiosło i dziedzictwo kulturowe Ryczowa”, wyd. Jura, Zawiercie;
- „Dwunasta roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, obejmująca 2013 rok”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, kwiecień 2014r.;
- Encyklopedia PWN;
- Górski U.J., 1995, Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu, wyd. Podrym, Sosnowiec;

[...]¹ Wprowadzono Zmianą nr 1 studium

- Jakubowski., 2008, Szlak Orlich Gniazd, wyd. Ossolineum, str. 188-201;
- Kiryk F., Kołodziejczyk., 1978, Dzieje Olkusza i regionu olkuskiego; wyd. PWN, Warszawa -Kraków;
- Kondracki J., 2002, „Geografia regionalna Polski”, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa;
- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju;
- Mapa podziału administracyjnego Polski;
- Mapa topograficzna Polski w skali 1:10 000;
- Mapa geologiczna Polski w skali 1:50 000;
- Mapa hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, Arkusz Zawiercie (912);
- Mapa hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, Arkusz Ogrodzieniec (913);
- Mapa sozologiczna Polski w skali 1:50 000;
- Mapa hydrograficzna Polski w skali 1:50 000;
- Mapa glebowo - rolnicza dla terenu gminy Ogrodzieniec;
- Matuszkiewicz J. M., 2008, „Regionalizacja geobotaniczna Polski”, IGiPZ PAN, Warszawa;
- Michalak., Wieczorek S., 2004, Opracowanie ekofizjograficzne na potrzeby miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec, Regioplan sp. z o.o., Wrocław;
- Opczyński K., „Synteza wyników pomiaru ruchu na drogach wojewódzkich w 2010 roku”, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad;
- *Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Województwa Śląskiego*, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice, 2015;
- „Opracowanie wyników badań i ocena klimatu akustycznego w wybranych rejonach dróg na terenie miasta OGRODZIENIEC w 2011 roku, z uwzględnieniem czynników natężenia i struktury pojazdów oraz warunków pogodowych mających wpływ na propagację hałasu w głąb sąsiadujących terenów”, 2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach;
- Partyka J. (red.), 2006, *W cieniu zamczyska Bonerów: w setną rocznicę utworzenia Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1906-2006)*; wyd. PTTK Ojców, str. 224-228;
- Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014;
- Pomiar ruchu na drogach wojewódzkich w 2010 roku, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad;
- Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Ogrodzieniec na lata 2010 - 2015 z uwzględnieniem perspektywy do 2019, Ogrodzieniec, 2012;
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zawierciańskiego na lata 2012-2015, Starostwo Powiatowe, Zawiercie;

- Program ochrony środowiska województwa śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018;
- Przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w części pozakarpackiej województwa śląskiego, Państwowy Instytut Geologiczny [dane pochodzą z zasobów witryny internetowej SOPO prowadzonej przez PIG-PIB];
- Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy i miasta Ogrodzieniec, załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXII/254/2012 Rady Miejskiej Ogrodzieniec z dnia 19 grudnia 2012 roku;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014r. poz. 112);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. Nr 192, poz.1883);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012r. poz. 1031);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014r. poz. 1409);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016r. poz. 2183);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów substancji lub energii w środowisku przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem (Dz. U. Nr 288, poz. 1697);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną (Dz. U. Nr 168, poz. 1765 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Nr 22/04 Wojewody Śląskiego z dnia 22 czerwca 2004r. w sprawie uznania za pomnik przyrody skupienia tworów przyrody nieożywionej - zespół źródeł rzeki Centurii, zlokalizowany na powierzchni 1,23 ha w miejscowości Ogrodzieniec (Dz. Urz. Woj. Śląskiego z 2004r. Nr 50, poz. 1580);
- "Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statystycznym opisane przez ... (fragmenty)" w: Zakrzewski A., Gworys W. (red./opr.), 2004, Region jurajski w piśmiennictwie polskim od XV wieku do początków XX wieku, wyd. Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki w Częstochowie;
- Studium konserwatorskie gminy. Gmina Ogrodzieniec (województwo katowickie); Wojewódzki Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Katowicach, Kraków 1991;
- Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030, Uchwała Nr IV/28/2/2012 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 12 listopada 2012r.;
- Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Ogrodzieniec 2011-2020;

- Strategia rozwoju turystyki dla województwa śląskiego na lata 2004 - 2013, Uchwała Nr II/29/10/2004 Sejmiku województwa Śląskiego z dnia 20 grudnia 2004r;
- Strategia rozwoju województwa śląskiego "Śląskie 2020+", Uchwała Nr IV/38/2/2013 Sejmiku województwa Śląskiego z dnia 1 lipca 2013r.;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec, tekst ujednoczony - załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXVII/300/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 26 kwietnia 2013 roku;
- Szafer W., Zarzycki K., 1972, Szata roślinna Polski. T. 2., Wyd. Nauk. PWN, Warszawa;
- Uchwała Nr XL/325/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec w obrębie sołectwa Ryczów - część A;
- Uchwała Nr XXXVIII/309/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania gminy Ogrodzieniec w obrębie sołectwa Ryczów - część B;
- Uchwała Nr XXXIV/281/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 20 lutego 2013 r. w sprawie określenia przystanków komunikacyjnych oraz warunków i zasad korzystania z przystanków komunikacyjnych, których właścicielem lub zarządzającym jest gmina Ogrodzieniec;
- Uchwała Nr XLVI/339/2009 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 października 2009 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec;
- Uchwała Nr XLVI/340/2009 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 października 2009 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec obejmującego sołectwa: Fugasówka - Markowizna, Giebło, Kolonia Giebło, Gulzów, Kiełkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko - Śrubarnia z wyłączeniem terenów objętych planami uchwały po roku 1995r. - w obrębie sołectwa Ryczów Kolonia;
- Uchwała Nr XII/79/2007 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 13 sierpnia 2007 r. w sprawie: zatwierdzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec - dla rurociągu tlenu do huty CMC Zawiercie;
- Uchwała Nr XII/80/2007 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 13 sierpnia 2007 r. w sprawie: zatwierdzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec - dla rurociągu tlenu do huty CMC Zawiercie;
- Uchwała Nr XXXIX/338/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 listopada 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec obejmującego sołectwa: Fugasówka - Markowizna, Giebło, Kolonia Giebło, Gulzów, Kiełkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko - Śrubarnia z wyłączeniem terenów objętych planami uchwały po roku 1995r.;
- Uchwała Nr XXXVIII/325/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 26 września 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec;

- Uchwała Nr XXXII/291/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie: zatwierdzenia Planu Rozwoju wsi Giebło wraz z opisem planowanego do realizacji zadania pod nazwą "Adaptacja dworku Z terenem przyległym na centrum kulturalne wsi Giebło";
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 519, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 142)
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2017r., poz. 1073, z późn.zm.);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tj. Dz. U. z 2017r. poz. 1161);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187);
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1566);
- Wykaz zabytków nieruchomych w województwie śląskim, stan na wrzesień 2014 r.;
- Wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu dla dróg wojewódzkich w 2010 roku, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad;
- „Klasyfikacja i wyniki badań jakości wód podziemnych przeprowadzonych w 2012 roku w sieci krajowej”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Katowice;
- Wykazy wydanych przez Prezesa UKE pozwoleń radiowych dla stacji bazowych telefonii komórkowej (E-GSM, GSM900, GSM1800, UMTS, LTE) oraz stacji wykorzystujących technologię CDMA (stan na sierpień 2014r.);
- Zarządzenie nr 429/2017 Burmistrza Miasta i Gminy Ogrodzieniec z dnia 2 sierpnia 2017 r. w sprawie założenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków miasta i gminy Ogrodzieniec.
- Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, Uchwała Nr III/ 56/1/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 września 2010;
- <http://www.gddkia.gov.pl>;
- <http://web3.pgi.gov.pl/website/cbdg/viewer.html>;
- <http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web/pages/zloza/podtypKopalinyZloza.jsf>;
- <http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO/Wyszukaj3> [dane pochodzą z zasobów witryny internetowej SOPO prowadzonej przez PIG-PIB];
- <http://www.mapy.zabytek.gov.pl/nid/>
- <http://www.ogrodzieniec.pl>;
- <http://www.przyroda.katowice.pl>;
- www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=7491&q=ogrodzieniec&d=0&t=0#m1;
- <http://www.stat.gov.pl/gus>;

- <http://www.uke.gov.pl>;
- www.wkz.katowice.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=101:rejestr-zabytkow&Itemid=98;
- <http://www.zgk.ogrodzieniec.pl>.

1.3. Materiały sporządzone na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

- Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe na potrzeby studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Ogrodzieniec;
- Prognoza oddziaływania na środowisko studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec;
- Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę na potrzeby studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec;
- Studium komunikacyjne gminy Ogrodzieniec sporządzone na potrzeby studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec;
- Studium krajobrazu gminy Ogrodzieniec w granicach Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd” sporządzone na potrzeby studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec.

[1.3.a Materiały sporządzone na potrzeby zmiany nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

- Prognoza oddziaływania na środowisko studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec;
- Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, prognoza demograficzna oraz bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę w gminie Ogrodzieniec;]¹

¹ Zmiana nr 1 studium uchwalona Uchwałą NrRady Gminy Ogrodzieniec z dniar.

2. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Ogrodzieniec jest gminą miejsko - wiejską, położoną w północno - wschodniej części województwa śląskiego, w powiecie zawierciańskim. Gmina sąsiaduje: od północnego wschodu z miastem Zawiercie, od północy z gminą Kroczyce, od wschodu z miastem i gminą Pilica, od zachodu z miastem i gminą Łazy, zaś od strony południowej graniczy z gminą Klucze, należącą do sąsiedniego powiatu (powiat Olkuski).

Łączna powierzchnia gminy i miasta wynosi 8 542 ha, w tym miasto zajmuje 2 859 ha. W skład gminy wchodzi: miasto Ogrodzieniec i 10 sołectw: Fugasówka, Giebło, Giebło - Kolonia, Gulzów, Kielkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów - Kolonia, Żelazko. Według danych Urzędu Miasta i Gminy Ogrodzieniec na dzień 31 grudnia 2017 roku gminę zamieszkiwały 9 165 osoby. Najbardziej zaludnionym obszarem jest miasto Ogrodzieniec – 4 233 osób oraz wieś Podzamcze – 965 osób.

W gminie i mieście Ogrodzieniec zauważa się co roku nieznaczny spadek liczby ludności. W latach 2005 - 2016 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 335 osób. Pod względem struktury społeczno-zawodowej gmina charakteryzuje się starzeniem się społeczeństwa. Przyrost naturalny na 1 000 osób w 2016 roku wynosił -4,78.

Przez gminę i miasto Ogrodzieniec nie przebiegają krajowe szlaki komunikacyjne oraz czynne linie kolejowe. Najbliższy dworzec kolejowy znajduje się w miejscowości Zawiercie. Na terenie gminy znajdują się dwie drogi wojewódzkie: droga nr 791 Kolonia Poczesna - Zawiercie - Ogrodzieniec - Olkusz - Trzebinia oraz droga nr 790 Dąbrowa Górnicza - Ogrodzieniec - Pilica. Pozostałe powiązania komunikacyjne stanowi sieć dróg powiatowych i gminnych.

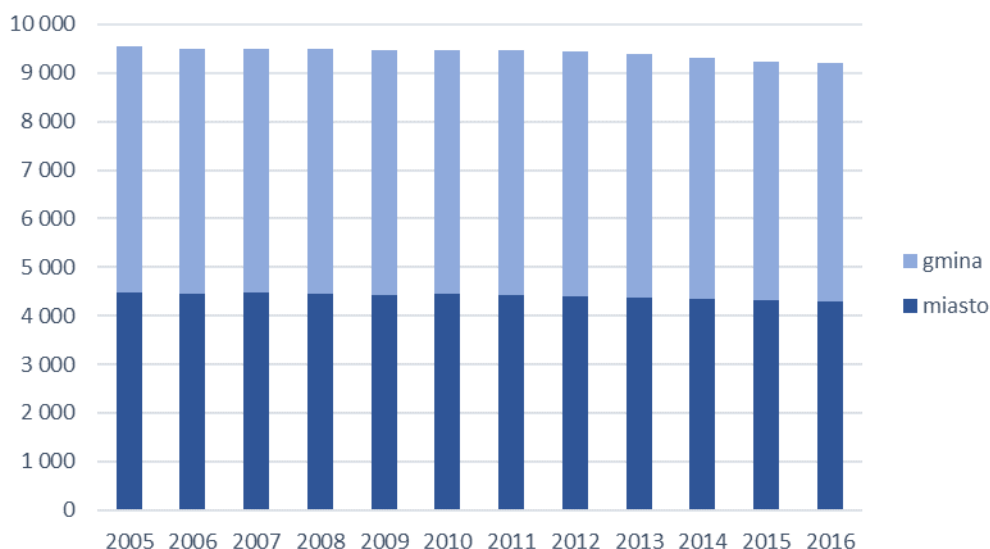
Elementem charakterystycznym gminy Ogrodzieniec jest jej położenie geograficzne. Obszar gminy leży na terenie Wyżyny Śląsko - Krakowskiej, która dzieli się na Wyżynę Śląską i Wyżynę Krakowsko - Częstochowską, nazywaną potocznie Jurą. Położenie w tak malowniczym regionie sprzyja rozwojowi turystyki. Najchętniej odwiedzanymi miejscami na terenie gminy są: wzniesiony w XIV wieku Zamek Ogrodzieniec w Podzamczu, kościół romański w Gieble oraz tereny wsi Ryczów z licznymi ostańcami i ruinami XIV - wiecznej strażnicy. Najbardziej wartościowe elementy środowiska przyrodniczego objęte są ochroną prawną jako obszary NATURA 2000 („Ostoja Środkowojurajska”, „Buczyny w Szypowicach i „Las Niwiski”) oraz Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd”.

3. Uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego

3.1. Demografia

Według informacji Banku Danych Lokalnych GUS w 2016 roku miasto i gminę Ogrodzieniec zamieszkiwało 9 215 osób, w tym 4 750 kobiet. Mieszkańcy miasta i gminy Ogrodzieniec stanowili około 0,2% ludności województwa śląskiego oraz około 7,7% ludności powiatu zawierciańskiego. Miasto i gmina charakteryzuje się stabilną strukturą demograficzną, choć analizując liczbę ludności w latach 2005-2016 należy stwierdzić, że od 2005 roku liczba ta uległa zmniejszeniu o 335 osób. (wyk. 1).

Wyk. 1. Zmiany liczby ludności w mieście i gminie Ogrodzieniec w latach 2005-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W ciągu ostatnich dwunastu lat liczba ludności w mieście i gminie Ogrodzieniec utrzymywała się na stabilnym poziomie o łagodnym trendzie spadkowym. Każdego roku dynamika zmian oscylowała w przedziale od 99,1 do 100,1.

Na podstawie dostępnych danych stwierdza się, że niekorzystne zmiany ludnościowe w gminie wywołane są przede wszystkim ujemnym saldem przyrostu naturalnego. W okresie od 2005 do 2016 roku przyrost naturalny wahał się w granicach od -18 do -71. Najwyższa jego wartość, tj. -18, zanotowana została w roku 2008. Analiza salda migracji w oparciu o zameldowania i wymeldowania w gminie pozwala stwierdzić, że w latach 2005-2016 wskaźnik ten przyjmował wartość ujemną, wahając się od -83 do -8 (tab. 1).

Tab. 1. Sytuacja demograficzna miasta i gminy Ogrodzieniec w latach 2005-2016

	2005				2010				2016			
	Miasto	Gmina	Ogół- em	Powiat	Miasto	Gmina	Ogół- em	Powiat	Miasto	Gmina	Ogół- em	Powiat
Liczba ludności ogółem	4 483	5 067	9 550	124 442	4 449	5 012	9 461	123 226	4 308	4 907	9 215	119 750
Liczba kobiet	2 368	2 533	4 901	64 283	2 323	2 535	4 858	63 620	2 241	2 509	4 750	61 830
Liczba mężczyzn	2 115	2 534	4 649	60 159	2 126	2 477	4 603	59 606	2 067	2 398	4 465	57 920
Urodzenia żywe ogółem	50	25	75	1 018	39	45	84	1 109	41	43	84	1 032
Zgony ogółem	62	61	123	1 531	64	71	135	1 520	51	77	128	1 545
Przyrost naturalny ogółem	-12	-36	-48	-513	-25	-26	-51	-411	-10	-34	-44	-513
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem	824	870	1 694	22 614	695	791	1 486	20 410	613	786	1 399	19 026
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem	2 825	3 240	6 065	79 805	2 866	3 221	6 087	79 021	2 699	2 984	5 683	72 901
Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem	834	957	1 791	22 023	888	1 000	1 888	23 795	996	1 137	2 133	27 823
Liczba zawieranych małżeństw	22	25	47	655	24	36	60	740	30	19	49	584
Zameldowania	53	60	113	1 344	54	63	117	1 149	38	58	96	916
Wymeldowania	63	48	111	1 372	57	40	97	1 157	41	46	87	999
Saldo migracji	-10	12	2	-28	-3	23	20	-8	-3	12	9	-83

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Analizując stan ludności pod względem struktury społeczno - zawodowej można zauważyć typową dla populacji całej Polski tendencję starzenia się społeczeństwa. O ile w mieście i gminie Ogrodzieniec odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2005 - 2016 nie uległ znacznym wahaniom, to zmiany widoczne są w strukturze liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Od roku 2005 corocznie spada udział ludzi młodych (0 - 17 lat) w strukturze społeczno - zawodowej gminy. W roku 2005 wskaźnik ten dla osób w wieku przedprodukcyjnym wynosił 17,7% i należał do najwyższych w analizowanym okresie.

Ważnymi miarami związanymi ze strukturą społeczno - zawodową ludności są: obciążenie demograficzne² i obciążenie ekonomiczne³. W 2016 roku obciążenie demograficzne w mieście i gminie Ogrodzieniec wynosiło 37,5 osób i było wyższe od wartości notowanej w roku 2005 (29,5 osoby). Podobna sytuacja miała miejsce w odniesieniu do obciążenia ekonomicznego, które w ostatnim roku analizy wynosiło 62,2. Przytoczone wartości pozwalają stwierdzić, że w gminie dochodzi do zmian w strukturze ludności. Postępująco

² Obciążenie demograficzne to ludność w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym

³ Obciążenie ekonomiczne to ludność w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym

zwiększanie się wskaźnika obciążenia demograficznego może przyczynić się do niekorzystnych zmian wynikających z braku zastępowalności pokoleniowej na terenie gminy.

Według statystyk ludności na dzień 31 grudnia 2017r., na terenie Miasta i Gminy zamieszkiwały 9 165 osoby. Najliczniej zamieszkiwanymi miejscowościami były miasto Ogrodzieniec, w którym odnotowano 4 233 osób oraz Podzamcze – 965 osób. Osiem kolejnych miejscowości w gminie odznaczało się liczbą mieszkańców powyżej 150 osób, były to: Ryczów, Fugasówka, Giebło, Kiełkowice, Ryczów Kolonia, Mokrus, Gulzów i Giebło Kolonia. Najmniejszą miejscowością była natomiast Śrubarnia, w której zamieszkiwało 72 osoby (tab. 2).

Tab. 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy w 2017r.

Miejscowość	Liczba mieszkańców
Fugasówka	707
Giebło	451
Giebło Kolonia	233
Gulzów	290
Kiełkowice	455
Markowizna	127
Mokrus	297
Ogrodzieniec	4 233
Podzamcze	965
Ryczów	859
Ryczów Kolonia	339
Śrubarnia	72
Żelazko	137
Ogółem	9 165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy na dzień 31 grudnia 2017r.

Podsumowując, sytuację demograficzną miasta i gminy Ogrodzieniec można uznać za nieznacznie zmienną w czasie. Podkreślić należy, że trend zmiany liczby ludności jest ujemny. W odniesieniu do struktury społeczno - zawodowej należy wskazać, że starzenie się społeczeństwa jest nieuniknione i zbieżne z sytuacją demograficzną w kraju.

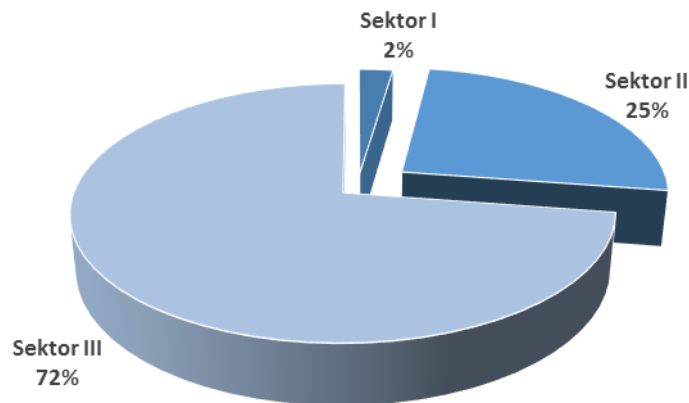
3.2. Rynek pracy i bezrobocie

Miasto i Gmina Ogrodzieniec położone są w funkcjonalnym obszarze rolno - leśnym o słabych warunkach dla rolnictwa. Sytuacja ta przyczynia się do konieczności rozwoju zasad wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w oparciu o funkcje nierolnicze, skutkiem czego gmina wyróżnia się ponadprzeciętnym zatrudnieniem w działalności pozarolniczej (wyk. 2).

Jak wynika z danych BDL GUS w 2016 roku w mieście i gminie Ogrodzieniec zarejestrowane było 936 podmiotów gospodarczych. W latach 2009 - 2016 liczba podmiotów gospodarczych wzrosła z 839 do 936 przedsiębiorstw, co wskazuje na wyraźne ożywienie w ostatnim roku analizy. Zgodnie z danymi GUS w sektorach: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

zarejestrowane było 22 podmiotów gospodarczych, zaś w przemyśle i budownictwie - 236. Do sektora usług zakwalifikowanych zostało aż 678 podmiotów. Tak ukształtowana struktura podmiotów gospodarczych potwierdza charakter gminy, która w zakresie działalności gospodarczej stawia na usługi oraz działalność związaną z przemysłem i budownictwem.

Wyk. 2. Struktura podmiotów gospodarczych według rejestru REGON

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W sektorze publicznym w 2016 roku działało 26 podmiotów gospodarczych, pozostałe (910) należały do sektora prywatnego. Uwzględniając podział podmiotów gospodarczych na klasy wielkości przedsiębiorstw, zaznaczyć należy, że blisko 96,7% z nich (905) było podmiotami zatrudniającymi od 0 do 9 osób. Na terenie gminy zlokalizowany jest jeden zakład zatrudniający powyżej 250 osób. Największa liczba zarejestrowanych podmiotów należy do sekcji „G” - handel hurtowy i detaliczny oraz „F” - budownictwo. Podobnie silną gałęzią rozwoju gospodarczego jest sekcja „C” - przetwórstwo przemysłowe, w której zarejestrowano 72 podmiotów. W mieście Ogrodzieniec zarejestrowane są 22 podmioty z sekcji „Q” - opieka zdrowotna i pomoc społeczna, w gminie zaś zarejestrowanych jest jedynie 13 podmiotów z tej sekcji. W przypadku sekcji „C” - przetwórstwo przemysłowe, można zauważyć że przedsiębiorstwa te zlokalizowane są głównie w gminie (tab. 3).

Tab. 3. Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne w 2016 roku według sekcji PKD 2007

	Miasto	Gmina	Ogółem
Sekcja A	9	10	19
Sekcja B	0	0	0
Sekcja C	33	39	72
Sekcja D	0	0	0
Sekcja E	1	2	3
Sekcja F	62	61	123
Sekcja G	148	120	268
Sekcja H	19	32	51

Sekcja I	17	22	39
Sekcja J	7	4	11
Sekcja K	12	7	19
Sekcja L	0	1	1
Sekcja M	34	24	58
Sekcja N	14	10	24
Sekcja O	0	0	0
Sekcja P	5	3	8
Sekcja Q	22	13	35
Sekcja R	3	5	8
Sekcje S, T, U	14	10	24
Ogółem	400	363	763

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2016 roku na terenie gminy zarejestrowanych było 344 bezrobotnych, z czego 168 stanowiły kobiety. Należy uznać, że sytuacja związana z osobami bezrobotnymi na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec uległa poprawie, ponieważ obecna liczba osób zarejestrowanych stanowi zaledwie 31,3% liczby notowanej w 2003 roku.

3.3. Warunki życia ludności

3.3.1. Infrastruktura społeczna

Szkolnictwo

Poziom wykształcenia i dostępność edukacji dla mieszkańców gminy jest ważnym elementem oceny kapitału ludzkiego jednostki samorządu terytorialnego, który warunkuje jej rozwój społeczny i ekonomiczny. Po reformie oświaty z 1999 roku na terenie gminy funkcjonuje przedszkole (Przedszkole Publiczne w Ogrodzieńcu), oraz cztery szkoły podstawowe (Szkoła Podstawowa w Gieble, Szkoła Podstawowa w Ryczowie, Szkoła Podstawowa Fundacji „Elementarz” w Podzamczu, Szkoła Podstawowa nr 1 w Ogrodzieńcu).

Według danych Systemu Informacji Oświatowej na dzień 30 września 2017 roku do przedszkola w Mieście i Gminie Ogrodzieniec uczęszczało 125 dzieci. W szkołach podstawowych uczyło się 795 uczniów, dziewczynki stanowiły 48% uczniów. Największą pod względem liczby uczniów placówką była Szkoła Podstawowa nr 1 w Ogrodzieńcu, gdzie uczęszczało blisko 51% wszystkich uczniów. Najmniejszą pod tym względem placówką była z kolei Szkoła Podstawowa w Ryczowie, gdzie uczyło się 108 dzieci. W Szkole Podstawowej w Gieble edukację pobierało 150 uczniów.

W odniesieniu do dalszego poziomu kształcenia, tj. szkół ponadgimnazjalnych, należy stwierdzić, że na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec nie ma obecnie żadnej placówki tego rodzaju. Szkolnictwo ponadgimnazjalne dostępne jest w mieście powiatowym - Zawierciu. Na terenie gminy funkcjonuje natomiast Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz Uniwersytet Dzieciocy.

Ochrona zdrowia i opieka zdrowotna

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec funkcjonuje jeden zakład opieki zdrowotnej. Jest to Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ogrodzieńcu. Według danych GUS z roku 2016 w ośrodku tym udzielono 26 311 porad. W mieście Ogrodzieniec w 2016 roku funkcjonowała jedna apteka. Instytucje te na poziomie lokalnym zapewniają pełną podstawową opiekę zdrowotną.

Ponadpodstawowe świadczenia medyczne dostępne są dla mieszkańców gminy w ośrodku powiatowym, Zawierciu. Działały tam 33 przychodnie.

Opieka społeczna

Opiekę społeczną mieszkańcom gminy Ogrodzieniec zapewnia Ośrodek Pomocy Społecznej w Ogrodzieńcu. Z pomocy ośrodka w roku 2016 skorzystały 333 osoby, co stanowił około 4% mieszkańców gminy. W odniesieniu do roku 2015 zauważalny jest spadek liczby korzystających ze świadczeń. Ważnym elementem w działalności opieki społecznej są osoby długotrwale korzystające z pomocy GOPS, w roku 2016 stanowiły one blisko 3,6% mieszkańców Gminy Ogrodzieniec. Wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w 2016 roku wyniosły 2 904 tys. zł.

Kultura, sport i rekreacja

Na terenie gminy Ogrodzieniec do najważniejszych ośrodków działalności kulturalnej, oprócz wymienionych w podrozdziale szkolnictwo, należy Miejsko-Gminna Biblioteka w Ogrodzieńcu, posiadająca cztery filie - Filia Ogrodzieniec „Wiek”, Filia Ryczów, Filia Giebło oraz Filia Podzamcze. W 2016 roku biblioteka dysponowała łącznie zasobem 50 791 woluminów. W tym samym roku z zasobów bibliotecznych skorzystało 1 541 czytelników. W 2016 roku wypożyczenia księgozbioru na jednego czytelnika w woluminach wyniosły prawie 28.

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec działają trzy parafie, które stanowią najważniejsze ośrodki życia religijnego i wspólnotowego. Do parafii w Ogrodzieńcu należą: Kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Ogrodzieńcu i Sanktuarium Matki Boskiej Skalkowej w Podzamczu. Parafię w Gieble tworzą Kościół parafialny pw. Świętego Jakuba Apostoła w Gieble i Kaplica Miłosierdzia Bożego w Kiełkowicach. Natomiast w skład Parafii Ryczów wchodzi: Kościół Parafialny pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Ryczowie, Kaplica pw. Świętego Izydora w Żelazku i Kaplica pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Ryczowie Kolonii.

Działania mające na celu rozwój i propagowanie wiedzy historycznej gminy wspierane są przez stowarzyszenia: Związek Gmin Jurajskich, Fundację Wspierania Aktywności Twórczej i Regionalnej „Stara Szkoła” w Ryczowie oraz Bractwo Rycerskie Ziemi Ogrodzienieckiej.

Na terenie gminy działają organizacje sportowe i rekreacyjne. Są to Zespół Mażorettek „Fantazja” przy MGOK w Ogrodzieńcu, Stowarzyszenie Rekreacyjno-Wędkarskie w Ogrodzieńcu, Miejskie Koło Wędkarskie „OKOŃ” przy Domu Kultury w Ogrodzieńcu, Koło Łowieckie „DARZ BÓR” Ogrodzieniec, Koło Pszczelarzy w Ogrodzieńcu, Koło Łowieckie „Diana” w Ogrodzieńcu, Koło Łowieckie „Orle Gniazdo” Zawiercie, Polski Związek Hodowców Gołębi Poczтовых Sekcja Ogrodzieniec oraz Klub Sportowy „Giebło”.

Mieszkańcy gminy Ogrodzieniec tworzą zespoły muzyczne. Należą do nich: Orkiestra Dęta przy OSP Ryczów, Orkiestra Dęta w Gieble, Dziecięco-Młodzieżowa Orkiestra Dęta

Ogrodzieniec. W działalność gminnych zespołów muzycznych zaangażowana jest muzycznie uzdalniana młodzież gminnych szkół. Wymienione zespoły występują podczas lokalnych wydarzeń kulturalnych oraz rozrywkowych.

Tradycje ludowe kultywowane są na terenie gminy dzięki działalności zespołów ludowych: Chór „Seniora” w Ogrodzieńcu, Zespół „Echo” w Ogrodzieńcu, Koła Gospodyń Wiejskich w Podzamczu i Ryczowie, Zespół Folklorystyczny „Wrzos” i Kapela Ludowa „Stanisław” przy Kole Gospodyń Wiejskich Ryczów Kolonia.

Na rzecz gminy Ogrodzieniec działa jeszcze wiele organizacji społecznych. Należą do nich: Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Zarząd Gminny Związku Młodzieży Wiejskiej w Ogrodzieńcu oraz Stowarzyszenie „Nobilito” w Ogrodzieńcu. Wszystkie wymienione wyżej organizacje działają na jej terenie i są odpowiedzialne za m.in. sferę edukacyjną, kulturalną i wychowawczą oraz mają na celu integrację społeczności lokalnej gminy.

Gmina Ogrodzieniec jest członkiem następujących organizacji: Związek Gmin Jurajskich, Lokalna Grupa Działania „Perła Jury, Śląska Organizacja Turystyczna, Śląski Związek Gmin i Powiatów oraz Związek Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego.⁴

3.3.2. Mieszkalnictwo

Jak wynika z danych pochodzących z Banku Danych Lokalnych GUS na terenie gminy Ogrodzieniec w 2016 roku znajdowały się 3 401 mieszkania, z czego w mieście Ogrodzieniec 1 688, zaś w obszarze wiejskim – 1 713 mieszkania. Spośród nich 3 299 (97%) posiadało podłączenie do sieci wodociągowej, 3 128 (92%) wyposażonych było w ustęp splukiwany, 3 028 (89%) w łazienkę, a 2 545 (75%) w sieć centralnego ogrzewania. Średnia wielkość mieszkania wynosiła 93,0 m², przy czym w mieście Ogrodzieniec 86,9 m², zaś w obszarze wiejskim gminy 99,1 m². Na jedną osobę przypadało 34,3 m² w całej gminie, 34,1 m² w Ogrodzieńcu oraz 34,6 m² w obszarze wiejskim gminy.

W okresie prowadzonej analizy, tj. w latach 2006 - 2016, nastąpił przyrost liczby mieszkań o 50. Zmianie uległ wskaźnik podłączenia do sieci wodociągowej - wzrost o 2,5 punktu procentowego, podobnie wzrosły pozostałe wskaźniki wyposażenia mieszkań: w łazienkę (o 3,7 punktu procentowego), w centralne ogrzewanie (o 3,1 punktu procentowego). O 5,3 m² wzrosła również średnia powierzchnia mieszkania, w tym w przeliczeniu na jedną osobę o 3,4 m².

Tab. 4. Zasoby mieszkaniowe gminy w latach 2006 - 2016

Zasoby mieszkaniowe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba mieszkań ogółem	3 351	3 375	3 388	3 411	3 334	3 341	3 352	3 361	3 377	3 388	3 401
Odsetek mieszkań posiadających przyłącze wodociągowe	94,5	94,5	94,5	94,6	96,9	96,9	97,0	97,0	97,0	97,0	97,0
Odsetek mieszkań posiadających łazienkę	85,3	85,5	85,5	85,6	88,8	88,8	88,9	88,9	89,0	89,0	89,0

⁴ Źródło: UMIG w Ogrodzieńcu, stan na styczeń 2018 r.

Odsetek mieszkań posiadających centralne ogrzewanie	71,7	71,9	72,0	71,9	74,3	74,4	74,5	74,5	74,7	74,7	74,8
---	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Istotnym elementem wpływającym na rynek mieszkaniowy jest sfera budownictwa. Wyrażana jest za pomocą wskaźnika liczby nowych mieszkań oddanych do użytku. Należy stwierdzić, że rok 2003 był czasem najliczniejszych inwestycji w mieszkania w gminie Ogrodzieniec. Oddano wówczas do użytku 85 nowych mieszkań. Natomiast w kolejnych latach widoczne są wahania tego wskaźnika, który oscyluje na poziomie 9 - 27 mieszkań. W 2016 roku oddano do użytku 14 mieszkań.

3.3.3. Bezpieczeństwo publiczne

Ważnym aspektem aktywności społecznej mieszkańców jest przynależność do Ochotniczej Straży Pożarnej. W gminie znajduje się osiem jednostek OSP: w Podzamczu, Kiełkowicach, Gulzowie, Mokrusie, Ryczowie, Ryczowie-Kolonii, Gieble oraz Ogrodzieńcu. Istnieje również Oddział Miejsko-Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Ogrodzieńcu, który koordynuje działania podległych jednostek OSP. Trzy jednostki wchodzi do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego: OSP Ogrodzieniec, OSP Ryczów oraz OSP Gieblo.

Obecnie na terenie gminy funkcjonuje posterunek policji - Komisariat Policji w Ogrodzieńcu, któremu podlegają gminy Ogrodzieniec, Pilica i Żarnowiec.

Na podstawie opracowanego przez Komendę Powiatową Policji w Zawierciu sprawozdania Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie zawierciańskim za 2012 rok, w gminie Ogrodzieniec stwierdzono 253 przestępstwa (co stanowiło 7,9% wszystkich stwierdzonych przestępstw w powiecie), wskaźnik wykrycia oscylował na poziomie 65%. Na terenie gminy odnotowano 190 przestępstw kryminalnych (co stanowi 8% przestępstw kryminalnych w powiecie), poziom wykrycia odnotowano na poziomie 53,9 %. Odnotowano spadek liczby przestępstw kryminalnych o 32 w stosunku do roku 2011. W przypadku przestępstw gospodarczych stwierdzono ich 13 (4,6 % wszystkich przestępstw gospodarczych w powiecie), poziom wykrycia wyniósł 82,3 %. Uwzględniając kradzieże z włamaniem, należy podkreślić, że na terenie gminy były to zdarzenia sporadyczne, w 2012 roku odnotowano cztery kradzieże z włamaniem. Na terenie gminy odnotowano ponadto dwie kradzieże samochodów.

Odnosząc się do bezpieczeństwa drogowego, według *Informacji o stanie bezpieczeństwa w 2017 roku na terenie powiatu zawierciańskiego*, gmina Ogrodzieniec należy do jednej z niebezpieczniejszych gmin w powiecie. Pod tym względem stwierdzono w 2017 roku 8 wypadków drogowych. W porównaniu do roku 2016, liczba wypadków i kolizji w gminie zwiększyła się. Odwołując się do danych z 2016 roku stwierdza się, że w 2017 roku do kolizji dochodziło częściej o 37,5%. Liczba zatrzymanych ujawnionych kierujących nietrzeźwych i w stanie po użyciu alkoholu zwiększyła się z 22 w 2016 r. do 25 w roku 2017. Najbardziej zagrożonym odcinkiem drogowym w gminie jest droga nr DW 791 na odcinku Ogrodzieniec – Marciszów na którym w 2017 roku miało miejsce 64 kolizji.

3.4. Główne gałęzie gospodarki

3.4.1. Rolnictwo

Gmina Ogrodzieniec należy do obszarów charakteryzujących się słabymi warunkami przyrodniczo - glebowymi, które nie stwarzają dostatecznych podstaw do intensyfikacji rolnictwa w warunkach gospodarki rynkowej.

Według Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku w gminie Ogrodzieniec użytki rolne wraz z sadami obejmowały 2 220,92 ha, co stanowi 26,2% jej powierzchni.

**Tab. 5. Struktura zagospodarowania użytków rolnych
w Mieście i Gminie Ogrodzieniec w 2010r.**

Rodzaj zagospodarowania	Powierzchnia w ha	Udział w użytkach rolnych w %
pod zasiewami	988,48	44%
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	234,32	11%
uprawy trwałe	28,12	1%
sady ogółem	27,85	1%
ogrody przydomowe	29,10	1%
łąki trwałe	94,25	4%
pastwiska trwałe	24,33	1%
pozostałe użytki rolne	822,32	37%
użytki rolne ogółem	2220,92	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2010.

Ponad 63% procent gruntów rolnych znajdujących się na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec, to grunty pozostające w tzw. „dobrej kulturze”, czyli gleby niezdegradowane i pozwalające na dalszą działalność rolniczą. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku pod zasiewami pozostaje 44% gruntów rolnych gminy.

Na terenie gminy funkcjonowały 1 632 gospodarstwa rolne, spośród których wszystkie, to gospodarstwa indywidualne. Gospodarstwa charakteryzują się dużym rozdrobnieniem. Ponad 81% ogólnej powierzchni gruntów wchodzi w skład gospodarstw o areale poniżej 5 ha, zaś blisko 31%, to gospodarstwa bardzo małe, do 1 ha włącznie. Udział gospodarstw o powierzchni 5-15 ha nie przekracza 14%, zaś duże gospodarstwa, ponad 15 ha, obejmują zaledwie 5% ogólnej powierzchni gruntów rolnych.

Uwzględniając strukturę upraw należy stwierdzić, że 714,50 ha zasiewów stanowią zboża, natomiast ponad 47,70 ha upraw stanowią ziemniaki. Wśród pozostałych upraw wyróżniają się rośliny przemysłowe (rzepak i rzepik). Łączna powierzchnia zasiewów wynosiła w 2010 roku 988,48 ha.

Tab. 6. Zmiany w gospodarce rolnej Miasta i Gminy Ogrodzieniec w latach 2002-2010

	2002	2010	tendencja zmian
powierzchnia gruntów rolnych ogółem [ha]	4 673,63	3 905,55	-768,08
liczba indywidualnych gospodarstw rolnych	1 617	1 632	15
liczba ciągników w gospodarstwach indywidualnych	278	253	-25
pogłowie bydła ogółem	212	83	-129
pogłowie trzody chlewnej ogółem	520	433	-87
drób - produkcja mięsna	7 354	9 094	1 740

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2002 i 2010.

Zestawienie danych z dwóch spisów rolnych (tab. 6) pozwala wnosić, że na przestrzeni ostatnich lat zaszły pewne przeobrażenia w gospodarce rolnej gminy Ogrodzieniec. Spadła powierzchnia gruntów rolnych, co świadczyć może o przechodzeniu mieszkańców na pozarolnicze źródła utrzymania. Nasiliło się negatywne zjawisko, czyli rozdrobnienie gospodarstw rolnych, co zauważa się poprzez niewielki wzrost liczby gospodarstw rolnych w gminie. Zmniejszyła się natomiast liczba ciągników wykorzystywanych w uprawie.

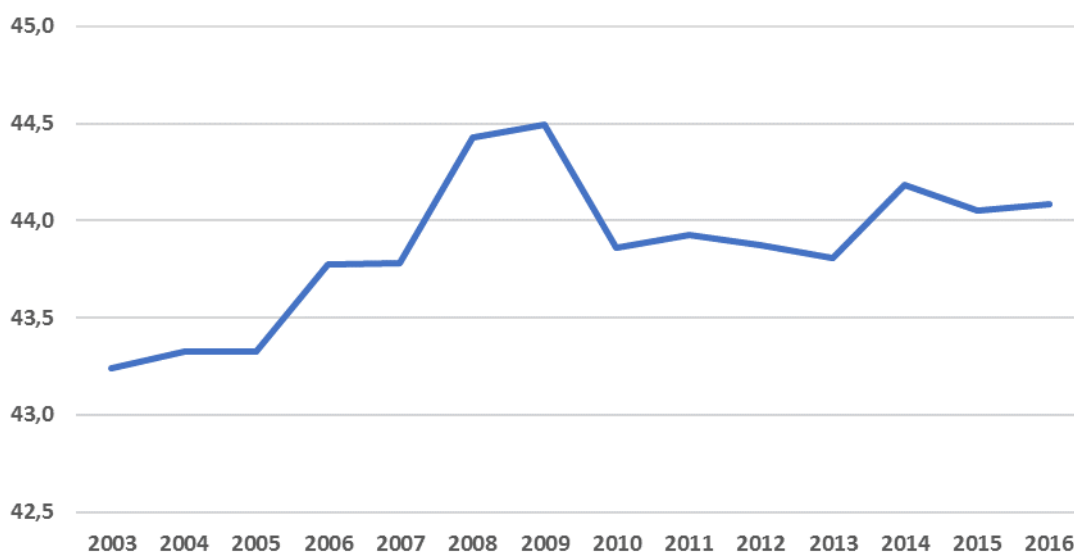
W odniesieniu do hodowli zwierząt należy zauważyć, że w tym okresie o ponad połowę spadło pogłowie bydła, zmniejszyło się również pogłowie trzody chlewnej, natomiast zwiększeniu uległa liczba drobiu hodowlanego.

Innego rodzaju możliwością dla zdyswersyfikowania działalności rolniczej jest agroturystyka. Z racji sąsiedztwa zamku Ogrodzienieckiego mieszkańcy prowadzą działalności związane z obsługą ruchu turystycznego.

3.4.2. Leśnictwo wraz z leśną przestrzenią produkcyjną

Według danych Banku Danych Lokalnych GUS, grunty leśne w 2016 roku zajmowały 3 745,99 ha, co stanowiło 44,1% całkowitej powierzchni Miasta i Gminy Ogrodzieniec. Jest to najwyższy wskaźnik lesistości w Powiecie Zawierciańskim (30,4%), znacznie przewyższający średnią lesistość całego kraju (29,5%). Większość gruntów leśnych jest własnością prywatną, obejmują one 3 095 ha, zaś lasy publiczne - 650,99 ha. Należy podkreślić, że na przestrzeni lat 2003 - 2009 nastąpił wzrost wskaźnika lesistości o 1,3 punktu procentowego, następnie odnotowano niewielki spadek (wyk. 3). W strukturze gatunkowej drzewostanów dominują sosny, buki, świerki i brzozy. Rzadziej spotykanymi gatunkami drzew są modrzewie, dęby, osiny, wierzby pospolite i klony. Wiek drzewostanów waha się najczęściej w przedziale 20-80 lat. W ostatnim okresie na terenie całej gminy obserwowane jest zjawisko ekspansji lasów na tereny rolnicze, których użytkowania zaniechano.

Wyk. 3. Lesistość w gminie Ogrodzieniec w latach 2003-2016

Gospodarka leśna gminy jest podporządkowana Nadleśnictwu Siewierz i Nadleśnictwu Olkusz.

3.4.3. Gospodarka rybacka

W gminie Ogrodzieniec znajdują się stawy śródlęsne w Ogrodzieńcu - Józefów, położone w odległości 2 km w kierunku zachodnim od centrum Ogrodzieńca. Stawy zostały zarybione, stwarzają warunki do rekreacji i wędkowania. Zarządzane są przez koło wędkarskie z Ogrodzieńca.

3.4.4. Usługi

Kwestia dostępności i wachlarza usług w gminie jest jedną z najistotniejszych, gdyż wiąże się bezpośrednio z jakością życia mieszkańców oraz daje możliwość tworzenia nowych miejsc pracy na terenach wiejskich. Do usług dostępnych w Mieście i Gminie Ogrodzieniec zaliczyć można przede wszystkim usługi publiczne - opisane w rozdziale *Warunki życia ludności*:

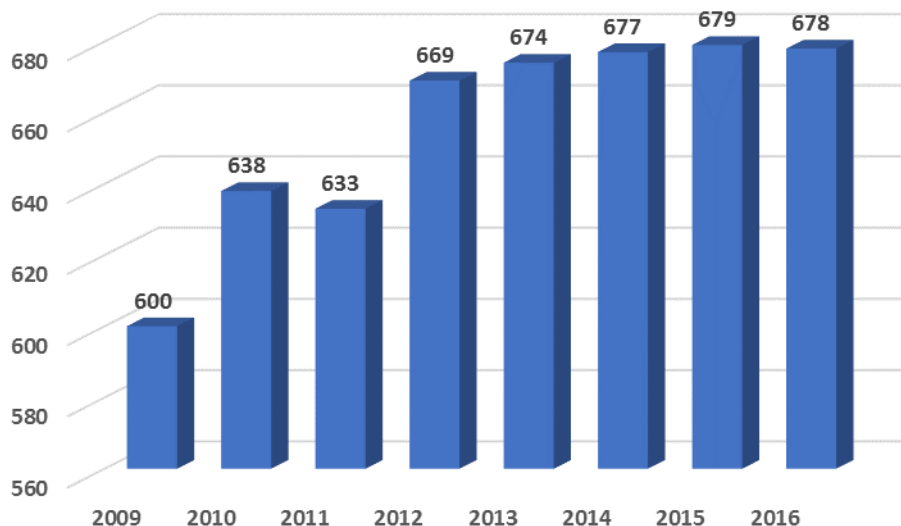
- usługi zdrowia (patrz podrozdział 3.3.1),
- usługi oświaty (patrz podrozdział 3.3.1),
- usługi związane z bezpieczeństwem (patrz podrozdział 3.3.3),
- usługi związane z kulturą (patrz podrozdział 3.3.1).

Wachlarz usług w gminie uzupełniany jest przez działalności niezaliczane do usług publicznych, spośród których wyróżnić można:

- usługi w zakresie handlu,
- usługi pocztowe,
- usługi gastronomiczne,

- usługi bankowe,
- usługi turystyczne.

Wyk. 4. Podmioty gospodarcze sektora III gminy Ogrodzieniec w latach 2009-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

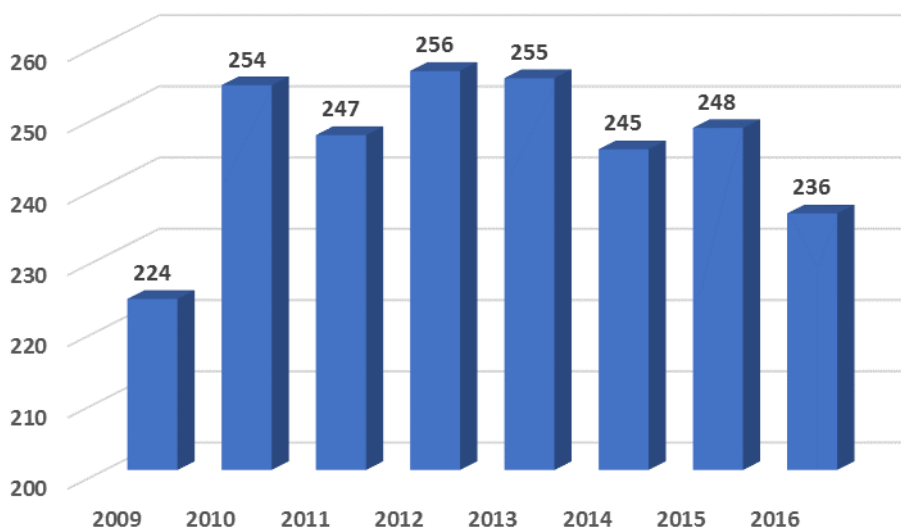
W gminie Ogrodzieniec w roku 2016 zarejestrowane było 678 podmiotów gospodarczych z sektora usług (wyk. 4). W odniesieniu do 2009 roku, liczba podmiotów wzrosła o 12%.

Największe skupisko podmiotów gospodarczych z sektora usług znajduje się w Ogrodzieńcu. Potencjał rozwoju tego sektora związany jest z turystyką, sprzyja mu lokalizacja zamku Ogrodzienieckiego i Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”. Istotny wpływ na rozwój usług turystycznych mają również sporty wspinaczkowe.

3.4.5. Przemysł

W gminie Ogrodzieniec w 2016 roku było zarejestrowanych 236 podmiotów z sektora II (wyk. 5). Największa liczba podmiotów związanych z przemysłem i budownictwem w ciągu pięciu lat została odnotowana w 2012 roku. Uwzględniając podział według przynależności do sektora przemysłowego i budownictwa, gmina Ogrodzieniec odznacza się dużą przewagą podmiotów z sektora budownictwa.

Wyk. 5. Podmioty gospodarcze sektora II Miasta i Gminy Ogrodzieniec w latach 2009-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Do istotnych przedstawicieli przemysłu na terenie gminy Ogrodzieniec należą: Odlewnia Żeliwa, Industrie Lisa, SPA MET, KRIS MET, EKO GWAJM. Większość przedsiębiorstw przemysłowych zlokalizowanych jest w mieście Ogrodzieniec oraz Fugasówce. Działalność przemysłowa jest natomiast w umiarkowanym stopniu obecna w przestrzeni gminy Ogrodzieniec.

3.5. Struktura władania gruntami

Ponad 85% obszaru Miasta i Gminy Ogrodzieniec jest własnością osób fizycznych. Stanowi to wzrost o 5% w porównaniu z rokiem 1999. Drugim największym właścicielem gruntów w gminie jest Skarb Państwa. Zarządza on około 11% obszaru gminy, z czego niecały procent znajduje się w użytkowaniu wieczystym innych podmiotów - gminy, powiatu, województwa, osób prawnych i osób fizycznych. W gminie znajdują się również tereny stanowiące współwłasność Skarbu Państwa i osób fizycznych (około 10 ha). Ponad 224 ha (niecałe 3%) stanowią natomiast grunty znajdujące się we władaniu Miasta i Gminy Ogrodzieniec. Około 17 ha powierzchni gminy stanowi własność osób prawnych. We władaniu Polskich Kolei Państwowych znajduje się 12 ha, a ponad 11 ha należy do wspólnot religijnych i związków wyznaniowych. Grunty będące własnością Zarządu Melioracji Wodnych to około 1,6 ha. Strukturę władania gruntów w Gminie Ogrodzieniec przedstawia poniższa tabela.

Tab. 7. Stan prawny gruntów w Gminie Ogrodzieniec.

Właściciel	Forma władania	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Gmina Ogrodzieniec	–	224,2802	2,609
	u.w. osoba fizyczna	0,4912	0,006
Współwłasność gminy i osób fizycznych	–	0,486	0,006
Powiat Zawierciański	–	3,1719	0,037
Skarb Państwa	–	912,2859	10,610
	u.w. gmina	5,119	0,060
	u.w. gmina i województwo	0,083	0,001
	u.w. powiat	0,2066	0,002
	u.w. osoba prawna	13,378	0,156
	u.w. osoba fizyczna	10,213	0,119
Współwłasność Skarbu Państwa i osób fizycznych	–	10,213	0,119
Polskie Koleje Państwowe	–	12,095	0,141
Zarząd Melioracji Wodnych	–	1,626	0,019
Wspólnoty religijne i związki wyznaniowe	–	11,613	0,135
Osoby prawne	–	16,696	0,194
Osoby fizyczne	–	7 373,7112	85,761
Nieustalona	–	2,331	0,027
RAZEM		8 598	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Ogrodzieniec (stan na: listopad 2014r.)

3.6. Podsumowanie

Sytuacja społeczno - ekonomiczna gminy Ogrodzieniec jest stabilna. W ostatnich latach zaznacza się proces starzenia się ludności, który jest zbieżny z tendencją występującą w całym kraju. Sytuacja ta widoczna jest w podziale mieszkańców na grupy: przedprodukcyjną, produkcyjną oraz poprodukcyjną.

Pozytywnym aspektem jest fakt, że rozwój gminy oparty jest o podmioty gospodarcze w znacznej części niezwiązane z rolnictwem, co pozwala realizować ideę wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Głównym ośrodkiem usługowym gminy jest siedziba władz lokalnych - Ogrodzieniec, gdzie znajduje się największa liczba podmiotów gospodarczych z sektora usług oraz przemysłu i budownictwa. W gminie dostępne są usługi publiczne z zakresu ochrony zdrowia i edukacji, zaspokajające podstawowe potrzeby mieszkańców. Wsparciem dla tego typu usług jest miasto powiatowe Zawiercie.

4. Środowisko przyrodnicze

4.1. Zasoby środowiska przyrodniczego

4.1.1. Ukształtowanie powierzchni terenu i geomorfologia

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski J. Kondrackiego, obszar Miasta i Gminy Ogrodzieniec położony jest w obrębie podprovincji Wyżyny Śląsko-Krakowskiej (341), wchodzącej w skład prowincji Wyżyn Polskich (34) oraz obszaru Europy Zachodniej (3). Wyżyna Śląsko-Krakowska dzieli się następnie na jednostki niższego rzędu - makroregiony i mezoregiony, których granice przebiegają przez teren gminy. Przeważająca część obszaru należy do makroregionu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej (341.3), mezoregionu Wyżyny Częstochowskiej (341.31). Jedynie niewielki fragment południowo-zachodniej części wchodzi w skład makroregionu Wyżyny Śląskiej (341.1), mezoregionu Garb Tarnogórski (341.12), natomiast północno-zachodniej - makroregionu Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej (341.2), mezoregionu Obniżenia Górnej Warty (341.25). Wyżyna Częstochowska oddzielona jest od pozostałych jednostek wyraźnymi krawędziami tektonicznymi i denudacyjnymi. Położenie na pograniczu jednostek o odmiennych cechach znajduje odzwierciedlenie w warunkach środowiska przyrodniczego tego terenu.⁵

Obszar Miasta i Gminy Ogrodzieniec charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu. Cały teren, ze względu na budowę geologiczną, obniża się od wschodu ku zachodowi. Część wschodnia odznacza się bardziej urozmaiconą rzeźbą i większymi deniwelacjami. Występują tu liczne ostańce skalne, zbudowane z materiałów bardziej odpornych na erozję, poprzecinane siecią dolin, wykształconych w mniej odpornym podłożu. Część zachodnia obszaru jest natomiast znacznie bardziej równinna. W jej krajobrazie wyróżniają się jedynie doliny rzeczne, współcześnie wykorzystywane przez niewielkie rzeki.

Najwyższy punkt, Góra Janowskiego o wysokości 516 m n.p.m., znajduje się w Podzamczu (jest to jednocześnie najwyższe wzniesienie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej). Znaczne wysokości notuje się również w południowej części gminy w Paśmie Smoleńsko-Niegowonickim. Najwyższe wzniesienia, to Straszakowa (również: Straszykowa) Góra (494 m n.p.m.) i Ruska Góra (481 m n.p.m.). Najniższej położone tereny znajdują się w dolinie Czarnej Przemszy w okolicach Józefowa (337 m n.p.m.).

Cechą charakterystyczną obszaru są skalne ostańce. Największa ich liczba występuje w południowo-wschodniej części gminy, w paśmie od Lisiej Góry, Góry Birów poprzez wzgórze Podzamcza z Górą Zamkową, do Kolonii Ryczów oraz od Śrubarni poprzez Żelazko do Ryczowa (część wzgórz Żory, Cisownik, Wielki Grochowiec, Księża i Sołtysia Góra, Straszakowe Skały i część Ruskiej Góry).

⁵ Kondracki J., 2002, *Geografia regionalna Polski*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.

4.1.2. Budowa geologiczna⁶

Budowa geologiczna terenu Miasta i Gminy Ogrodzieniec jest zróżnicowana. Obszar ten należy do wschodniego skłonu monokliny śląsko-krakowskiej. Wśród utworów budujących podłoże, najstarsze pochodzą z kambru, ordowiku i syluru. Osady ordowiku, w postaci gruboziarnistych piaskowców skaleniuowo-kwarcowych, mułowców i twardych, laminowanych iłowców barwy czarnej, stwierdzono w otworach wiertniczych między innymi w okolicach Ogrodzieńca i Ryczowa. Na nich zalegają skały węglanowe dewonu i karbonu, silnie sfałdowane, poprzecinane intruzjami granitoidowymi i częściowo zmetamorfizowane. Osady permskie są słabo znane, ich miąższość waha się od kilku do około 200 m. Tworzą je zlepieńce o zróżnicowanym składzie i piaski z wkładkami piaskowców. Trias wykształcony jest w postaci trzech serii osadowych: pstrego piaskowca (piaski, piaskowce, iły, mułowce i margle), wapienia muszlowego (wapień i dolomity) oraz retyko-kajpru (iły, iłowce i mułowce z wkładkami zlepieńców kwarcowych). Najlepiej wykształcone są osady jurajskie z seriami ilasto-piaszczystymi jury dolnej (lias), ciemnoszarymi, zapiaszczonymi iłami i mułowcami jury środkowej (dogger) oraz wapieniami i marglami jury górnej (oksford). Nieliczne są natomiast osady trzeciorzędowe, w postaci iłów i piasków, wypełniających jaskinie i szczeliny krasowe.

Wśród utworów powierzchniowych dominują osady czwartorzędowe. Tworzą one ciągle pokrywy w zachodniej i południowo-zachodniej części obszaru. Są to w większości plejstocenyjskie piaski i żwiry wodnolodowcowe, lokalnie z wkładkami lub smugami okruchów skał wapiennych i krzemionkowych. W północno-wschodniej części Ogrodzieńca, a także w Podzamczu i na południe od niego, występują piaski zwietrzelinowe z okruchami skał podłoża (głównie krzemieni). W okolicach Giebla zalegają natomiast gliny zwietrzelinowe. Doliny rzeczne w północno-zachodniej części gminy wypełniają z kolei holocenyjskie piaski rzeczne z wkładkami iłów.

W centralnej i wschodniej części obszaru osady czwartorzędowe poprzecinane są w wielu miejscach wychodniami skał górnourajskich. W środkowej i północnej części gminy są to w większości wapień ławicowy, gąbkowo-tuberolitowy zawodziański. W północno-wschodniej części gminy występują natomiast wapień płytowy wolbromski, a rzadziej wapień pylaste pileckie dolne. Charakterystyczne ostańce skalne w okolicach Śrubarni, Żelazka, Ryczowa, Ryczowa Kolonii i Podzamcza tworzą z kolei wapień skaliste górne. Budują one także Górę Janowskiego, na której usytuowany jest Zamek Ogrodzieniecki. Rzadziej spotykanymi skałami jurajskimi są wapień margliste, średnio- i grubo ławicowy, z przelawiczeniami margli scyfiowych, gąbkowo-tuberolitowych, występujące w północnej części Ogrodzieńca; wapień oolityczny, margle, piaskowce żelaziste i iły jury środkowej, zalegające w północno-zachodniej części Ogrodzieńca oraz dolnojurajskie iły, żwiry, łupki, glinki ogniotrwałe z wkładkami węgla brunatnego, występujące w rejonie Fugasówki.

Najstarszymi skałami spotykanymi na powierzchni są iły pstre z brekcją ilasto-wapienną oraz wapień z triasu górnego, stwierdzone w rejonie Markowizny.

Charakterystycznym elementem terenów zbudowanych ze skał wapiennych są liczne jaskinie, szczeliny i schroniska skalne. Występują one szczególnie w południowo-wschodniej

⁶ Oprac. na podst.: Kotlicki S., 1966, *Szczegółowa mapa geologiczna, ark. M 34 – 51 D Zawiercie (z objaśnieniami)*, Instytut Geologiczny, Wyd. Geologiczne; Kaziuk J., Bednarek J., Zapaśnik T., 1976, *Szczegółowa mapa geologiczna, ark. 913 – Ogrodzieniec (z objaśnieniami)*, Instytut Geologiczny, Wyd. Geologiczne; Michałak., Wieczorek S., 2004, *Opracowanie ekofizjograficzne na potrzeby miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec, Regioplan sp. z o.o., Wrocław.*

części gminy, osiągają najczęściej długość od kilku do kilkunastu metrów. Do najbardziej rozległych należą: Jaskinia w Straszycowej Górze (150 m), Jaskinia w Zamczysku (51 m) i Jaskinia z Kominem (46 m).

Inną ciekawostką przyrodniczą tego terenu są piaszczyste formy eoliczne w postaci pokryw i wydm. Duże skupiska wydm i wałów wydmowych występują w południowej i południowo-zachodniej części Ogrodzieńca, a także na północ od Śrubarni. W obniżeniach między skałkami Wielkiego Grochowca w okolicach Ryczowa i Żelazka znajdują się natomiast ciągłe pokrywy eoliczne, nazywane „Ryczowską Pustynią” lub „Babskim Brzuchem”.

4.1.3. Warunki klimatyczne

Miasto i Gmina Ogrodzieniec położone są w środkowoeuropejskiej strefie klimatycznej, panuje tu typ klimatu wyżyn środkowoeuropejskich. Zgodnie z podziałem Polski na dzielnice rolniczo-klimatyczne Gumińskiego należy do dzielnicy częstochowskiej. Oprócz cech klimatu charakterystycznych dla całego obszaru, występują tu lokalnie odmienne warunki mikroklimatyczne.

Średnia temperatura roczna na tym obszarze wynosi około 7,5°C, najcieplejszym miesiącem jest lipiec (średnia temperatura około 17,5°C), zaś najchłodniejszym - styczeń (średnia temperatura -3,5°C). Zima trwa tu około 100 dni, pokrywa śnieżna pojawia się pod koniec listopada i zalega do połowy marca.

W ciągu roku spada przeciętnie około 650-700 mm deszczu, najmniejsze opady notuje się w marcu i październiku (39-40 mm), natomiast największe występują od czerwca do sierpnia (75-87 mm). Średnia roczna wilgotność względna powietrza nie przekracza 78%.

Na całym obszarze dominują wiatry z sektora zachodniego, jednakże ogólna cyrkulacja miejscami modyfikowana jest przez zróżnicowaną rzeźbę terenu. Średnia prędkość wiatru wynosi od 3 do 3,5 m/s.

Wartość średniego rocznego usłonecznienia rzeczywistego osiąga około 1 800 godzin/rok. Średnie roczne zachmurzenie wynosi około 70%.

4.1.4. Zasoby wodne

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar Miasta i Gminy Ogrodzieniec należy do zlewni pierwszego rzędu Wisły oraz do dwóch zlewni drugiego rzędu - Przemszy i Pilicy. Zlewnia Przemszy obejmuje środkową, południową i zachodnią część gminy, a zlewnia Pilicy - część wschodnią i północno-wschodnią. Sieć rzeczna na tym obszarze jest słabo rozwinięta, co jest związane z występowaniem zjawisk krasowych na terenach jurajskich. Cieki występują jedynie na obrzeżach terenu, głównie w jego północno-zachodniej części. Do zlewni Przemszy należą: Czarna Przemsza i Potok Ogrodzieński wraz z dopływem Maślenicą oraz kilka bezimiennych cieków, które uchodzą do Potoku Ogrodzieńskiego i Czarnej Przemszy lub kończą swój bieg na terenach bezodpływowych. Do zlewni Pilicy należy natomiast rzeka Krztynia (Więcka), której źródła znajdują się w Starych Kiełkowicach oraz jej dwa niewielkie dopływy bez nazw. Rzeka ta płynie na północ i po niespełna 1 kilometrze od źródeł opuszcza teren gminy.

Najwyższe przepływy w ciekach omawianego obszaru notuje się w okresie wiosennych wezbrań, z maksimum w kwietniu. Najniższe natomiast w miesiącach jesiennych, od września do listopada.⁷

Do wód powierzchniowych należą również stawy śródlądne w rejonie Józefowa, zasilane wodami Potoku Ogrodzienieckiego oraz zbiorniki w Krępie, zasilane wodami wywierzyska krasowego „Bełkotek”. W południowo-zachodniej części gminy znajdują się źródła rzeki Centurii, sama rzeka przepływa jednak już poza terenem gminy. Ponadto w zachodniej części obszaru występują tereny podmokłe w rejonie Markowizny i Józefowa. Na terenach pogórnicznych w północnej i południowej części Ogrodzieńca znajdują się ponadto niewielkie zbiorniki wody stojącej, powstałe w dawnych wyrobiskach.

Na całym terenie gminy Ogrodzieniec licznie występują suche doliny krasowe, w których woda pojawia się jedynie okresowo, po intensywnych opadach deszczu lub podczas roztopów.

Zasoby wodne na tym obszarze administrowane są przez Regionalny Zarząd Gospodarki wodnej w Gliwicach (w części zachodniej) i Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie (w części wschodniej). Granica zasięgu obu instytucji przebiega przez centralną część Miasta i Gminy Ogrodzieniec, z północnego zachodu na południowy wschód.

Wody podziemne

Wody podziemne występują w kilku piętrach wodonośnych: czwartorzędowych, kredowych, jurajskich, triasowych i dewońskich. Ciągłe horyzonty wodonośne tworzą się jedynie w utworach triasowych i jurajskich. W dolinach i nieckach morfologicznych poziomy wody gruntowej zalegają na niewielkich głębokościach, od 0,5 do 2,0 m p.p.t.

Miasto i Gmina Ogrodzieniec położone są w zasięgu dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych⁸. Część zachodnia terenu obejmuje triasowy GZWP nr 454 „Olkusz-Zawiercie”, powstały w spękanych i skrasowiałych utworach wapienno-dolomitycznych retu i wapienia muszlowego. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 294 m³/24h/km², moduł zasobów odnawialnych 367 m³/24h/km².

Środkowa i wschodnia część obszaru leży natomiast w obrębie górnourajskiego GZWP nr 326 „Częstochowa (Wschód)”, powstałego w wapieniach płytowych i skalistych górnej jury. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne to wynoszą 294 m³/24h/km², moduł zasobów odnawialnych 367 m³/24h/km².⁹

Szczelinowo-krasowe zbiorniki wód podziemnych Monokliny Krakowsko-Śląskiej cechują się dużymi zdolnościami filtracyjnymi, a, co za tym idzie, słabym naturalnym zabezpieczeniem przed infiltracją z powierzchni. W związku z tym wody podziemne na tym obszarze cechują się średnią jakością (klasy Ic, Id). Przekroczone są normy wymagań sanitarnych dla wód pitnych w zakresie takich składników, jak NO₃⁻, Fe, Cd, Pb. Szczególnie wysoki stopień zagrożenia zanieczyszczenia wód podziemnych występuję we wschodniej i centralnej części gminy. W związku z dużą podatnością na przenikanie zanieczyszczeń powierzchniowych

⁷ Absalon D., Jankowski A. T., Leśniok M., *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-34-52-C Ogrodzieniec, Uniwersytet Śląski.*

⁸ Źródło: <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/> (data aktualizacji: 1.09.2017 r)

⁹ Hrebenda M., Wasilewska J., 1997, *Mapa Hydrogeologiczna Polski, arkusz 912 – Zawiercie, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa*

istnieje konieczność ochrony poziomów wodonośnych przed wpływem czynników antropogenicznych.

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec znajduje się sześć ujęć wody. Dwa z nich zlokalizowane są w Ogrodzieńcu (studnia OPH 1 przy ulicy Kościuszki 1, studnia OPH 1 bis przy ulicy Kościuszki 73). Pozostałe studnie znajdują się w miejscowościach Mokrus, Kielkowice, Podzamcze i Ryczów.¹⁰

4.1.5. Złóża surowców mineralnych

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec zidentyfikowano osiem złóż kopalin. Znajdują się one w większości w północnej i zachodniej części obszaru. Złóża „Ogrodzieniec”, „Ogrodzieniec I i II”, oraz „Ogrodzieniec H” zalegają w całości w granicach gminy. Pozostałe złoża obejmują swym zasięgiem również fragmenty sąsiednich gmin: Miasta Zawiercie, Miasta i Gminy Łazy. Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie Miasta Ogrodzieniec znajdują się¹¹:

- złoża piasków i żwirów „Ogrodzieniec”,
- złoża piasków kwarcowych do produkcji cegły wapienno-piaskowej „Ogrodzieniec”,
- złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej „Ogrodzieniec H”,
- złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej „Ogrodzieniec I i II”,
- złoża surowców ilastych do produkcji cementu „Wiek II”,
- złoża wapieni i margli dla przemysłu cementowego „Wiek II”,
- złoża rud cynku i ołowiu „Rodaki-Rokitno Szlacheckie”,
- złoża rud cynku i ołowiu „Zawiercie 3”.

Szczegółową charakterystykę złóż obszaru Miasta i Gminy Ogrodzieniec przedstawia tabela 8.

Tab. 8. Charakterystyka złóż na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec

Nazwa złoża	Rodzaj kopaliny	Powierzchnia (ha)	Forma złoża	Zasoby bilansowe	Stan zagospodarowania	Położenie złoża
Ogrodzieniec (KN 4444)	kruszywa naturalne	16,20	brak danych	1 809 mln t	eksploatacja zaniechana	Ogrodzieniec
Ogrodzieniec (PC 2710)	piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej	47,90	pokładowa	4 365 tys. m ³	złożo rozpoznane wstępnie	Ogrodzieniec
Ogrodzieniec H	surowce ilaste ceramiki budowlanej	1,49	pokładowa	108 tys. m ³	eksploatacja złoża zaniechana	Ogrodzieniec
Ogrodzieniec I i II (IB 2040)	surowce ilaste ceramiki	21,20	pokładowa	3 717 tys. m ³ (przemysłowe: 460)	złożo zagospodarowane	Ogrodzieniec

¹⁰ <http://spdps.h.pgi.gov.pl/PSHv7/> (aktualizacja 5.01.2018)

¹¹ <http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web/pages/zloza/wyszukiwanie.jsf> (aktualizacja: 4.09.2017)

	budowlanej			tys. m ³)		
Wiek II (IC 2619)	surowce ilaste do produkcji cementu	19,00	pokładowa	11 163 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo	Ogrodzieniec, Zawiercie
Wiek II (WC 1836)	wapień i margle przemysłu cementowego	66,30	pokładowa	39 546 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo	Ogrodzieniec, Zawiercie
Rodaki-Rokitno Szlacheckie (RC 1068)	rudy cynku i ołowiu	178,80	gniazdowa	2 494 tys. t	złoże rozpoznane wstępnie	Ogrodzieniec, Łązy
Zawiercie 3 (RC 17226)	rudy cynku i ołowiu	395,10	gniazdowa	29 876,85 tys. t	złoże rozpoznane szczegółowo	Zawiercie, Łązy, Rokitno Szlacheckie, Markowizna, Józefów, Poręba

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web/pages/zloza/wyszukiwanie.jsf> (aktualizacja: 4.09.2017) oraz danych firmy „Keram” Sp. z .o.o.

Spośród złóż występujących na obszarze Miasta i Gminy Ogrodzieniec znaczenie gospodarcze posiada obecnie jedynie złoże „Ogrodzieniec I i II”. Eksploatacja prowadzona jest od 1885 roku. Aktualną koncesję na wydobycie posiada „Keram” Sp. z .o.o. z siedzibą w Bukownie - przyznana decyzją Marszałka Województwa Śląskiego nr 3178/OS/2012 z dnia 21 listopada 2012 roku, ważną do 31 grudnia 2033 roku. Eksploatowane są jurajskie iły i łupki ilaste. Wydobycie prowadzone jest metodą odkrywkową, przy użyciu spychacza i koparki. Surowiec transportowany jest następnie taśmociągiem do Zakładu Ceramicznego „Ogrodzieniec” i wykorzystywany do produkcji wyrobów ceramiki budowlanej. Roczne wydobycie wynosi około 6 tys. m³, jednak planowane jest jego zwiększenie do 15 tys. m³. Przedsiębiorca planuje również modernizację sprzętu oraz wykorzystanie surowca w cegielni w Sławkowie, po wyczerpaniu tamtejszego złoża surowców ilastych „Sławków”.¹²

Pozostałe złoża nie są obecnie eksploatowane. Złoża „Wiek II” eksploatowane były na potrzeby funkcjonującej od 1913 roku, obecnie już nieistniejącej, cementowni „Wiek” SA. W przypadku złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej „Ogrodzieniec H” koncesja na wydobycie została wygaszona w kwietniu 2006 roku na wniosek inwestora, wraz z likwidacją miejscowej cegielni, dla której zasoby złoża były eksploatowane. Ostatnim użytkownikiem złoża był Zakład Ceramiczny „Ogrodzieniec H”, Dorota Hawel. Zasoby gliny zostały w większości wyeksploatowane. Poniżej spągu wyrobiska występuje ruda żelaza o miąższości około 0,80 cm.¹³

Pozostałością po eksploatacji surowców skalnych są liczne kamieniołomy o różnej powierzchni, znajdujące się na całym obszarze gminy, w szczególności w granicach miasta Ogrodzieniec.

¹² Informacje uzyskano od firmy „Keram” Sp. z .o.o.

¹³ <http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web/pages/zloza/wyszukiwanie.jsf>

4.1.6. Warunki glebowe

Użytki rolne stanowią około 46,1% obszaru Miasta i Gminy Ogrodzieniec. Łącznie zajmują powierzchnię 3 905 ha, z czego 1 250 ha stanowią grunty orne. Zróżnicowana budowa geologiczna obszaru wpływa na zróżnicowanie warunków glebowo-rolniczych. Dominują gleby o niskiej przydatności rolniczej. Gleby klas od I do IV stanowią jedynie około 35% użytków rolnych. Najczęściej występują gleby pochodzenia mineralnego: bielicowe i pseudobielicowe oraz rędziny brunatne. Na niewielkich obszarach występują też gleby brunatne właściwe, brunatne wylugowane oraz rędziny o słabo wykształconym profilu. Cechą charakterystyczną gleb tego obszaru jest duża zawartość kamieni, co utrudnia prowadzenie gospodarki rolnej. Ze względu na występowanie zjawisk krasowych istnieje zagrożenie deficytem wody.

W północno-wschodniej i wschodniej części Miasta Ogrodzieniec dominują gleby klas IV i V, znacznie rzadsze są gleby klasy III. W części południowo-wschodniej dominują natomiast gleby klas V i VI. Ponadto na wyżej wzniesionych terenach wapiennych występują gleby o charakterze rędzin, wykształcone na skałach węglanowych. Najlepsze gleby, klasy III i IV, występują w północno-wschodniej części obszaru, w okolicach miejscowości Kiełkowice, Podzamcze (część północna), Giebło, Kolonia Giebło i Gulzów. Najsłabsze gleby, klasy VI, występują w największej ilości w okolicach Ryczowa.

Pod względem przydatności rolniczej najlepsze kompleksy gleb, to kompleks II - pszenny dobry na rędzinach (w Gulzowie i Gieble) oraz III - pszenny wadliwy (w Gulzowie, Gieble, Kolonii Giebło, Kiełkowicach, Mokrusie i północnym Podzamczu). Kompleksy te stwarzają stosunkowo dobre warunki do uprawy, między innymi, pszenicy, rzepaku, warzyw, ziemniaków i dla sadownictwa. Słabsze kompleksy, to kompleks V - żytnio-ziemniaczany dobry i VI - żytnio-ziemniaczany słaby, występują głównie w Kolonii Ryczów i Śrubarni. Kompleksy te powinny być wykorzystane do uprawy roślin pastewnych oraz łąkowych dla wypasu zwierząt. Natomiast kompleks VII - żytni naj słabszy, obejmuje 43% gminy o najmniej korzystnych warunkach glebowo-rolniczych.

4.1.7. Świat flory i fauny¹⁴

Według regionalizacji florystycznej W. Szafera obszar Miasta i Gminy Ogrodzieniec należy do Krainy Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, wchodzącej w skład Poddziału Pas Wyżyn Środkowopolskich. Zróżnicowanie warunków przyrodniczych terenu znajduje odzwierciedlenie w zróżnicowaniu szaty roślinnej.

Flora

Do najcenniejszych pod względem przyrodniczym należą zbiorowiska leśne, których największe, zwarte kompleksy występują w południowo-zachodniej i południowej części obszaru. Mniejsze fragmenty lasów znajdują się pomiędzy Podzamczem i Czarnym Lasem, Kiełkowicami i Giebłem oraz na północ od Starych Kiełkowic. Lesistość Miasta i Gminy Ogrodzieniec wynosi 43,8%, co jest najwyższą wartością w Powiecie Zawierciańskim (30,1%) oraz znacznie wyższą od średniej dla całego kraju (28,3%). Łącznie na omawianym obszarze można wyróżnić jedenaście kompleksów leśnych:

¹⁴ Oprac. na podst.: Szafer W., Zarzycki K., 1972, *Szata roślinna Polski. T. 2.*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa; Kossakowska M., 2006, http://www.ogrodzieniec.pl/kategorie/fauna_i_flora

- Fugasówka,
- Ogrodzieniec - Markowizna - Józefów - Centuria - Krępa - droga Ogrodzieniec-Klucze,
- Lachowizna - Śrubarnia - Żelazko - zachodnia część Kolonii Ryczów,
- Kompleks leśny na północ od Kolonii Ryczów,
- Żelazko - Straszakowa Góra - Ryczów,
- Las za Morgami,
- Bukowiec,
- Gulzów - Las Pilecki,
- Góra Bieńkowska,
- Las Niwiski,
- Podzamcze - Lisia Góra w kierunku Karlina.

W zachodniej i południowo-zachodniej części gminy występuje w sumie 45 zespołów roślinnych. Wśród nich największe, to bory sosnowe, lasy bukowe, świerkowe i brzoźowe. Do rzadziej występujących gatunków drzew należą modrzewie, dęby, osiny, wierzby pospolite i klony. Na tym obszarze występują 700 gatunków roślin naczyniowych, w tym 35 ściśle chronionych, 12 gatunków częściowo chronionych, 21 górskich, 2 gatunki podgórskie i 111 rzadkich. Bardzo liczne są owoce leśne takie, jak jeżyny, poziomki, jagody, maliny i borówki.

Bory sosnowe, o strukturze 3 lub 4 warstwowej, porastają ubogie siedliska na glebach bielcowych o kwaśnym odczynie. Wiek drzewostanu wynosi 20-80 lat, chociaż spotykane są okazy osiągające ponad 100 lat. Lasy bukowe tworzą trzy typy siedlisk. Częściej spotykana jest kwaśna buczyna niżowa. Na glebach rędzinowych, w szczytowych partiach wzniesień, na stokach o ekspozycji południowej towarzyszą jej gatunki roślin storczykowatych (buławnik, kruszczyk, listera jajowata, gnieźnik leśny), stąd często zbiorowiska takie określa się jako buczyna storczykowa. W żyznej buczynie sudeckiej dominują z kolei geofity, wśród których spotykane są takie gatunki, jak żywiec dziewięciolistny i cebulkowy, bluszcz pospolity, szczyr trwały, zdrojówka rutewkowata, zawilec gajowy i żółty. Przy skałkach występują krzewy i zarośla, wśród których najczęściej spotykanymi gatunkami są jałowiec, tarnina, bez czarny, dzika róża, leszczyna oraz głóg.

W okolicach Podzamcza stwierdzono występowanie 202 gatunków roślin, z których pięć jest całkowicie chronionych: dziewięsił bezłodygowy, buławnik wielkokwiatowy, kruszczyk szerokolistny, goryczka orzęsiona, rojnik pospolity. Cztery kolejne podlegają ochronie częściowej. Występują tu zarówno zbiorowiska naturalne (murawy naskalne i kserotermiczne), jak również pochodzenia antropogenicznego (łąki, pola uprawne i sztuczne zalesienia). Do najcenniejszych należą zbiorowiska naturalne i półnaturalne. W szczelinach skał oraz w murawach zamku spotyka się zespół zanokcicy skalnej i zanokcicy murowej. Licznie występują archeofity, reprezentowane przez chabra bławatka, kąkola polnego i miotłę zbożową. Płaskie powierzchnie naskalne, o większej ilości materii organicznej, porastają murawy z oleśnikiem górskim. Inne gatunki, to między innymi przelot pospolity, szaflwia okrągowa, krzyżownica zwyczajna, przetacznik kłosowy, posłonek pospolity, wierzchlina spłaszczona.

W okolicach Ryczowa występuje 37 stanowisk zbiorowisk roślinnych. Rośnie tu około 740 gatunków roślin naczyniowych oraz 110 taksonów grzybów. 28 gatunków roślin jest całkowicie chronionych, 13 - częściowo, poza tym zaobserwowano tu 30 gatunków roślin

górkich oraz 123 gatunki rzadkie. Do najciekawszych należą: zanokcica zielona, pięciornik wiosenny, dziewięciśń beżłodygowy, rojnik, przebiśnieg przylaszczka, pierwiosnek lekarski, rozchodnik ostry, pięciornik gęś, posłanek kulturowy, dziurawiec zwyczajny. W rejonie Wielkiego Grochowca i Straszkiowych Skał występuje 190 gatunków roślin naczyniowych, w tym 18 prawnie chronionych oraz murawy kserotermiczne. Cennymi formacjami roślinnymi są również niewielkie fragmenty lasu jaworowego, porastające załamania skalne.

Odmienne zbiorowiska roślinne występują w zachodniej części Miasta Ogrodzieniec. Na terenach podmokłych w rejonie Józefowa rozwijają się torfowiska bogate w mszaki. Do najciekawszych gatunków roślin, podlegających ochronie prawnej, należą centuria pospolita, kruszczyk błotny, bobrek trójlistkowy, dziewięciornik błotny, mlecz błotny.

Interesujące zespoły roślinne występują również na pograniczu gmin Ogrodzieniec i Pilica. Są to: Brzuchacka Skała (z buczyną typu sudeckiego oraz kwaśną buczyną nizinową z roślinami chronionymi) oraz Góra Gurdziel koło Ryczowa (gdzie występuje 14 chronionych gatunków roślin i wiele innych).

Fauna

Świat zwierzęcy Miasta i Gminy Ogrodzieniec także jest bogaty i zróżnicowany. Według regionalizacji zoogeograficznej A. Jakubowskiego omawiany obszar wchodzi w skład dzielnicy środkowo-europejskiej, a w jej obrębie - krainy Jury Krakowskiej.

Do największych spotykanych ssaków należą: jelenie, sarny oraz licznie występujące dziki, natomiast do mniejszych: lis, borsuk, kuna leśna, kamionka, jeź pospolity, tchórz, łasica i mysz leśna oraz zające i wiewiórki.

Na terenach rolnych licznie występują ptaki: kuropatwy, bażanty, przepiórki, świergotki łąkowe, pliszki żółta i siwa. Ptaki drapieżne reprezentowane są przez jastrzębie, myszołowy, krogulce, gołębiarze, pustułki i kobuzy, nielicznie występuje również trzmielojad. Kompleksy leśno-skalne zamieszkują kruki, wrony, kawki, a także dzięcioły: duży, mały, średni, czarny, zielonosiwy, zielony oraz krętogłów. W dziuplach gnieźdzą się sowy: uszata i puszczyk. Spośród ptaków śpiewnych napotkać można jaskółki, sikorki, muchołówki, pełzaczki, kowaliki, pleszki, białorzytki, strzyżyki, gile i kosy. Tereny otwarte, suche i jałowe są miejscem gniazdowania pokrzewki jarzębatej, srokosza i skowronka polnego. Zbiorniki wodne i ich pobliże zamieszkują zimorodek, kokoszka wodna, łyska, łabędź niemy oraz różne gatunki kaczek.

Licznie występujące na tym obszarze jaskinie, schroniska i szczeliny skalne stwarzają dogodne warunki dla nietoperzy, których występuje tu wiele gatunków, w tym rzadkich, takich jak: nocek orzęsiony, nocek Natterera, nocek łydkowłosy, nocek Bechsteina, podkowiec mały i duży.

Bogaty jest również świat owadów. Murawy naskalne zamieszkują rzadkie okazy motyli, między innymi paź królowej oraz wszystkie rusalki: ceik, kratnik, pokrzywnik, admirał, osetnik, pawik, zawisaki, kraśnik sześcioplamek. W lasach, na polach i nad wodami występują między innymi: błonkówki, muchówki, pajęczaki, pluskwiaki i chrząszcze.

Spośród gadów spotykane są żyworodna rzekotka drzewna, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata, padalec zwyczajny, żaba trawna i wodna, ropucha szara, kumak górski, gniewosz płamisty oraz jaszczurka zwinka.

4.2. Jakość środowiska przyrodniczego

4.2.1. Stan czystości wód

Na obszarze Miasta i Gminy Ogrodzieniec nie występują większe ciek, stąd nie prowadzi się tutaj szczegółowych pomiarów czystości wód powierzchniowych. Korzystny wpływ na stan czystości wód ma niewątpliwie oddanie do użytku nowoczesnej oczyszczalni mechaniczno-biologicznej Przedsiębiorstwa Komunalnego Ogrodzieniec sp. z o.o., o przepustowości 1000 m³/dobę, znajdującej się na terenie należącym do byłej cementowni „Wiek”. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do ciek Maślenica. Według wyników okresowych badań, spełniają one wszystkie normy stawiane dla tego typu instalacji.¹⁵

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec prowadzone są natomiast badania stanu czystości wód podziemnych. Pomiary dokonywane są w 2 punktach pomiarowych, oznaczonych numerami 785 i 786, zlokalizowanych w miejscowości Podzamcze. W pierwszym przypadku kontrolowane są wody z poziomu triasowego. Według wyników badań z 2012 roku, charakteryzują się dobrymi parametrami, pozwalającymi na zakwalifikowanie ich do II klasy czystości. W drugim punkcie badane są wody z poziomu jurajskiego. Posiadają one zadowalającą jakość, pozwalającą zaklasyfikować je do III klasy czystości. Czynnikiem decydującym o tym było przekroczenie progu 75% dla stanu dobrego stężenia NO₃.¹⁶

4.2.2. Jakość powietrza atmosferycznego

Na kształtowanie jakości powietrza atmosferycznego Miasta i Gminy Ogrodzieniec wpływa kilka czynników. Wśród nich do najważniejszych należą: emisja niska (obejmująca zanieczyszczenia pyłowe pochodzące z kotłowni, indywidualnych palenisk domowych i zakładów prywatnych), emisja z zakładów przemysłowych i energetycznych, emisja komunikacyjna oraz emisja niezorganizowana, związana ze składowaniem odpadów, w tym nielegalnym.

Emisja niska związana jest z indywidualnymi środkami ciepłowniczymi wykorzystywanymi w gospodarstwach domowych i lokalnych kotłowniach, które zaspokajają większość potrzeb grzewczych mieszkańców, zwłaszcza na terenach wiejskich oraz miejskich, położonych poza ścisłym centrum. Mimo podjętych w ostatnich latach działań (dofinansowanie do wymiany przestarzałych kotłów grzewczych na proekologiczne), głównym paliwem w dalszym ciągu pozostaje węgiel kamienny, często o niskiej jakości. Inne wykorzystywane materiały, to koks, drewno, gaz płynny (tam, gdzie istnieje dostęp do sieci gazowej) i olej opałowy. Dużym problemem jest również spalanie w gospodarstwach domowych odpadów, które mogą być źródłem emisji dioksyn. Lokalne kotłownie i domowe systemy grzewcze najczęściej nie posiadają żadnych urządzeń służących do filtrowania spalin, stąd też ich wpływ na zanieczyszczenie powietrza w niektórych miejscach może być znaczny, choć ogólnie jest trudny do oszacowania. Największy wpływ niskiej emisji zaznacza się podczas sezonu grzewczego, to jest w okresie od jesieni do wiosny. Oddziaływanie emisji związanej z indywidualnym ogrzewaniem budynków, w połączeniu z niekorzystnymi warunkami

¹⁵ http://www.zgk.ogrodzieniec.pl/kategorie/oczyszczalnia_sciekow

¹⁶ Klasyfikacja i wyniki badań jakości wód podziemnych przeprowadzonych w 2012 roku w sieci krajowej, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Katowice.

meteorologicznymi, stanowi główny czynnik powodujący przekroczenie stężeń pyłu zawieszonego w tym regionie.¹⁷

Emisja z zakładów przemysłowych na obszarze Miasta i Gminy Ogrodzieniec jest niewielka, jednak ze względu na sąsiedztwo dużych terenów przemysłowych - Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i Zagłębia Dąbrowskiego, w tym najbliższej położonego miasta Zawiercie z wieloma zakładami przemysłowymi, zaznacza się duży wpływ zanieczyszczeń napływających z terenów sąsiednich. Bezpośrednio na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec znajdują się dwa zakłady przemysłowe posiadające decyzje udzielające pozwoleń na wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza:

- Odlewnia Żeliwa „FONDER” Sławomir i Jolanta Kusior Spółka Jawna z siedzibą w Ogrodzieńcu przy ul. Kościuszki 99 - decyzja znak: RO.II.EG-7644-1-00004/08 udzielająca pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z instalacji do produkcji odlewów z żeliwa, z dnia 16 czerwca 2008r.,
- „KERAM” Sp. z o.o. z siedzibą w Bukowni przy ul. Nowej 9 - decyzja znak: RO.II.BS-7644-4-00001/09 udzielająca pozwolenia zintegrowanego dla instalacji do produkcji wyrobów ceramicznych za pomocą wypalania, eksploatowanej w Cegielni Nr 1 w Ogrodzieńcu przy ul. Kościuszki 192, z dnia 01 grudnia 2009r.¹⁸

Głównym źródłem zanieczyszczeń przemysłowych na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec było do niedawna Przedsiębiorstwo Materiałów Izolacji Budowlanej „Izolacja”, prowadzące produkcję materiałów zawierających azbest. Chociaż fabryka była nieczynna od lat dziewięćdziesiątych XX wieku, w opuszczonych budynkach wciąż znajdowała się duża ilość odpadów azbestowych i ropopochodnych. W latach 2010-2012 dokonano rekultywacji całego terenu, sfinansowanej ze środków Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Prace pod nazwą „Likwidacja zagrożeń środowiskowych spowodowanych zaleganiem odpadów na terenie gminy Ogrodzieniec” obejmowały zarówno rozbiórkę obiektów budowlanych i usunięcie odpadów azbestowych, jak również rekultywację biologiczną nielegalnego składowiska odpadów zawierających azbest na terenie kamieniołomu Cementowni „Wiek”. W dalszym ciągu problemem mogą być jednak odpady azbestowe, które w sposób niekontrolowany mogły być składowane w okolicy, a także wykorzystywane między innymi do utwardzania dróg i podwórzzy zagród.

Emisja komunikacyjna związana jest głównymi trasami przebiegającymi przez teren Miasta i Gminy Ogrodzieniec. Są to droga wojewódzka numer 791 (Zawiercie - Olkusz), przecinająca teren gminy w przybliżeniu z północnego zachodu na południe oraz 790 (Dąbrowa Górnicza - Pilica), przebiegająca z południowego zachodu na północny wschód. Obie drogi krzyżują się w centrum Ogrodzieńca. W 2010 roku przeprowadzono szczegółowe pomiary natężenia ruchu na obu wymienionych drogach. W obrębie analizowanego obszaru objęte zostały one siedmioma odcinkami pomiarowymi. Wyniki pomiarów kształtowały się następująco:

Droga numer 790:

- odcinek Łazy-Ogrodzieniec: 2913 pojazdów/dobę,
- odcinek Ogrodzieniec - Podzamcze: 6125 pojazdów/dobę,

¹⁷ Dwunasta roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, obejmująca 2013 rok, 2014, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Katowice.

¹⁸ Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zawierciańskiego na lata 2012-2015, 2011, Starostwo Powiatowe, Zawiercie.

- odcinek Podzamcze - Kolonia Giebło: 5538 pojazdów/dobę,
- odcinek Kolonia Giebło - Kolonia Giebło: 4787 pojazdów/dobę,
- odcinek Kolonia Giebło - Pilica: 4413 pojazdów/dobę;

Droga numer 791:

- odcinek Zawiercie - Ogrodzieniec: 8328 pojazdów/dobę
- odcinek Ogrodzieniec - granica województwa małopolskiego: 2703 pojazdy/dobę¹⁹.

Z powyższego zestawienia wynika, że największe natężenie ruchu notuje się na trasie Zawiercie - Ogrodzieniec - Podzamcze (ul. Kościuszki). W porównaniu do podobnych dróg na innych terenach, są to wartości dość znaczne (średnia dla dróg wojewódzkich w woj. śląskim wynosi 4 899 pojazdów/dobę)²⁰. Wzmógłony ruch pojazdów silnikowych przyczynia się lokalnie do zwiększenia zanieczyszczenia powietrza metalami ciężkimi. W celu zmniejszenia tego wpływu w ostatnich latach podjęto działania zmierzające do poprawy jakości nawierzchni dróg na obszarze gminy, co sprzyja bardziej komfortowej i ekonomicznej jeździe, a, co za tym idzie, zmniejszeniu zużycia paliwa.

Emisja niezorganizowana związana jest ze składowaniem odpadów. Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec znajduje się nieczynne składowisko odpadów komunalnych w Ogrodzieńcu, funkcjonujące w latach 1994-2006. Zostało zamknięte na podstawie decyzji Wojewody Śląskiego znak ŚR-II-6627/6/2/05 z dnia 19.12.2005r. W ciągu 12 lat eksploatacji zgromadzono tu 130 468,1 m³ odpadów, przy maksymalnej pojemności wynoszącej 131 700 m³. Obecnie prowadzona jest rekultywacja składowiska, a także monitoring. Docelowo, po wyrównaniu skarp i wykonaniu odwodnienia i odgazowania, teren ma zostać zasypany ziemią oraz obsiany trawą i obsadzony krzewami.

4.2.3. Klimat akustyczny

Korzystny wpływ na kształtowanie klimatu akustycznego ma fakt, że przez teren gminy nie przebiegają drogi najwyższych klas (autostrady i drogi krajowe), a także linie kolejowe. Również najbliższe lotniska pasażerskie znajdują w znacznej odległości, są to porty lotnicze Katowice - Pyrzowice (około 40 km) i Kraków - Balice (około 60 km). Głównym źródłem hałasu, jakie można zidentyfikować na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec, jest ruch kołowy.

Jak już wspomniano w rozdziale dotyczącym jakości powietrza atmosferycznego, ruch kołowy na omawianym obszarze skupia się w większości na dwóch drogach wojewódzkich (numer 790 i 791), krzyżujących się w centrum Ogrodzieńca. Natężenie ruchu na odcinku drogi numer 790 - Zawiercie - Ogrodzieniec oraz drogi 791 - Ogrodzieniec - Podzamcze - Kolonia Giebło jest większe od średniego natężenia na drogach tej samej klasy na terenie województwa śląskiego.

W sierpniu 2012 przeprowadzone zostały szczegółowe pomiary poziomu hałasu na obu drogach wojewódzkich. Badania prowadzone były w tygodniowym cyklu w terenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, w rejonie ul. 1-go Maja (od ul. Kościuszki do granicy miasta, 1 450 m) oraz ul. Kościuszki (od ul. 1 Maja do granicy miasta, 630 m). Na ich podstawie

¹⁹ Pomiar ruchu na drogach wojewódzkich w 2010 roku, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, s.6

²⁰ Opczyński K., Synteza wyników pomiaru ruchu na drogach wojewódzkich w 2010 roku, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych wartości poziomu hałasu, występujące zarówno w dzień, jak i w nocy. Na ulicy Kościuszki zaznacza się duży udział pojazdów ciężkich, osiągający 8% w dzień i 7% w nocy. W przypadku ulicy 1-go Maja wynosi on 2%.²¹

W celu wyeliminowania negatywnego wpływu transportu samochodowego na klimat akustyczny podjęto w ostatnich latach szereg działań zmierzających do poprawy stanu dróg na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec. Zrealizowano projekt pod nazwą „Zmiana układu komunikacyjnego wraz z budową parkingów przy ul. Kościuszki w Ogrodzieńcu w celu poprawy jakości życia mieszkańców”, dokonano też między innymi częściowej naprawy drogi wojewódzkiej 791 w Fugasówce oraz ulic Mickiewicza, Józefów i Bzowskiej w Ogrodzieńcu, a także kilku dróg gminnych.

4.2.4. Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne wytwarzane jest zarówno przez źródła naturalne (pole geomagnetyczne, wyładowania atmosferyczne, promieniowanie kosmiczne), jak i sztuczne. Do sztucznych źródeł należą radiowe i telewizyjne stacje nadawcze, stacje bazowe telefonii komórkowej, łączność satelitarna, radiolokacja, stacje i linie elektroenergetyczne. Poza tym źródłem promieniowania elektromagnetycznego są również liczne urządzenia i instalacje znajdujące się w gospodarstwach domowych i miejscach pracy, takie jak: okablowanie doprowadzające energię elektryczną, telewizory, odbiorniki radiowe, kuchenki mikrofalowe, monitory komputerowe, suszarki, telefony komórkowe i przenośne oraz wiele innych. Zagadnienia związane z ochroną środowiska przed polami elektromagnetycznymi reguluje ustawa Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. z 2017 r. poz. 519, z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 nr 192 poz. 1883).

Ważnym źródłem promieniowania elektromagnetycznego są stacje nadawcze radiofonii i telewizji oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Promieniowanie emitowane przez tego typu obiekty posiada zdolność wnikania w tkanki organizmów żywych. Jak dotąd liczne badania nie potwierdziły jednak niekorzystnego wpływu tego typu fal na zdrowie ludzi. Anteny nadawcze umieszczane są na masztach lub dachach wysokich budynków, a ich charakterystyka promieniowania sprawia, że natężenie pola elektromagnetycznego, docierającego do człowieka, jest stosunkowo niewielkie. Znacznie większym natężeniem charakteryzuje się pole elektromagnetyczne generowane przez aparaty telefoniczne, użytkowane bezpośrednio przez abonentów telefonii komórkowej²².

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec nie znajdują się nadajniki radiowe i telewizyjne, natomiast zlokalizowane są maszty telefonii komórkowej (tab.9).

²¹ Opracowanie wyników badań i ocena klimatu akustycznego w wybranych rejonach dróg na terenie miasta OGRODZIENIEC w 2011 roku, z uwzględnieniem czynników natężenia i struktury pojazdów oraz warunków pogodowych mających wpływ na propagację hałasu w głąb sąsiadujących terenów, 2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach.

²² Białaszewski P., 2007, Pola elektromagnetyczne w środowisku – opis źródeł i wyniki badań, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa.

Tab. 9. Wykaz pozwoleń radiowych dla stacji bazowych telefonii komórkowej na obszarze Miasta i Gminy Ogrodzieniec.

Miejscowość	Lokalizacja	System	Użytkownik	Numer decyzji
Ogrodzieniec	Dz. nr 704	UMTS900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/36292/3/14
Ogrodzieniec	Dz. nr 704	UMTS2100	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/36292/3/14
Ogrodzieniec	Dz. nr 704	LTE1800	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/36292/3/14
Ogrodzieniec	Dz. nr 704	GSM900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/36292/3/14
Ogrodzieniec	Dz. nr 704	GSM1800	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/36292/3/14
Ogrodzieniec	Kościuszki 210	UMTS900	AERO 2 Sp. z o.o.	UMTS900/5/1912/1/12
Ogrodzieniec	Kościuszki 210	LTE1800	MOBYLAND Sp. z o.o.	LTE1800/10/1359/2/13
Ogrodzieniec	Kościuszki 210	GSM900	POLKOMTEL Sp. z o.o.	GSM900/1/6363/2/12
Ogrodzieniec	Kościuszki 210	GSM900	POLKOMTEL Sp. z o.o.	GSM900/1/1596/1/07
Ogrodzieniec	Kościuszki	UMTS2100	P4 Sp. z o.o.	UMTS2100/4/3064/1/09
Ogrodzieniec	Kościuszki	GSM900	P4 Sp. z o.o.	GSM900/4/1773/1/09
Ogrodzieniec	Dz. nr 175	UMTS900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/36734/2/14
Ogrodzieniec	Dz. nr 175	GSM900	T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/36734/2/14
Ogrodzieniec	Szkolna	LTE1800	MOBYLAND Sp. z o.o.	LTE1800/10/3030/2/13
Ogrodzieniec	Szkolna	GSM900	POLKOMTEL Sp. z o.o.	GSM900/1/10286/1/13
Podzamcze	Dz. Nr 3525/5	GSM900	POLKOMTEL Sp. z o.o.	GSM900/1/4697/2/09

Źródło: Wykazy wydanych przez Prezesa UKE pozwoleń radiowych dla stacji bazowych telefonii komórkowej (E-GSM, GSM900, GSM1800, UMTS, LTE) oraz stacji wykorzystujących technologię CDMA (stan na sierpień 2014r.).

Innym źródłem promieniowania elektromagnetycznego, w przypadku którego promieniowanie to nie jest efektem zamierzonym, są linie (napowietrzne) i stacje elektroenergetyczne. W wyniku wieloletnich badań stwierdzono, że promieniowanie magnetyczne emitowane przez tego typu obiekty może mieć pewien negatywny wpływ na zdrowie człowieka. Dlatego tereny w bezpośrednim sąsiedztwie takich obiektów nie powinny być stale zamieszkiwane przez ludzi.²³

Stacje, które służą transformacji energii elektrycznej o napięciu 110 kV na średnie napięcie, nazywane są Głównymi Punktami Zasilania. Główny Punkt Zasilania dla Miasta i Gminy Ogrodzieniec znajduje się na działce numer 704, w północno-zachodniej części Ogrodzieńca. Jest on oddalony o około 300 metrów od najbliższych zabudowań mieszkalnych. W sąsiedztwie punktu znajdują się tereny przemysłowo-magazynowe. Przez obszar gminy przebiegają ponadto linie elektroenergetyczne o napięciu 220 kV: Elektrownia Siersza - GPZ Łośnice (przez zachodnią część gminy), Elektrownia Siersza - GPZ Łośnice (przez centralną część gminy), Elektrownia Różki - GPZ Łośnice (przez wschodnią i centralną część gminy). Dwie ostatnie linie zbiegają się na południe od Podzamcza i biegają równolegle w kierunku północnym. Linie te nie biorą udziału w zasilaniu Miasta i Gminy Ogrodzieniec. Oprócz wymienionych linii o napięciu 220 kV, przez teren gminy przebiega linia wysokiego napięcia 110 kV: GPZ Łośnice - GPZ Ogrodzieniec, która uczestniczy bezpośrednio w zasilaniu terenu gminy.

²³ Linie i stacje elektroenergetyczne w środowisku człowieka, 2008, Szuba M. (red.), wyd. 4, „EKO-MARK”, Warszawa

4.2.5. Zagrożenie powodziowe

Zgodnie z danymi Informatycznego Systemu Osłony Kraju na obszarze Miasta i Gminy Ogrodzieniec nie występuje bezpośrednie zagrożenie powodziowe.²⁴ Przyczyną takiej sytuacji jest mała ilość wód powierzchniowych i brak większych cieków. Również występowanie zjawisk krasowych na terenach zbudowanych ze skał jurajskich nie sprzyja powstawaniu spływu powierzchniowego. Jedynie w zachodniej części Ogrodzieńca, w rejonie Józefowa, występują tereny podmokłe, które ze względu na duże uwilgotnienie nie stwarzają dogodnych warunków dla osadnictwa. Obszary te powinny zostać zachowane wolne od zabudowy.

4.2.6. Tereny osuwiskowe

Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego na Obszarze Miasta i Gminy Ogrodzieniec nie zidentyfikowano dotąd terenów osuwiskowych. W północno-wschodniej części gminy zostały zidentyfikowane „obszary predysponowane do występowania ruchów masowych”. Są to jednak dane wstępne, oparte jedynie na budowie geologicznej i morfologii, nieoparte badaniami terenowymi²⁵.

4.2.7. Tereny i obszary górnicze

Według Centralnej Bazy Danych Geologicznych Państwowego Instytutu Geologicznego w obrębie Miasta i Gminy Ogrodzieniec znajduje się jeden obszar i teren górniczy „Ogrodzieniec II”. Teren ten położony jest w północno-zachodniej części miasta Ogrodzieniec, w odległości około 100-200 metrów na północny wschód od ulicy Kościuszki (droga powiatowa numer 791). Obszar ten związany jest z występującymi tu złożami surowców ilastych ceramiki budowlanej o tych samych nazwach. Obecnie eksploatacja prowadzona jest ze złoża „Ogrodzieniec II”.²⁶ Ustanowiony teren obejmuje powierzchnię 40 140 m² udokumentowanego złoża „Ogrodzieniec”. Działalnością wydobywczą na terenie górniczym zajmuje się firma KERAM Sp. z o.o. z siedzibą w Bukowni, która decyzją Marszałka Województwa Śląskiego nr 3178/OS/2012 z dn. 21 listopada 2012 roku koncesję na eksploatację złoża surowca ilastego ceramiki budowlanej.

4.2.8. Kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla

Na obszarze objętym niniejszym opracowaniem nie występują kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

²⁴ <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>

²⁵ <http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO/Wyszukaj3>; Przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w części pozakarpackiej województwa śląskiego - dane pochodzą z zasobów witryny internetowej SOPO prowadzonej przez PIG-PIB.

²⁶ <http://web3.pgi.gov.pl/website/cbdg/viewer.htm>

4.3. Elementy środowiska przyrodniczego objęte ochroną

4.3.1. Park krajobrazowy „Orlich Gniazd”

Ze względu na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe znaczna część Miasta i Gminy Ogrodzieniec została objęta ochroną w ramach Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”. Park ten, wchodzący niegdyś w skład Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych, a obecnie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego, został powołany uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach nr 111/11/80 z dnia 20 czerwca 1980 roku. Zasady ochrony zostały znowelizowane Uchwałą nr IV/48/2/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z 10 marca 2014r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”.

Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd” obejmuje powierzchnię 600,85 km² na obszarze kilkunastu gmin województwa śląskiego i małopolskiego. W jego skład wchodzi południowa, centralna oraz północna część Miasta i Gminy Ogrodzieniec, w tym południowa i południowo-wschodnia część Ogrodzieńca, Śrubarnia, Żelazko, Ryczów, Kolonia Ryczów, Podzamcze, Zuzanka, Skotnica, Morusy, Łąki i część Starych Kiełkowic. Otulina parku obejmuje całą wschodnią i północno-wschodnią część gminy, a także zachodnią część miasta Ogrodzieniec. Otulina Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd w granicach gminy Ogrodzieniec posiada status obszaru chronionego krajobrazu. Łącznie park wraz z otuliną obejmuje w przybliżeniu 82% powierzchni Miasta i Gminy, z czego 3809 ha stanowi park, zaś 3122 ha - otulina²⁷.

Teren parku posiada wysokie walory krajobrazowe, które są efektem między innymi zróżnicowanej budowy geologicznej, warunków mikroklimatycznych oraz bogatej przeszłości historycznej terenu. W krajobrazie wyróżniają się liczne ostańce skalne, porozdzielane suchymi dolinami. Liczne są również jaskinie i schroniska skalne z interesującymi formami naciekowymi, będące siedliskiem nietoperzy. Ważnym czynnikiem kształtującym środowisko przyrodnicze tego terenu są zjawiska krasowe. W ich wyniku brak jest stałej sieci rzecznej. Wody powierzchniowe giną pod ziemią w tak zwanych ponorach, dalej płyną szczelinami skalnymi, by następnie pojawić się w innym miejscu w wywierzyiskach krasowych.

Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd” obejmuje występujące bardzo blisko siebie zbiorowiska roślinne o skrajnych cechach florystycznych i ekologicznych. Zaobserwować można tu wiele rzadkich i endemicznych gatunków drobnych bezkręgowców ciepłolubnych oraz żyjących w jaskiniach. Unikalnym elementem fauny są również liczne nietoperze, które znajdują doskonałe warunki w jaskiniach i szczelinach skalnych, a także starych wyrobiskach.

Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego tego obszaru są ruiny średniowiecznych zamków, usytuowanych na niedostępnych niegdyś skalistych wzniesieniach, tak zwane „Orle Gniazda”, od których park wzięł swoją nazwę. Znajdujący się na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec zamek w Podzamczu pochodzi z XVI wieku i należy do największych w Europie. W Ryczowie na górze Grodzisko znajdują się z kolei pozostałości murów dawnej strażnicy obronnej z połowy XIV wieku, wzniesionej przez Kazimierza Wielkiego, stanowiącej jeden z punktów oporu w systemie obrony granicy od strony czeskiej. Poszczególne zamki łączy Szlak Orlich Gniazd, będący główną osią turystyczną Wyżyny Krakowsko - Częstochowskiej.

²⁷ Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Ogrodzieniec na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy do 2019, 2012, Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec.

Dla Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd został opracowany Plan ochrony, który określa główne cele ochrony:

- 1) *zachowanie zróżnicowanej, charakterystycznej rzeźby terenu Parku oraz procesów warunkujących jej istnienie;*
- 2) *zachowanie szaty roślinnej;*
- 3) *zachowanie specyficznego układu przestrzennego zbiorowisk nieleśnych i leśnych;*
- 4) *zachowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;*
- 5) *zachowanie różnorodności genetycznej i gatunkowej flory i fauny, szczególnie gatunków endemicznych i reliktowych;*
- 6) *zachowanie funkcji Parku jako korytarza ekologicznego umożliwiającego migrację gatunków;*
- 7) *zachowanie walorów krajobrazowych, a zwłaszcza powiązań fizjonomii krajobrazu z układami przyrodniczo-kulturowymi, charakterystycznymi dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej;*
- 8) *zachowanie elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności stanowisk archeologicznych oraz zabytków architektury drewnianej i murowanej.*

Plan ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd zawiera wskazania do Studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, które zostały szczegółowo wskazane w rozdziale 2.2.3. (Tom II) niniejszego Studium.

4.3.2. Obszary Natura 2000

Celem europejskiej sieci Natura 2000 jest ochrona siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin, i zwierząt, zagrożonych wyginięciem. Sieć tę tworzą dwa typy obszarów: obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec wyznaczono dwa obszary siedliskowe (SOO): „Ostoja Środkowojurajska” (kod PLH240009) i „Buczyny w Szypowicach i Las Niwski” (kod PLH240034).²⁸

Ostoja Środkowojurajska obejmuje obszar o powierzchni 5 767,5 ha na pograniczu województwa śląskiego i małopolskiego. W jego skład wchodzi południowa część Miasta i Gminy Ogrodzieniec, w tym południowa część Ogrodzieńca oraz okolice wsi Śrubarnia, Żelazko i Ryczów. Ostoja ta obejmuje łagodne wzniesienia zbudowane ze skał jurajskich, poprzecinane dolinami erozyjno-denudacyjnymi. Wylesione grzbiety wapiennych wzniesień otaczają lasy liściaste, głównie buczyny: sudecka, storczykowa i kwaśna buczyna niżowa oraz jaworzyna górska. Spotykane są tu płaty żywej buczyny sudeckiej i jaworzyny górskiej, występujące na północno-wschodnich krańcach swojego zasięgu geograficznego. Odsłonięte fragmenty skalne porastają bogate florystycznie murawy kserotermiczne (gatunki ciepłolubne i sucholubne). Liczne jaskinie i schroniska skalne zamieszkują nietoperze. W obrębie ostoi stwierdzono łącznie występowanie 16 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, które pokrywają ok. 40% powierzchni obszaru. Występuje tu również 10 gatunków rzadkich zwierząt i roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

²⁸ Program ochrony środowiska dla Powiatu Zawierciańskiego na lata 2012-2015, 2011, Starostwo Powiatowe, Zawiercie.

Główne zagrożenia dla ostoi, to zmiana poziomu wód gruntowych, zanieczyszczenie powietrza oraz ekspansja lasu na tereny rolnicze w przypadku zaniechania upraw rolnych i wypasu zwierząt. Zagrożeniem jest także wzmożony, niekontrolowany ruch turystyczny i wspinaczkowy²⁹.

Ostoję „Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski” tworzą cztery izolowane tereny, z których jeden znajduje się w granicach Gminy Ogrodzieniec, w jej północno-wschodniej części. Ostoja obejmuje tereny o niezbyt zróżnicowanej rzeźbie, w której wyróżniają się jedynie niewielkie, płytkie dolinki. Występują tu dwa typy siedlisk. Pierwszym jest ciepłolubna buczyna, z bogatym runem, w którym na szczególną uwagę zasługują liczne gatunki z rodziny storczykowatych. Drugi typ siedliska, to żyzna buczyna górską, która występuje tu na peryferiach swojego zasięgu (główne stanowiska znajdują się w Karpatach i Sudetach). Buczyna storczykowa porasta eksponowane partie grzbietowe oraz stoki południowe i zachodnie, natomiast żyzna buczyna górską - stoki północne i wschodnie. Innym cennym gatunkiem florystycznym jest obuwik pospolity, szczególnie licznie występujący w „Lesie Niwiskim” (kępy do 20 pędów). Występuje on tu na zachodniej granicy zasięgu, dodatkowo jego populacja w Europie zmniejsza się, stąd tutejsze stanowiska należą do szczególnie cennych. Ponadto występuje tu szereg innych elementów flory naczyniowej objętych ochroną prawną. Główne zagrożenia dla ostoi wynikają ze zmian lesistości, co prowadzi do nadmiernego odświeżenia lub wzrostu stopnia zacielenia runa leśnego. Konieczne jest okresowe prześwietlanie drzewostanów oraz częściowe usuwanie podrostu³⁰.

4.3.3. Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie³¹.

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec pomnikiem przyrody uznany został zespół źródeł rzeki Centurii o powierzchni 1,23 ha. Ochronę ustanowiono na mocy Rozporządzenia nr 22/2004 Wojewody Śląskiego z dnia 3 czerwca 2004 roku (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 50, poz. 1580). Obszar ten cechuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, które zachowały się w niemal naturalnym stanie. Stanowi on dogodne siedlisko dla roślin wodno-błotnych. Źródła znajdują się na wysokości około 345 m n.p.m., w dolinie o głębokości około 20 m, otoczonej borem sosnowym. Woda wypływa z warstwy piasków plejstoceńskich, wypełniających obniżenie w skałach jurajskich. Płaska nisza źródłiskowa otoczona jest wysokimi, stromymi, piaszczystymi zboczami. Wydajność źródła wynosi 20-70 l/s. Woda, wypływająca z utworów jurajskich ma typowe cechy wód obszarów wapiennych. Dodatkowo dzięki filtracji w warstwie piasków plejstoceńskich cechuje się wysoką czystością.³²

²⁹ <http://obszary.natura2000.org.pl/?s=obszar&id=361>

³⁰ <http://obszary.natura2000.org.pl/?s=obszar&id=858>

³¹ Ustawa o ochronie przyrody, art. 40, ust. 1 (t.j. Dz. U. z 2018r. poz. 142)

³² Tyc A., <http://www.przyroda.katowice.pl/pl/ochrona-przyrody/obiekty-ochrony-przyrody/pomniki-przyrody-nieozywionej/109-zrodlo-centurii>

4.3.4. Ochrona gatunkowa roślin zwierząt i grzybów

Na obszarze Miasta i Gminy spotykane są liczne gatunki prawnie chronione. Największa ich liczba występuje w południowej i południowo-zachodniej części obszaru, gdzie ściśle chronionych jest 35 gatunków roślin naczyniowych, a 12 chronionych jest częściowo. W okolicach Podzamcza stwierdzono występowanie 5 gatunków roślin całkowicie chronionych (dziewięciśli bezłodygowy, buławnik wielkokwiatowy, kruszczyk szerokolistny, goryczka orzęsiona, rojnik pospolity) oraz 4 częściowo chronionych. W okolicach Ryczowa 28 gatunków roślin jest całkowicie chronionych, a częściowo - 13. W rejonie Wielkiego Grochowca i Straszakowych Skał występuje 18 gatunków roślin naczyniowych prawnie chronionych. Natomiast na terenach podmokłych w rejonie Józefowa występują takie gatunki chronione, jak centuria pospolita, kruszczyk błotny, bobrek trójlistkowy, dziewięciornik błotny i mlecz błotny.

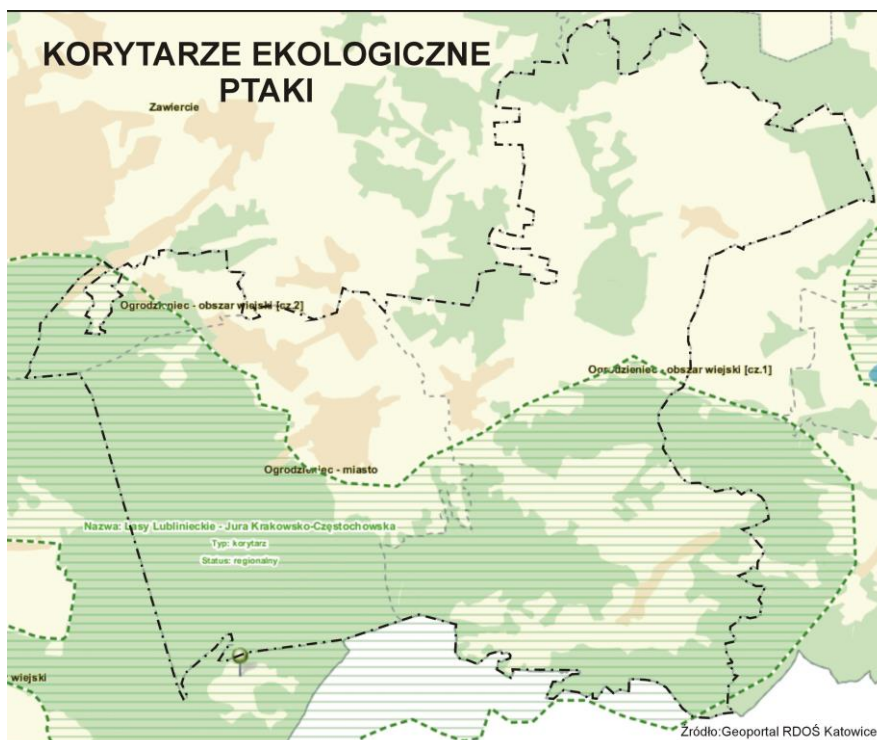
4.3.5. Korytarze ekologiczne

Gmina Ogrodzieniec leży w zasięgu wieloprzestrzennych systemów obszarów chronionych przyrodniczo i ciągów przyrodniczych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym.

Korytarz ekologiczny Częstochowa-Wschód (GKPdC-4) łączy obszary Natura 2000: Ostoja Przedborska (PLH260004) i Dolina Krasnej (PLH260001). W granicach omawianego korytarza ekologicznego znajdują się następujące obszary Natura 2000: Ostoja Środkowojurajska (PLH240009), Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski (PLH240034), Ostoja Kroczycka (PLH240032), Źródła Rajecznicy (PLH240033), Ostoja Złotopotocka (PLH240020), Białka Lelowska (PLH240031), Suchy Młyn (PLH240016), Dolina Górnej Pilicy (PLH260018), Las Dębowiec (PLH100023), Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie (PLH260041), Dolina Czarnej (PLH260015), Lasy Suchedniowskie (PLH260010), Uroczysko Pięty (PLH260012), Lasy Skarżyskie (PLH260011), Ostoja Brzeźnicka (PLH260026).

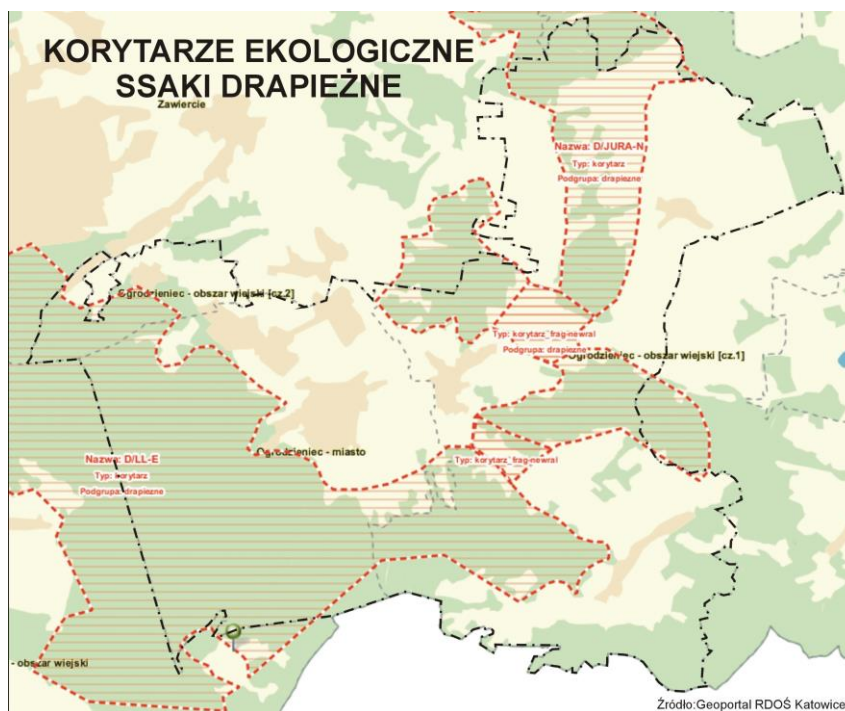
Ponadto omawiany obszar znajduje się w obszarze węzłowym w krajowej sieci ekologicznej ECONET, o znaczeniu międzynarodowym – 30M-Jura Krakowsko-Częstochowska. Przez teren gminy przebiegają korytarze ekologiczne, którymi przemieszczają się ssaki drapieżne, ssaki kopytne i ptaki. Przyrodnicze powiązanie zewnętrzne gminy stanowią też słabo wykształcone ciągi ekologiczne cieków wodnych, Przemszy Czarnej, Maślenicy, Krztyni, Potoku Ogrodzienieckiego które zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Istnieje konieczność ochrony i kształtowania tych powiązań przyrodniczych. Powinny być chronione przed przerywaniem lub osłabianiem ciągłości, gdyż zabezpieczają równowagę ekologiczną w obrębie gminy. Zasadniczą barierą przerywającą system są ciągi komunikacyjne i miejscami zabudowa mieszkaniowa.

Rys. 1 Korytarze ornitologiczne na terenie gminy Ogrodzieniec

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta i gminy Ogrodzieniec i geoportal RDOŚ Katowice.

Rys. 2 Korytarze teriologiczne dla ssaków drapieżnych na terenie gminy Ogrodzieniec

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta i gminy Ogrodzieniec i geoportal RDOŚ Katowice.

Rys. 3 Korytarze teriologiczne dla ssaków kopytnych na terenie gminy Ogrodzieniec

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta i gminy Ogrodzieniec i geoportal RDOŚ Katowice.

4.3.6. Regionalne i ponadregionalne ostoje przyrody³³

Ostoje przyrody stanowią obszary występowania zagrożonych wyginięciem gatunków grzybów, roślin, zwierząt oraz zbiorowisk roślinnych i siedlisk przyrodniczych, których użytkowanie i zagospodarowanie powinny w sposób szczególny uwzględniać potrzeby zapewnienia prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego i zachowania różnorodności biologicznej. Ostoje obejmują obszary lądowe lub wodne stanowiące pewną całość funkcjonalną z punktu widzenia populacji zwierząt, roślin czy siedlisk, które były motywacją dla ich wskazania.

Na terenie gminy Ogrodzieniec występują następujące ostoje przyrody:

- Szypowice oraz Las Giebło - ponadregionalne ostoje florystyczno-mykologiczne w których przedmiotem ochrony są rośliny naczyniowe;
- Ogrodzieniecko - Ryczowska - ponadregionalna ostoja florystyczno-mykologiczna w której przedmiotem ochrony są mszaki, rośliny naczyniowe oraz porosty;
- Lasy Zawierciańskie - regionalna ostoja faunistyczna, w której przedmiotem ochrony są motyle, ptaki i nietoperze.

³³ Źródło: Opracowano na podstawie opracowania ekofizjograficznego do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, s. 128

4.3.7. Pozostałe formy ochrony przyrody

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec nie występują parki narodowe, rezerwy przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe ani stanowiska dokumentacyjne. Otulina Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd w granicach gminy Ogrodzieniec posiada status obszaru chronionego krajobrazu.

4.4. Podsumowanie

Miasto i Gmina Ogrodzieniec cechują się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego. Znajduje się tu wiele terenów, które pomimo położenia w niewielkiej odległości od dużych terenów uprzemysłowionych (Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i Zagłębia Dąbrowskiego), zachowały się w stanie zbliżonym do naturalnego. Elementy przyrodnicze charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem przestrzennym, co wyraźnie wpływa na współczesne zagospodarowanie terenu.

W części zachodniej i południowo-zachodniej w budowie geologicznej dominują utwory czwartorzędowe. Wytworzone na nich słabe gleby nie mają większej przydatności dla rolnictwa, stąd zachowały się tu większe kompleksy leśne o wysokich walorach ekologicznych. W tej części gminy znajdują się także najcenniejsze pod względem przyrodniczym źródła rzeki Centurii. W części północno-zachodniej występują znaczne tereny podmokłe, przez co nie przedstawiają one większej wartości dla rolnictwa i zabudowy. Stanowią jednak ważną ostoję wielu gatunków roślin i zwierząt wodno-błotnych. W tym rejonie występują ponadto jedyne na tym terenie stałe rzeki: Czarna Przemsza, Potok Ogrodzieniecki i Maślenica.

Na pozostałej części obszaru w powierzchniowej budowie geologicznej dominują utwory jurajskie. Ze względu na występowanie zjawisk krasowych brak jest stałej sieci wód powierzchniowych. Warunki glebowe są zróżnicowane. Lepsze gleby występują w północno-wschodniej części obszaru, gorsze natomiast w części południowo-wschodniej. Charakterystycznym elementem przestrzeni są tu liczne ostańce skalne. Stanowią one nie tylko ciekawy element krajobrazu, sprzyjają także rozwojowi turystyki, w tym turystyki wspinaczkowej. Na wielu skalnych ścianach wytyczono stałe trasy wspinaczkowe, o zróżnicowanym stopniu trudności. Występują tu również liczne jaskinie z ciekawą szatą naciekową, będące siedliskiem wielu gatunków nietoperzy. Niekwestionowanym magnesem przyciągającym turystów są również ruiny średniowiecznych warowni w Podzamczu i Ryczowie oraz pozostałości grodu wczesnośredniowiecznego na Górze Birów.

Wysokie walory przyrodnicze terenu Miasta i Gminy Ogrodzieniec potwierdza fakt objęcia znacznej jej części różnymi formami ochrony przyrody. Najcenniejszym pod względem przyrodniczym obszarem są źródła rzeki Centurii, chronione jako pomnik przyrody. Cenne są również obszary Natura 2000: „Ostoja Środkowojurajska” oraz „Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski”. Znaczna część gminy wchodzi także w obręb Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd” oraz jego otuliny. Korzystny wpływ na stan środowiska przyrodniczego mają działania podjęte w ostatnich latach przez władze samorządowe. Wymienić tu można między innymi budowę nowoczesnej oczyszczalni ścieków, rozbudowę sieci kanalizacyjnej, rekultywację terenu byłych zakładów „Izolacja”, remonty dróg oraz termomodernizację budynków użyteczności publicznej i finansowanie inwestycji związanych ze zmianą źródeł zaopatrzenia w energię ciepłą na proekologiczne.

5. Środowisko kulturowe

5.1. Rys historyczny rozwoju przestrzennego gminy

5.1.1. Geneza historyczna oraz rozwój osadnictwa w gminie Ogrodzieniec

Słowo „ogrodzieniec” w języku staropolskim oznaczało „ogrodzony” albo „obwarowany”³⁴. Analizując źródła i przekazy historyczne, związane ze stanowiskami archeologicznymi, można przyjąć że obszary Podzamcza, Kielkowic, Giebla i Ryczowa były zasiedlane najwcześniej. W okresie od VII do X wieku pojawiło się na tym terenie wczesnośredniowieczne osadnictwo słowiańskie. Zakładane były osady i związane z nimi cmentarze oraz grody, w miejscach o naturalnym ukształtowaniu obronnym (Góra Birów, Góra Zamkowa, Ryczów, Strzegowa). W okresie poprzedzającym ukształtowanie się państwa polskiego tereny gminy Ogrodzieniec znajdowały się w rejonie północnej granicy terytorium polskich plemion. Na terenach gminy i w jej okolicy powstały grody stanowiące ówczesne ośrodki władzy i administracji, a jednocześnie zabezpieczenie granic terytorium plemiennego. Były to grody w Ojcowie, Pieskowej Skale, Smoleniu i Żarnowcu. W IX wieku obszar Jury wchodził w skład państwa Wiślan, a po jego upadku przeszedł we władanie Państwa Wielkomorawskiego.³⁵ W okresie kształtowania się państwa polskiego (X-XII w.) obszar ten wszedł w skład Ziemi Krakowskiej, a jej władcy wykorzystali położenie i walory obronne budując system obronny zabezpieczający dostęp do ówczesnej stolicy kraju i strzegący szlaków handlowych, mających istotny wpływ na rozwój sieci osadniczej. W XIII wieku istniał obwarowany gród na Górze Birów, który został zniszczony w trakcie wojen polsko-czeskich i później już nieodbudowany. Od tego czasu pojawiają się umocnienia na przeciwległej Górze Zamkowej. W czasach Kazimierza Wielkiego (XIV w.) wybudowano lub rozbudowano zamki Ogrodzieniec oraz w Ojcowie, Pieskowej Skale, Żarnowcu, Bydlinie, Smoleniu, Rabsztynie tworząc system obronny, zabezpieczający ówczesną granicę od strony Śląska, który był uzależniony od wpływów czeskich. Proces zasiedlania terenu i powstanie najstarszych elementów dzisiejszej sieci osadniczej rozpoczął się już w XIV wieku. W czasach nowożytnych powstały przysiółki i niewielkie osady folwarczne. Ostateczny i współczesny układ sieci osadniczej uformowany został na przełomie XIX i XX wieku, kiedy to, w wyniku parcelacji wielkich majątków i komasacji, powstały zespoły osadnicze Kolonia Ryczów, Kolonia Gieblo, Morusy, Wicki, czy też skupiska zabudowy rozproszonej w różnych zespołach osadniczych. W XIX wieku oraz na początku XX wieku ukształtował się zespół zabudowy przemysłowej zlokalizowany w północno-zachodniej części Ogrodzieńca.

Na powstanie i rozwój lokalnej sieci drożnej badanego terenu wpływ miał rozwój sieci parafialnej i istniejących zespołów osadniczych oddziałujących na otaczające tereny, jako centra usługowe i administracyjne. O znaczeniu Ogrodzieńca i wpływie na przebieg traktów handlowych i komunikacyjnych świadczy funkcjonowanie komory celnej i myta, potwierdzonych w dokumentach z XIV wieku.

³⁴ Jakubowski., 2008, *Szlak Orlich Gniazd*, wyd. Ossolineum, s. 190

³⁵ *Gmina Ogrodzieniec. Studium konserwatorskie. Etap II - część A i B.* s. 18

5.1.2. Rys historyczny wybranych miejscowości znajdujących się w Gminie Ogrodzieniec

Fugasówka - Markowizna - sołectwo powstałe z połączenia dwóch odrębnych przysiółków. Do 1954 roku funkcjonowały jako przysiółki zespołu osadniczego Bzów, następnie jako samodzielne zespoły osadnicze. Po 1975 roku przyłączone do gminy Ogrodzieniec.

Giebło - jest jednym z najstarszych zespołów osadniczych na terenie gminy. Pierwsza wzmianka, o murowanym kościele parafialnym, zależnym od kolegiaty pilickiej, pochodzi z 1314 roku. W 1429 roku wymieniony w źródłach był dwór w Gieble (jako stary dwór) oraz karczma i młyn w Mokrusie (jako przynależne do dworu w Gieble). Źródła historyczne podają, że we wsi istniał folwark, który przed 1611 należał do klucza dóbr pilickich. W 1629 roku książę Jerzy Zbarski przeznaczył wieś wraz z folwarkiem na zaplecze domu szpitalnego dla ludzi ubogich z Pilicy. W 1638 roku Stanisław Warszycki wydał przepisy podporządkowujące Giebło pod szpital. W 1914 roku wieś znalazła się na linii frontu I wojny światowej. Na cmentarzu zostało pochowanych ponad 100 austriackich i rosyjskich żołnierzy. Po utworzeniu cmentarza w Biskupicach przeniesiono tam ciała z giebelskiego cmentarza. Podczas II wojny światowej na przymusowe roboty do Niemiec, wywieziono ponad 40 mieszkańców, z czego jedynie połowa powróciła po wojnie.

Obecny układ przestrzenny zespołu osadniczego ukształtowany został w wyniku komasacji i parcelacji przeprowadzonych w początku XX wieku.

Gulzów - pierwsza wzmianka z 1881 roku informuje o zespole osadniczym Gulzów, jako folwarku funkcjonującym w zespole dóbr pilickich. Gulzów posiada najbardziej czytelny układ skupiska osadniczego, jak i urządzenia przestrzeni zespołu, uzyskany w wyniku parcelacji i planowego urządzenia.

Kiełkowice - (1376 de Kelcouicz, 1433 Kyelkowicze, 1436 Kielkovicze, 1459 Kielczouice)³⁶. Pierwsza wzmianka pochodzi z 1386 roku, kiedy to Kiełkowice wymienione były, wraz z zamkiem Ogrodzieniec i innymi wsiami należącymi do zamku, przy okazji nadania tych dóbr Włodkowi herbu Sulima. Jeszcze przed komasacją zespół funkcjonował w kilku skupiskach zabudowy: Kiełkowice, przysiółek Podbukowce, Łąki i Żarki. Parcelacja przeprowadzona przed II wojną światową spowodowała rozproszenie zabudowy wzdłuż dróg.

Mokrus - pierwsza wzmianka o zespole pochodzi z 1394 roku, kiedy to stanowiła własność szlachecką wspólnie z wsią Giebło. W 1885 roku folwark należał do dóbr pilickich. Po komasacji i parcelacji funkcjonuje jako dwustronna ulicówka położona wzdłuż głównej drogi prowadzącej przez terytorium wsi.

Podzamcze - obejmuje zamek Ogrodzieniecki oraz zespół osadniczy związany z zamkiem jako osada służebna, która funkcjonowała jako samodzielny zespół. Początki ogrodzienieckiego zamku nie są dobrze znane. Pierwotny gródek, który za panowania Łokietka, a być może Bolesława Krzywoustego, stał na miejscu dzisiejszych ruin zamkowych, był niewielki. Jego system obronny składał się po części z istniejących skał, a po części z wałów i palisad, zamykających przejścia między naturalnymi przeszkodami terenowymi.³⁷ Jedynie po północnej stronie dostępu do grodu bronił wysoki wał ziemny, prawdopodobnie wzmocniony kamieniami i odłamkami skał. Na miejscu tej warowni Kazimierz Wielki kazał wybudować murowany zamek, zdolny stawiać czoła najeźdźcom.

³⁶ <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=7491&q=ogrodzieniec&t=0> (data wejścia: 4.9.2014)

³⁷ Jakubowski., 2008, Szlak Orlich Gniazd, wyd. Ossolineum, s.188

Ślady innej warowni, także pochodzącej ze średniowiecza odkryto na Górze Birów. Znaczenie zamku i skrzyżowania szlaków komunikacyjnych w jego sąsiedztwie sprzyjały rozwojowi podgrodzia - Podzamcza, jako osady z ukształtowanym przestrzennie placem. Pierwszym zarządcą murowanego zamku został rycerz Przedbórz z Brzezia herbu Zadora. W 1386r. Władysław Jagiełło warownię przekazał cześnikowi krakowskiemu Włodkowi z Charbinowic herbu Sulima, który przyjął początkowo przydomek, a później nazwisko Ogrodziński lub Ogrodzieniecki. W 1470r. spadkobierca Ogrodzienieckich, Jan Bartosz, sprzedał posiadłość i zamek mieszczanom z Krakowa - Salomonom i Rzeszowskim. W 1523 r. zamek stał się własnością bogatego bankiera krakowskiego Jana Bonera i dzięki niemu zamek przeżył lata największej świetności. Po rodzinie Bonerów, kolejnym włodarzem zamku był Jan Firlej i jego syn Mikołaj. W 1587 roku zamek został zdobyty i częściowo zniszczony przez oddziały arcyksięcia Maksymiliana Habsburga. W 1655r. zamek padł łupem Szwedów, którzy go okradli i spalili. W 1669r. Stanisław Warszycki częściowo odbudował zamek i wyremontował. W 1702 roku zamek został ponownie obrabowany i spalony przez Szwedów. Około 1784r. zamek od rodziny Męcińskich odkupił Tomasz Jakliński. Kolejnym właścicielem Ogrodzieńca był Ludwik Kozłowski. Ten zupełnie nie liczył się z zabytkową wartością budowli, niszcząc jej mury w celu pozyskania budulca i sprzedając zamkowe wyposażenie. Ostatnim właścicielem warowni została pochodząca z pobliskiego zaścianka rodzina Wołczyńskich. Od 1827 roku Podzamcze jest wzmiankowane, jako oddzielny od zamku zespół osadniczy. Posiada on układ rozległej wielodrożnicy, usytuowanej na skrzyżowaniu dwóch historycznych szlaków komunikacyjnych.

Ryczów - nazwa miejscowości, jak wynika z podań ludowych, pochodzi od rykowiska. Pierwsza wzmianka o zespole pochodzi z 1388r. W 1529r. wzmiankowany był folwark i sołectwo. W 1570 roku Ryczów był wymieniany jako jedna z miejscowości, przez którą prowadził szlak handlowy z Krakowa do Wielkopolski i na Śląsk. Na XIV wiek datuje się istnienie strażnicy - umocnienia na ostańcu na południowy wschód od zabudowy mieszkalnej. W XVI w. powstał Ryczów Leśny, zwany później Wielkim, wcześniej określany mianem wsi królewskiej. Z początkiem XV w. rozpoczęła się rozbudowa układów ulicznych wsi. Po komasacji funkcjonuje jako dwustronna ulicówka w dwóch skupiskach zabudowy położonych wzdłuż głównych dróg lokalnych. W lasach między Księżą Górą a Sołtysią Górą znajduje się grób zbiorowy zmarłych na epidemię cholery w 1852 roku, Polaków poległych w czasie powstania styczniowego, żołnierzy austriackich poległych w trakcie I wojny światowej i żołnierzy niemieckich poległych w trakcie II wojny światowej. Przy ulicy Armii Krajowej znajduje się zbiorowy grób wojenny mieszkańców Ryczowa rozstrzelanych przez żandarmów niemieckich 21 lutego 1944r.³⁸ W okresie powojennym powstała szkoła podstawowa, a w 1966 roku oddano nową szkołę tzw. „tysiąclatkę”. Na początku lat 70-tych wybudowano kościół, a w 1974 roku powstała parafia rzymsko-katolicka, do której obecnie przynależą Ryczów, Ryczów Kolonia i Żelazko. W 1976 roku powstał cmentarz komunalny. W latach 90-tych wybudowano gazociąg i linię telefoniczną.

Ryczów Kolonia - jeden z najpóźniej powstałych zespołów osadniczych na terenie gminy. Został wyodrębniony z miejscowości Ryczów w samodzielny zespół osadniczy po II wojnie światowej w ramach komasacji i regulacji gruntów oraz planowanego kształtowania przestrzeni wsi. Obecnie funkcjonuje w kilku odrębnych pasmach zabudowy w formie dwustronnych luźnych ulicówek.

³⁸ Partyka J. (red.), 2006, *W cieniu zamczyska Bonerów: w setną rocznicę utworzenia Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1906-2006)* s. 224

Żelazko - Śrubarnia - funkcjonuje jako jedno sołectwo łączące w granicach administracyjnych dwa sąsiednie, odrębnie funkcjonujące zespoły osadnicze. W 1892 roku Śrubarnia była wymieniona jako wieś w gminie i parafii Ogrodzieniec, należąca do dóbr ogrodzienieckich. W skład tych samych dóbr wchodziło Żelazko, o którym pierwsza wzmianka pojawia się w 1827 roku. Zespół osadniczy Śrubarnia, to owalnica z zabudowanym wnętrzem i nieregularnie usytuowanymi siedliskami. Zespół Żelazko to dwustronna ulicówka położona wzdłuż głównej drogi, która w ostatnich dwudziestu latach uległa znacznym przekształceniom.

5.1.3. Historia i rozwój przestrzenny miasta Ogrodzieniec

Miasto Ogrodzieniec jest centrum administracyjnym gminy i największym skupiskiem osadniczym na jej terenie. Pierwsza historyczna wzmianka na temat Ogrodzieńca pochodzi z około 1100r. Wtedy to Ogrodzieniec był osadą podgrodową liczącą 50 zagród. W 1241 r. Ogrodzieniec z kościołem i grodem został zniszczony i spustoszony przez najazd Tatarów. Historia Ogrodzieńca jest nierozdzielnie związana z Zamkiem Ogrodzienieckim oraz Grodem Królewskim, który istniał ok. 1300 roku na szczycie Góry Birów. Ogrodzieniec posiada historyczne centrum administracyjno - usługowe potwierdzone w źródłach od 1337 roku wzmianką o kościele parafialnym, związaną ze spisem parafii w dekanacie lelewskim. Kolejna wzmianka datowana jest na rok 1346, kiedy to Ogrodzieniec był wsią służebną dla pobliskiego Zamku Ogrodzienieckiego. W 1371 roku Ogrodzieniec uzyskał akt lokacyjny na prawie niemieckim, jako własność królewska. Pierwotna nazwa miasta to „Koczurów”, która jednak nie przyjęła się. Historyczny ślad Ogrodzieńca można znaleźć również w księgach Jana Długosza z 1385 roku. Około 1409 roku miasto uzyskało prawa miejskie. Spowodowało to regulacje układu przestrzennego miasta i próbę utworzenia szachownicowego układu przestrzennego z rynkiem w centralnej części i kościołem jako jego dominantą. Wojny w XVII wieku przerwały okres rozwoju, miasto zostało zniszczone oraz nastąpił zastój w rozwoju przestrzennym. W 1784 roku Tomasz Jakliński, podsędek ziemski krakowski, wykupił zamek z miastem od rodziny Męcińskich. Stanisław August, na prośbę Jaklińskiego, nadał w 1784r. miastu zezwolenie na 12 jarmarków rocznie. Według M. Balińskiego w XVIII wieku Ogrodzieniec był „miasteczkiem z drzewa zbudowanym, na mocy dawnych przywilejów od samych chrześcijan zamieszkałym”³⁹. W 1787r. w centrum Ogrodzieńca, w miejscu starego, drewnianego kościoła, został wzniesiony przez Tomasza Jaklińskiego murowany kościół późnobarokowy. W 1864 roku miasto liczyło 1000 mieszkańców, w tym 163 Żydów, oraz 163 domy, w tym 26 murowanych. W 1870 roku Ogrodzieniec utracił prawa miejskie z ukazu cara Aleksandra II. W 1875 roku w Ogrodzieńcu istniał młyn wodny, browar, cegielnia i dwa piece wapienne. Na początku XX wieku zaczął rozwijać się przemysł: Cementownia "Wiek", fabryka płyt eternitowych, carska fabryka broni i amunicji - „Prochownia”.

W okresie międzywojennym Ogrodzieniec był osadą bezrobotnych szukających sezonowo każdej pracy. Trudne warunki zmuszały mieszkańców do organizowania się, udziału w manifestacjach o pracę i chleb. W 1921r., za wójta Ludwika Wójcika, wybudowano Urząd Gminny. Od 01.01.1956r. następowały zmiany terytorialne, Ogrodzieniec uzyskał status

³⁹ Źródło: *"Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statystycznym opisane przez ... (fragmenty)" w: Zakrzewski A., Gworys W. (red./opr.), 2004, Region jurajski w piśmiennictwie polskim od XV wieku do początków XX wieku, wyd. Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki w Częstochowie*

osiedla i przeszedł z powiatu olkuskiego do zawierciańskiego w województwie katowickim. W 1973 roku Ogrodzieniec ponownie odzyskał prawa miejskie, utracone wiek wcześniej. W latach 1990-1991 miasto Ogrodzieniec zamieszkiwało 5000 mieszkańców. Obecnie Ogrodzieniec jest siedzibą gminy wchodzącej w skład powiatu zawierciańskiego w województwie śląskim.

5.2. Walory środowiska kulturowego

Gmina Ogrodzieniec legitymuje się bardzo bogatą przeszłością historyczną i dziedzictwem kulturowym. Na omawianym obszarze występuje szereg obiektów i zespołów, które posiadają bardzo wysoką wartość kulturową. Na dziedzictwo kulturowe gminy składają się układ przestrzenny miasta, układy ruralistyczne wsi, zespoły zabudowy zabytkowej, zabytkowe obiekty przemysłowe oraz obiekty wojskowe, zabudowa mieszkaniowa o istotnych dla regionu wartościach architektury regionalnej, miejsca historyczne i pamięci narodowej, tereny znaczące w historii gminy i miasta, obiekty sakralne.

Gmina Ogrodzieniec leży na szlaku turystycznym tzw. „Orlich Gniazd”. Szlak ten zawdzięcza swoją nazwę zamkom i warowniom - potocznie nazywanymi „orlimi gniazdami”, które są usytuowane na wysokich wyniesieniach i skałach wapiennych. Najważniejszym obiektem na terenie gminy jest obszar ruin Zamku Bonerów na Górze Zamkowej w Podzamczu. Jest to jeden z największych zamków na terenie Jury Krakowsko-Częstochowskiej i symbol Gminy. Zamek jest objęty bezwzględną ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków. Poza nim do rejestru zabytków wpisane są trzy inne obiekty na terenie gminy: romański kościół pw. św. Jakuba w Gieble, renesansowa kapliczka w Podzamczu oraz późnobarokowy kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Ogrodzieńcu. Na terenie gminy istnieje wiele innych wartościowych obiektów zabytkowych, nie wpisanych jednak do rejestru zabytków. Zgłaszane są postulaty objęcia ochroną konserwatorską innych obiektów. Szczególnie dotyczy to: ruin średniowiecznej strażnicy w Ryczowie, kapliczki przy ul. Olkuskiej w Ogrodzieńcu oraz schronów bojowych i systemu fortyfikacji w Podzamczu.

W gminie Ogrodzieniec znajduje się wiele stanowisk archeologicznych. Okres pochodzenia poszczególnych stanowisk świadczy o tym, że tereny te były zasiedlone od zamierzchłych czasów. Największe i najcenniejsze odkrycia archeologiczne miały miejsce w Podzamczu. Na Górze Birów odkryto liczne przedmioty z okresu paleolitu. Odkryto tutaj pozostałości neolitycznych pracowni krzemieniarskich, zespół osad kultury łużyckiej z VI-V w. p.n.e., osady kultury przeworskiej z IV-V w. p.n.e. Warowny gród stał w tym miejscu jeszcze w średniowieczu. Badania wskazują na to, że tereny te były zamieszkiwane przez człowieka bez przerwy aż do czasów nowożytnych. W sąsiadujących lasach odkryto średniowieczne kurhany, które są świadectwem obecności ludów słowiańskich w tym okresie. Od 2008r. na Górze Birów udostępniona została do zwiedzania rekonstrukcja grodu, stylizowana na drewnianą twierdzę średniowieczną. Tworzą ją budowle: mieszkalna, strażnicza i obronna wieża drewniano-skalna.

Na terenie gminy występują liczne obiekty sakralne, do których zaliczyć można kaplice, figury sakralne, kościoły katolickie wraz z murami i bramami, przydrożne krzyże murowane i kamienne oraz otwarte kapliczki. W Podzamczu istnieje Sanktuarium Matki Boskiej Skalkowej, powstałe w miejscu objawień, które miały miejsce od XVII wieku, oraz renesansowa kaplica.

5.3. Elementy środowiska kulturowego objęte ochroną

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 23.07.2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014r. poz. 1446, z późn. zm.), ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami, sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec występują następujące kategorie zabytków, objętych ochroną prawną:

- obiekty nieruchome i ruchome wpisane do rejestru zabytków;
- obiekty archeologiczne wpisane do ewidencji zabytków archeologicznych.

Dodatkowo gmina opracowuje obecnie Gminną Ewidencję Zabytków.

5.3.1. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Rejestr zabytków jest prowadzony przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Zabytkiem określa się rzecz, nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki, bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Na terenie gminy Ogrodzieniec znajdują się obecnie 4 obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych. W rejestrze nie znajdują się żadne stanowiska archeologiczne.

Tab. 10. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków⁴⁰

Lp.	Nazwa obiektu	Miejscowość	Okres powstania	Numer wpisu do rejestru
1.	Kościół pw. św. Jakuba	Giebło	XII/XIII, XX w.	A/796/67 z 17.06.1967r.
2.	Ruiny zamku Ogrodzieniec	Podzamcze	XV w.	A/771/67 z 17.06.1967r.
3.	Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego	Ogrodzieniec	XVIII w.	A/772/67 z 17.06.1967r.
4.	Kaplica renesansowa	Podzamcze	XVI w.	A/773/67 z 17.06.1967r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zamieszczonych na stronie internetowej Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (data wejścia: 8.09.2014).

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła w Gieble - Kościół romański z XII-XIII wieku, rozbudowany w XX wieku, z murem z XVIII wieku. Granica ochrony prawnej - całość założenia w ramach ogrodzenia.

Ruiny zamku Ogrodzieniec w Podzamczu - Zamek Bonerów z XV wieku, przebudowany w wieku XVI. Trwała ruina. Murowany z kamienia; kompleks mieszkalny złożony z trzech skrzydeł z trzema dziedzińcami, otoczony murem obronnym z wkomponowanymi w jego obwód masywami skalnymi. Granica ochrony prawnej - całość założenia i wzgórze zamkowe z najbliższym otoczeniem (wg wykazu zabytków - przy piśmie PSOZ - Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach z dnia 12.04.1998r.). Wojewódzki Konserwator Zabytków pismem z dnia 12.04.1989r. dotyczącym wytycznych dla rezerwatu "Podzamcze" określił strefy ochrony konserwatorskiej dla zamku i wzgórza zamkowego.

Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Ogrodzieńcu - Kościół z XVIII wieku, późnobarokowy wraz z murem i bramą w murze. Murowany, otynkowany, na rzucie prostokąta, z węższym prezbiterium, jednonawowy, sklepiony kolebkowo; fasada jednowieżowa. Granica ochrony prawnej obejmuje cały obiekt w ramach ogrodzenia i wyposażenie wnętrza obiektu.

Kaplica w Podzamczu - Kaplica renesansowa z XVI wieku. Murowana, otynkowana, na rzucie kwadratu z półkolistą absydą, nakryta dachem dwuspadowym z wysoką wieżyczką na sygnaturkę; sklepiona kolebkowo z lunetami. Granica prawnej ochrony - w ramach ogrodzenia obiektu. Zbudowana z elementów kaplicy zamkowej.

5.3.2. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Wymóg prowadzenia gminnej ewidencji zabytków wynika z ustawy z dnia 23.07.2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁴¹. Art. 22 mówi, iż *Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:*

- 1) *zabytki nieruchome wpisane do rejestru;*
- 2) *inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;*

⁴⁰ http://wkz.katowice.pl/?option=com_content&id=101:rejestr-zabytkow (data wejścia: 8.09.2014r.)

⁴¹ Dz. U. z 2014r. poz. 1446 z późn zm.,

3) *inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.*

Obecnie gmina posiada Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Ogrodzieniec przyjętą Zarządzeniem nr 429/2017 Burmistrza Miasta i Gminy Ogrodzieniec z dnia 2 sierpnia 2017 r. w sprawie założenia i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków miasta i gminy Ogrodzieniec.

W GEZ zawarto 4 obiekty wpisane do rejestru zabytków, 56 obiektów zabytkowych oraz 149 stanowisk archeologicznych⁴².

Tab. 11. Wykaz obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Lp.	Obiekt	Ulica	Miejscowość
1	stara plebania	ul. Częstochowska naprzeciwko kościoła	Giebło
2	cmentarz parafialny	ul. Częstochowska 72	Giebło
3	budynek mieszkalny	ul. Częstochowska 100, Giebło	Giebło
4	budynek mieszkalny	ul. Częstochowska 34	Giebło
5	studnia gromadzka	ul. Częstochowska 36	Giebło
6	dawny dwór	ul. Dworska 4	Giebło
7	park	ul. Dworska	Giebło
8	budynek mieszkalny	ul. Turystyczna 75	Kielkowice
9	kapliczka słupowa	ul. Leśna, w południowej części wsi	Mokrus
10	studnia gromadzka	ul. Leśna 24	Mokrus
11	studnia gromadzka	ul. Leśna 43	Mokrus
12	budynek usługowy - sklep	ul. 1 Maja 11	Ogrodzieniec
13	budynek mieszkalny	ul. 1 Maja 21	Ogrodzieniec
14	plebania parafii p. w. Przemienienia Pańskiego	ul. Kościuszki 33	Ogrodzieniec
15	budynek mieszklano - usługowy	ul. Kościuszki 66	Ogrodzieniec
16	budynek mieszklano - usługowy	ul. Kościuszki 80	Ogrodzieniec
17	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki 130	Ogrodzieniec
18	budynek mieszkalny osiedla „Firleja”	ul. Kościuszki 131	Ogrodzieniec
19	budynek mieszkalny osiedla „Firleja”	ul. Kościuszki 135	Ogrodzieniec
20	park	ul. Kościuszki w Ogrodzieńcu - Cementowni	Ogrodzieniec
21	kapliczka	na rogu ul. Olkuskiej i ul. Sobieskiego	Ogrodzieniec
22	dawna willa dyrektora cegielni	Os. Elizy Orzeszkowej 2	Ogrodzieniec
23	stary ratusz i zajazd	Pl. Piłsudskiego 17	Ogrodzieniec
24	ruiny prochowni	nr ewidencyjny działki: 4904/10	Ogrodzieniec
25	cmentarz	róg ul. Cmentarnej i Bzowskiej	Ogrodzieniec
26	budynek mieszkalny	ul. Słowackiego 6	Ogrodzieniec
27	budynek mieszkalny	ul. Słowackiego 4	Ogrodzieniec
28	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 32	Ogrodzieniec
29	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 30	Ogrodzieniec
30	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 26	Ogrodzieniec
31	figura świętego Jana Nepomucena	Róg ul. Kościuszki i ul. Narutowicza	Ogrodzieniec
32	posąg Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia	ul. Kościuszki, obok kościoła	Ogrodzieniec

⁴² Obiekty archeologiczne zostały opisane w podrozdziale 5.3.3. Wykaz stanowisk archeologicznych

33	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 50	Podzamcze
34	budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego 32	Podzamcze
35	budynek mieszkalny	ul. Krakowska 29	Podzamcze
36	schrony	położone po północnej stronie Ruin Zamku Ogrodzieniec; nr ewid. działek: 1627, 1627/3	Podzamcze
37	budynek usługowy	ul. Krakowska 4	Podzamcze
38	sanktuarium Matki Boskiej Skałkowej	ul. Wojska Polskiego pomiędzy nr 47 i 51	Podzamcze
39	studnia wiejska	ul. Morusy23	Podzamcze
40	mogiła ofiar hitleryzmu	ul. Armii Krajowej 15	Ryczów
41	mogiła zmarłych na cholere	na południe od cmentarza w Ryczowie (ok. 300 m) przy czarnym szlaku nr ewidencyjny działki: 972/2	Ryczów
42	budynek mieszkalny	ul. Grochowiecka 6	Ryczów
43	budynek mieszkalny	ul. Grochowiecka 8	Ryczów
44	budynek mieszkalny	ul. Grochowiecka 26	Ryczów
45	budynek mieszkalny	ul. Grochowiecka 78	Ryczów
46	budynek mieszkalny	ul. Ogrodzieniecka 28	Ryczów
47	budynek mieszkalny	ul. Ogrodzieniecka 35	Ryczów
48	ruiny strażnicy	ul. Basztowa 68	Ryczów
49	studnia gromadzka	ul. Grochowiecka 26	Ryczów
50	studnia gromadzka	ul. Grochowiecka 49	Ryczów
51	chałupa drewniana	ul. Ogrodzieniecka 20	Ryczów
52	chałupa	ul. 3 Maja 42	Ryczów - Kolonia
53	budynek mieszkalny	ul. Ogrodzieniecka 27	Ryczów
54	chałupa	ul. Turystyczna 17	Żelazko
55	chałupa drewniana	ul. Turystyczna 18	Żelazko
56	kapliczka	ul. Leśna, w centrum wsi	Żelazko

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.3.3. Wykaz stanowisk archeologicznych

W brzmieniu Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁴³ zabytkiem archeologicznym określa się zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub też zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Zabytki archeologiczne na terenie gminy Ogrodzieniec wykazują nieprzerwaną ciągłość osadnictwa na tym obszarze od wielu wieków. W gminie Ogrodzieniec znajduje się 149 stanowisk archeologicznych wpisanych do Krajowej Ewidencji Zabytków Archeologicznych. Stanowiska archeologiczne występujące i rozeznane są objęte strefami ochronny konserwatorskiej:

- „WA” - w obszarze strefy prace ziemne są uwarunkowane nadzorem archeologicznym;
- „WB” - prace ziemne są pod kontrolą i nadzorem konserwatorskim.

⁴³ Dz.U. z 2014r. poz. 1446, z późn zm.,

Stanowiska archeologiczne występują na terenie całej gminy. Najwięcej stanowisk znajduje się w Podzamczu (52), Ryczowie (33), Ogrodzieńcu (28) i Gieble (17). W Kiełkowicach ustanowiono 7 stanowisk archeologicznych, Żelazku - Śrubarni – 6, w Mokrusie - 4, Gulzowie - 3, oraz jeden ślad osadnictwa w Kolonii Ryczów.

Liczne skupiska stanowisk archeologicznych w Podzamczu są niewątpliwie związane z obecnością Zamku Ogrodzienieckiego na Górze Zamkowej. Największym skupiskiem stanowisk archeologicznych jest Góra Birów na której odkryto cenne ślady osadnictwa z neolitu i epoki brązu oraz kultury łużyckiej z epoki brązu i żelaza. Najliczniej reprezentowane są ślady osadnictwa, których jest 136. Najcenniejszymi z nich są pozostałości Strażnicy w Ryczowie, która stanowiła miejsce obronne oraz Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu. Na terenie gminy rozpoznano również liczne osady, obozowiska, ślady grodu, mury obronne, schron jaskiniowy w Ryczowie, jedno miejsce kultu skupione w zespole kościelnym w Gieble oraz dwa miejsca gdzie odkryto narzędzia i monety oraz jedno cmentarzysko. Najliczniej reprezentowane są stanowiska średniowieczne, pradziejowe oraz nowożytny. W tej samej miejscowości odkryto ślad osadnictwa z kultury przeworskiej, która była rozwinięta w epoce żelaza. Na rysunkach Studium oznaczono stanowiska archeologiczne. Oznaczenia te mają charakter poglądowy i właściwy zasięg będzie wyznaczany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w kartach adresowych stanowisk włączonych do GEZ. Nie cały teren gminy został objęty badaniami archeologicznymi, dlatego też należy się spodziewać zwiększenia liczby stanowisk archeologicznych w miarę powiększania obszaru badań.

Tab. 12. Wykaz stanowisk archeologicznych w Gminie Ogrodzieniec

Lp.	Nr stanowiska na obszarze.	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	Funkcja obiektu	Okres powstania
Nr AZP 94-52					
1	30	Ogrodzieniec	1	Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
2	31	Ogrodzieniec	2	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
				Osada	Późne średniowiecze
3	32	Ogrodzieniec	3	Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
				Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
4	33	Ogrodzieniec	4	Ślady osadnictwa	Epoka kamienia
				Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
				Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
5	34	Ogrodzieniec	5	Osada	Okres nowożytny
6	35	Ogrodzieniec	6	Ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
				Osada	Okres nowożytny
7	36	Ogrodzieniec	7	Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
8	37	Ogrodzieniec	8	Ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
9	38	Ogrodzieniec	9	Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
10	39	Ogrodzieniec	10	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
11	40	Ogrodzieniec	11	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
12	41	Ogrodzieniec	12	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
13	42	Ogrodzieniec	13	Ślady osadnictwa	średniowiecze

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

				osada	Okres nowożytny
14	43	Ogrodzieniec	14	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
15	44	Ogrodzieniec	15	Ślady osadnictwa	neolit
				Ślady osadnictwa	Epoka brązu / okres halsztacki
				Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
16	45	Ogrodzieniec	16	osada	Okres nowożytny
17	53	Ogrodzieniec	17	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
18	54	Ogrodzieniec	18	osada	Okres nowożytny
19	55	Ogrodzieniec	19	osada	Okres nowożytny
20	56	Ogrodzieniec	20	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
21	57	Ogrodzieniec	21	Ślady osadnictwa	pradzieje
				osada	Okres nowożytny
22	58	Ogrodzieniec	22	osada	Okres nowożytny
23	59	Ogrodzieniec	23	osada	Okres nowożytny
24	60	Ogrodzieniec	24	osada	Okres nowożytny
25	61	Ogrodzieniec	25	Ślady osadnictwa	pradzieje
				osada	Okres nowożytny
26	62	Ogrodzieniec	26	Ślady osadnictwa	pradzieje
				Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
				osada	Okres nowożytny
27	63	Ogrodzieniec	27	osada	Okres nowożytny
28	64	Ogrodzieniec	28	osada	Okres nowożytny
29	01	Podzamcze	13	Zamek	Późne średniowiecze / nowożytność
30	02	Podzamcze	14	Osada	neolit
				pracownia krzemieniarska	
				Osada	Okres brązu / okres halsztacki
				Osada	Kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich
				Osada	Wczesne średniowiecze
				Gród	Średniowiecze
31	03	Podzamcze	15	Osada	neolit
				Osada	Okres brązu / okres halsztacki
				Osada	Kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
32	04	Podzamcze	16	Cmentarzysko	Wczesne średniowiecze
33	05	Podzamcze	17	Obozowisko	Schyłkowy paleolit
34	06	Podzamcze	18	Obozowisko	Górny i schyłkowy paleolit
				Ślady osadnictwa	Średniowiecze
				Ślady osadnictwa	Epoka brązu
				Ślady osadnictwa	Pradzieje
35	07	Podzamcze	19	Ślady osadnictwa	Neolit / wczesna epoka brązu

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

				Osada	Kultura łużycka/ okres halsztacki
				Osada	Kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
				Ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
36	08	Podzamcze	20	Osada	Kultura łużycka/ okres halsztacki
37	09	Podzamcze	21	Osada	Kultura łużycka/ okres halsztacki
38	10	Podzamcze	22	Ślady osadnictwa	Kultura łużycka/ okres halsztacki
				Ślady osadnictwa	Średniowiecze
39	11	Podzamcze	23	Ślady osadnictwa	Neolit / wczesna epoka brązu
				Ślady osadnictwa	Kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich
				Ślady osadnictwa	Kultura łużycka/ okres halsztacki
				Ślady osadnictwa	Średniowiecze
				Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
40	12	Podzamcze	24	Ślady osadnictwa	Epoka kamienia
				Osada	Okres brązu / okres halsztacki
				Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
41	13	Podzamcze	25	osada	Kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
42	14	Podzamcze	26	Ślady osadnictwa	Pradzieje
				Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
				Osada	Okres nowożytny
43	15	Podzamcze	27	Ślady osadnictwa	Kultura łużycka/ okres halsztacki
				Osada	Kultura przeworska okres laterński
				Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
44	16	Podzamcze	28	Osada	Kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
				Osada	Okres nowożytny
				Ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
				Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
45	17	Podzamcze	29	Ślady osadnictwa	Epoka brązu / okres halsztacki
				Ślady osadnictwa	Kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
				Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
				Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
46	18	Podzamcze	30	Ślady osadnictwa	Kultura łużycka/ okres halsztacki
				Ślady osadnictwa	Średniowiecze

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

47	19	Podzamcze	31	Ślady osadnictwa	Kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
48	20	Podzamcze	32	Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
				Osada	Okres nowożytny
49	22	Podzamcze	33	Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
				osada	Okres nowożytny
50	22	Podzamcze	34	Osada	Okres nowożytny
51	23	Podzamcze	35	osada	Kultura łużycka/ okres halsztacki
				Ślady osadnictwa	Kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
				Ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
52	24	Podzamcze	36	Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
53	25	Podzamcze	37	osada	Kultura łużycka/ okres halsztacki
				osada	nieokreślona
54	26	Podzamcze	38	Ślady osadnictwa	Kultura łużycka/ okres halsztacki
55	27	Podzamcze	39	osada	Okres nowożytny
56	28	Podzamcze	40	Ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
				Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
57	29	Podzamcze	41	Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
58	46	Podzamcze	42	Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
				Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
59	47	Podzamcze	43	osada	Okres nowożytny
60	48	Podzamcze	44	osada	Okres nowożytny
61	49	Podzamcze	45	Ślady osadnictwa	Epoka kamienia
				Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
62	50	Podzamcze	46	Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
63	51	Podzamcze	47	Ślady osadnictwa	Epoka kamienia
				Ślady osadnictwa	Okres nowożytny
64	52	Podzamcze	48	Ślady osadnictwa	Pradzieje
Nr AZP 93-53					
65	1	Giebło	1	zespół kościelny z otoczeniem	średniowiecze
66	2	Giebło	2	osada	wczesne średniowiecze
67	3	Giebło	3	osada	wczesne średniowiecze
68	4	Giebło	4	osada	kultura nowożytna
69	5	Giebło	5	osada	średniowiecze
70	6	Giebło	6	ślady osadnictwa	pradzieje
71	7	Giebło	7	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze
72	8	Giebło	8	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze
73	9	Giebło	9	ślady osadnictwa	pradzieje
74	10	Giebło	10	Osada	kultura nowożytna
75	21	Gulzów	1	ślady osadnictwa	pradzieje

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

76	22	Gulzów	2	ślady osadnictwa	kultura łużycka
77	27	Gulzów	3	ślady osadnictwa	pradzieje
78	8	Mokrus	1	ślady osadnictwa	średniowiecze
79	9	Mokrus	2	ślady osadnictwa	średniowiecze / kultura nowożytna
80	19	Mokrus	3	ślady osadnictwa	pradzieje
81	20	Mokrus	4	ślady osadnictwa	pradzieje
82	12	Kielkowice	1	ślady osadnictwa	kultura łużycka
83	13	Kielkowice		ślady osadnictwa	pradzieje
84	14	Kielkowice		ślady osadnictwa	późne średniowiecze
85	15	Kielkowice	2	ślady osadnictwa	pradzieje
86	16	Kielkowice	3	ślady osadnictwa	kultura łużycka
87	17	Kielkowice	4	ślady osadnictwa	kultura łużycka
88	18	Kielkowice	5	ślady osadnictwa	pradzieje
Nr AZP 94-53					
89	26	Giebło	11	ślady osadnictwa	pradzieje
90	27	Giebło	12	ślady osadnictwa	kultura łużycka
91	28	Giebło	13	Osada	kultura nowożytna
92	29	Giebło	14	ślady osadnictwa	pradzieje
93	30	Giebło	15	ślady osadnictwa	średniowiecze
94	31	Giebło	16	ślady osadnictwa	średniowiecze
95	32	Giebło	17	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze
96	50	Kielkowice	6	ślady osadnictwa	nowożytność
97	1	Podzamcze	1	toporek kamienny	epoka kamienna (neolit)
98	2	Podzamcze	2	toporek krzemienisty	epoka kamienna
99	3	Podzamcze	21	ślady osadnictwa	średniowiecze
100	4	Podzamcze	22	ślady osadnictwa	kultura nowożytna
101	5	Podzamcze	23	ślady osadnictwa	średniowiecze
102	6	Podzamcze	24	ślady osadnictwa	średniowiecze
103	7	Podzamcze	25	ślady osadnictwa	epoka kamienna (neolit)
104	8	Podzamcze	47	ślady osadnictwa	pradzieje
105	9	Podzamcze	48	ślady osadnictwa	okres rzymski / kultura przeworska
106	10	Podzamcze	49	ślady osadnictwa	wczesne średniowiecze
107	11	Podzamcze	51	ślady osadnictwa	pradzieje
108	12	Podzamcze	52	ślady osadnictwa	kultura nowożytna
109	20	Ryczów Kolonia	1	ślady osadnictwa	kultura nowożytna
110	4	Ryczów	1	ślady osadnictwa - strażnica	średniowiecze
111	14	Ryczów	2	ślady osadnictwa	pradzieje
112	15	Ryczów	3	ślady osadnictwa	pradzieje
113	16	Ryczów	4	Osada	kultura nowożytna
114	17	Ryczów	5	ślady osadnictwa	późne średniowiecze
115	18	Ryczów	6	ślady osadnictwa	pradzieje
116	19	Ryczów	7	ślady osadnictwa	średniowiecze
Nr AZP 95-52					
117	64	Żelazko - Śrubarnia		ślady osadnictwa	kultura nowożytna

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

Nr AZP 95-53					
118	6	Ryczów	8	Schronisko jaskiniowe	neolit
				Skarb złotych monet	nieokreślony
119	7	Ryczów	9	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
				Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Ślad osadnictwa	nowożytność
120	8	Ryczów	10	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Ślad osadnictwa	nowożytność
121	9	Ryczów	11	Osada	Późne średniowiecze
122	10	Ryczów	12	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
123	11	Ryczów	13	Osada	Późne średniowiecze
124	12	Ryczów	14	Osada	nowożytność
125	13	Ryczów	15	Osada	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
126	14	Ryczów	16	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
				Ślad osadnictwa	Średniowiecze
				Osada	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
127	15	Ryczów	17	Osada	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
128	16	Ryczów	18	Osada	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
129	17	Ryczów	19	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
130	18	Ryczów	20	Osada	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
131	19	Ryczów	21	Osada	Późne średniowiecze
				Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
				Osada	nowożytność
132	20	Ryczów	22	Osada	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
133	21	Ryczów	23	osada	Późne średniowiecze
				osada	nowożytność
134	22	Ryczów	24	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Ślad osadnictwa	nowożytność
135	23	Ryczów	25	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
136	24	Ryczów	26	Ślad osadnictwa	neolit
137	25	Ryczów	27	Ślad osadnictwa	Średniowiecze
				Osada	Późne średniowiecze
138	26	Ryczów	28	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
				Osada	Późne średniowiecze
139	27	Ryczów	29	Osada	Późne średniowiecze
140	28	Ryczów	30	Osada	nowożytność
141	29	Ryczów	31	Ślad osadnictwa	nowożytność
				Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
				Ślad hutnictwa	Średniowiecze lub czasy nowożytne
				Osada	Późne średniowiecze

142	30	Ryczów	32	Ślad osadnictwa	neolit
				Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Ślad osadnictwa	nowożytność
143	31	Ryczów	33	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
144	144	Ryczów	34	Ślad osadnictwa	paleolit
				Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
145	1	Żelazko	1	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Obiekt obronny	nieokreślony
				Relikty murów	Nowożytność
146	2	Żelazko	2	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
				Osada	nowożytność
147	3	Żelazko	3	Osada	Późne średniowiecze
148	4	Żelazko	4	Osada	Późne średniowiecze
149	5	Żelazko	5	Osada	Późne średniowiecze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Projektu) Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Ogrodzieniec na lata 2014-2017, Studium konserwatorskie gminy. Gmina Ogrodzieniec (województwo katowickie) z1991 r., informacji przekazanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach (stan na listopad 2015 r) oraz <http://www.mapy.zabytek.gov.pl/nid/> (data wejścia: 24 luty 2016r.).

5.3.4 Strefy ochrony konserwatorskiej w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec

Zgodnie z art. 18 ust. 1 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* w planach należy uwzględniać zapisy krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W planie bierze się pod uwagę zasięg stref ochrony konserwatorskiej wyznaczonych zgodnie z jednolitą metodą ustalania obszarów ochrony konserwatorskiej. Wyróżnia się następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- „A” - strefa pełnej ochrony, do bezwzględnego zachowania, obejmująca obszary o dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej.
- „B” - strefa obejmująca obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania oraz charakteru i skali zabudowy.
- „K” - strefa ochrony krajobrazu związanego z zespołem zabytkowym.
- „W” - strefa ochrony archeologicznej.
- „E” - strefa ochrony ekspozycji, głównie przez wyznaczanie terenów wyłączonych spod zabudowy.
- „OW” - strefa obserwacji archeologicznych.

Miasto i Gmina Ogrodzieniec posiadają aktualnie obowiązujący Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego przyjęty uchwałą nr XXXIX/338/2005 Rady Miejskiej z dnia 28 listopada 2005r. obejmujący sołectwa: Fugasówka-Markowizna, Giebło, Kolonia Giebło, Gulzów, Kielkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko-Śrubarnia oraz aktualnie obowiązujący Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ogrodzieniec przyjęty Uchwałą nr XXXVIII/325/2005 Rady Miejskiej z dnia 26 września 2005r.

W Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ogrodzieniec (§ 24) w celu ochrony, uzupełnienia i odtworzenia wysokich wartości kulturowych w obszarze opracowania ustalono odpowiednio strefy:

1. Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej „A” obejmująca obszary o najwyższych wartościach kulturowych. Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej „A” obejmuje:

a) w miejscowości Podzamcze: ruiny Zamku Bonerów - całość założenia, w tym wzgórze zamkowe z najbliższym otoczeniem - nr rejestru 771/67, kaplicę renesansową przy ulicy Zamkowej - w granicach ogrodzenia - nr rejestru 773/67,

b) w miejscowości Giebło - zespół kościoła pw. św. Jakuba wraz z cmentarzem otoczonym zabytkowym murem - nr rejestru 796/67,

c) w miejscowości Ryczów - obszar polany śródleśnej wraz z ruinami dawnej strażnicy królewskiej - na skałce Góra Grodzisko z otoczeniem,

2. Strefa „B” częściowej ochrony konserwatorskiej została ustalona w celu ochrony wysokich wartości zabytkowych. Obejmuje ona tereny bezpośrednio przylegające do strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej „A” oraz skupiska istniejącej zabudowy posiadającej cechy budownictwa zabytkowego wraz z ich tradycyjnym regionalnym charakterem oraz poszczególne obiekty zabytkowe występujące w obszarze opracowania, nie wpisane do rejestru zabytków, ale oczekujące na ten wpis. Strefa częściowej ochrony konserwatorskiej „B” obejmuje:

a) w miejscowości Podzamcze: obszar zabytkowego układu z historycznym placem (pl. Wolności wraz z zabudową), a także zabudowę skupioną przy historycznych drogach: Ogrodzieniec - Pilica i Ryczów - Bzów; obszar przy drodze do Pilicy (ul. Wojska Polskiego) ze Skałką - Kaplicą w otoczeniu starodrzewia (Kapliczka M.B. Skałkowej); budynki mieszkalne i gospodarcze; bunkry - zespół niemieckich fortyfikacji polowych - Sucha Połęcz. W celu podkreślenia najwyższych walorów kulturowo - krajobrazowych w planie ustalono strefę ochrony konserwatorskiej „B1” - ochrony zespołu Zamku, obejmującą rejon wzgórza zamkowego we wsi Podzamcze oraz ustalono konieczność wyeksponowania kapliczki Matki Boskiej „Skałkowej” położonej w tej strefie;

b) we wsi Giebło: zespoły zabudowy w obszarze zabytkowego układu wsi, obszar dawnego zespołu dworsko - parkowego z zachowanymi zabytkowymi elementami (dwór, zabudowa, staw, drzewostan), budynki mieszkalne i gospodarcze; 2 studnie z XIX wieku z kołowrotkami dwukołowymi, kapliczki i krzyże (przy ul. Kwiatowej, Edukacyjnej, Częstochowskiej, przy drodze do lasu i w lesie, obok muru cmentarnego przy kościele, w Gieble Zakościelu), cmentarz choleryczny w lesie na granicy z Kiełkowicami;

c) we wsi Gulzów: budynki mieszkalne, krzyż przy ulicy Młodzieży, kaplica przy ulicy Młodzieży, kapliczka przy ulicy Folwarcznej;

d) we wsi Ryczów: część zabytkowego zespołu zabudowy w centralnej i wschodniej części wsi oraz zachodnią część zabytkowej zabudowy przy drodze do Żelazka; budynki mieszkalne; kapliczki (przy ul. Armii Krajowej i Ogrodzienieckiej);

e) we wsi Kiełkowice: zespół zabytkowej zabudowy w Kiełkowicach Starych, budynki mieszkalne, kapliczki i krzyż (przy zagrodzie nr 37 - ul. Karlińska, obok domu nr 12 - ul. Pielgrzymów, przy domu nr 48, przy zagrodzie nr 10, obok domu nr 5 przy ul. Turystycznej, naprzeciwko remizy);

f) we wsi Mokrus: obszar zabytkowego zespołu zabudowy wsi przy drodze Giebło - Siamoszyce, budynki mieszkalne i gospodarcze, krzyż i kapliczka, 2 studnie wykute w skałe z 2-karbowanym kołowrotem;

g) we wsi Śrubarnia - Żelazko: budynki mieszkalne i gospodarcze, kapliczka słupowa drewniana, kapliczka św. Izydora - pocz. XX-wieku - murowana, na dachu latarnia, krzyż w centrum wsi Śrubarnia.

h) we wsi Kolonia Ryczów: budynek mieszkalny, kapliczka.

i) we wsi Fugasówka - Markowizna: budynki mieszkalne.

3. Strefę „E” ochrony ekspozycji ustalono w celu ochrony i kształtowania prawidłowej ekspozycji obiektów zabytkowych i zespołów ruralistycznych oraz obszarów o szczególnych walorach krajobrazowych. Strefa „E” ochrony ekspozycji na terenie gminy obejmuje:

a) we wsi Podzamcze - wszystkie otwarte obszary na terenie wsi, zapewniające właściwe warunki ekspozycji dla ruin zamku i atrakcyjnych elementów krajobrazu (skałki);

b) we wsi Giebło - otwarte obszary wokół zabytkowego zespołu wsi, przy drodze do Kiełkowic (ekspozycja atrakcyjnych terenów od południa, ze wzniesieniem zamkowym w Podzamczu);

c) w obszarach tych wsi - wszystkie obszary otwarte, które zapewniają właściwą ekspozycję terenom o wysokich wartościach krajoznawczych (dotyczy to także otwartych terenów pól).

Szczegółowy wykaz obiektów o charakterze zabytkowym występujących na terenie objętym planem zawiera aneks nr 1 dołączony do w/w dokumentu.

4. Strefę „K” ochrony krajobrazu ustalono w celu ochrony szczególnych walorów krajobrazowych. W strefie obowiązuje szczególna ochrona walorów krajobrazowych oraz zakaz realizacji nowych obiektów kubaturowych. Strefa „K” ochrony krajobrazu obejmuje:

a) we wsi Podzamcze: obszary leśne i rozrzucone po wsi skałki - ostańce, tereny zespołów skalnych posiadających szczególnie wysokie walory krajobrazowe, obszar sadu po stronie południowej ulicy Zamkowej. Wzgórze zamkowe wraz Zamkiem w Podzamczu ze względu na najwyższe wartości zostało objęte strefą ochrony konserwatorskiej „K1” - ochrony krajobrazu zespołu zamku;

b) we wsiach Ryczów, Kiełkowice, Mokrus, Gulzów, Ryczów Kolonia, Żelazko - Śrubarnia, Giebło: tereny leśne w zachodniej części wsi i zespoły sadów przy drodze do Pilicy; tereny zespołów skalnych posiadających szczególnie wysokie walory krajobrazowe; obszar zabytkowego zespołu kościelnego centralnego wsi i obszar dawnego parku dworskiego;

c) we wsi Fugasówka - Markowizna - zalesione obszary, zieleń stref izolacyjnych wokół przemysłu oraz interesujące tereny cieków wodnych;

d) we wsi Kiełkowice - obszary leśne i potok Więcka;

e) we wsi Mokrus - obszary leśne we wsi oraz obszar stawu położonego w środku zespołu zabytkowej zabudowy wsi;

f) we wsi Gulzów - wyłącznie obszary leśne;

g) we wsiach Ryczów, Żelazko - Śrubarnia, Ryczów Kolonia - obszary leśne wsi oraz liczne skałki - ostańce, rozrzucone w terenach wiejskich.

5. Strefą ochrony archeologicznej objęto tereny określone na podstawie specjalistycznych badań. Ustalono strefę ścisłej ochrony archeologicznej „WA” oraz strefę ochrony archeologicznej „WB”.

a) Strefa „WA” - ścisłej ochrony archeologicznej obejmuje rozpoznane i potencjalne obszary eksploatacji archeologicznej. Wszystkie prace ziemne na terenie tej strefy należy poprzedzić badaniami archeologicznymi i wykonywać pod konserwatorskim nadzorem archeologicznym.

Na terenie planu strefą „WA” objęte są obszary: w Podzamczu teren zamku i rejon i placu Wolności z kaplicą; w Gieble obszar zespołu kościelnego z cmentarzem, w Ryczowie obszar Góry Grodzisko z ruinami strażnicy, obszary, na których zlokalizowane są stanowiska archeologiczne (stwierdzone).

b) Strefa „WB” - ochrony archeologicznej obejmuje obszary istotnych i ważnych reliktyw archeologicznych - głównie obszarów stanowisk archeologicznych. Stanowi ona strefę obserwacji archeologicznej i jest pod wnikliwą kontrolą konserwatorską. Strefą „WB” objęto obszary zabytkowych zespołów zabudowy szczególnie w obrębie miejscowości: Podzamcze, Giebło, Ryczów, Kiełkowice, Mokrus.

W Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ogrodzieniec ujęto zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków (§ 6). Wyznaczono tam odpowiednio strefy ochrony:

1. Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, obejmująca dwa obszary: zespołu kościelnego i kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego z murem, bramą i kamienną figurą Matki Boskiej przed bramą oraz zespół willi dyrektora dawnej cementowni wraz z ogrodem. W tej strefie obowiązuje pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką działalnością inwestycyjną.

2. Strefa „B” częściowej ochrony konserwatorskiej, obejmująca trzy obszary: historycznego układu najstarszej części miasta w rejonie pl. Piłsudskiego, zabytkowego cmentarza przy ulicy Cmentarnej z podlegającą ochronie zielenią, oraz zabudowy miasta po stronie północnej i południowej ul. Kościuszki z nieregularną siecią ulic oraz zachowaną architektonicznie interesująca zabudową i pozostałości fabryki materiałów budowlanych.

3. Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmująca pięć obszarów: duży zespół leśny (w południowo - zachodniej części miasta), wchodzący w skład Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd, podlegający bezwzględnej ochronie; teren byłej prochowni, park miejski przy ul. Kościuszki i sąsiednie tereny zieleni, potoki - dopływy Czarnej Przemszy oraz stawy w południowo - zachodniej części miasta, potok ze stawem „Centuria”, jako obszar źródłkowy wchodzący w skład rezerwatu, zespół wyrobisk poeksploatacyjnych Cementowni „Wiek”.

4. Strefa „E” ochrony ekspozycji obejmująca obszar otwartych przestrzeni we wschodniej i północnej części miasta zapewniających ekspozycję zabytkowego zespołu urbanistycznego.

5. Strefa „WA” ścisłej ochrony archeologicznej obejmująca obszar strefy „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej.

6. Strefa „WB” strefa nadzoru archeologicznego obejmująca obszar strefy „B” częściowej ochrony konserwatorskiej.

5.4. Dobra kultury współczesnej oraz miejsca pamięci narodowej

Zgodnie z art. 2 ust. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym dobrami kultury współczesnej są niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna. Definicja ta wyróżnia miejsca pamięci, które można również rozpatrywać w kategoriach miejsc pamięci narodowej - groby, cmentarze wojenne lub obiekty budowlane albo ich pozostałości, upamiętniające postaci lub wydarzenia znaczące dla Narodu i Państwa Polskiego, a w szczególności pomniki, krzyże przydrożne, kapliczki, kopce lub inne obiekty czy też przedmioty związane z wydarzeniami lub postaciami znaczącymi dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego (w szczególności tablice pamiątkowe).

W gminie Ogrodzieniec występują miejsca zaliczane do kategorii miejsc pamięci. Są to mogiły, pomniki i tablice które upamiętniają wydarzenia i postacie związane z historią lokalną i ponadlokalną. Ważną informacją jest fakt, że ruiny Zamku Ogrodzienieckiego stały się inspiracją dla Aleksandra Janowskiego do założenia w 1906 roku PTK (Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego). Dlatego też wzgórze zamkowe nazywane jest również Górą Janowskiego. Obszary w gminie Ogrodzieniec, które można zaliczyć do miejsc pamięci narodowej, zestawiono w poźszej tabeli:

Tab. 13. Wykaz miejsc i pomników pamięci narodowej w gminie Ogrodzieniec

Lp.	Typ	Miejscowość
1.	pomnik ku czci Członków Ruchu Oporu poległych w latach 1939-1945	Kiełkowice
2.	Miejsce pamięci ofiar II wojny światowej	Ogrodzieniec
3.	Pomnik Armii Radzieckiej	Ogrodzieniec
4.	Pomnik upamiętniający Jana Pawła II	Ogrodzieniec
5.	Mogiła ofiar III Rzeszy	Ryczów
6.	Mogiła zmarłych na cholere	Ryczów
7.	Mogiła Powstańców z 1863r.	Fugasówka
8.	Tablica upamiętniająca Aleksandra Janowskiego w 60. rocznicę utworzenia PTK (Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego) - odnowiona w 100. rocznicę w 2006r.	Podzamcze
9.	Zbiorowa mogiła wojenna powstańców z 1863r.	Ogrodzieniec
10.	Tablica upamiętniająca Jana Raja, w latach 1934-1940 kierownika szkoły, który zginął w niemieckim obozie Mauthausen-Gusen 23 października 1941r.	Ogrodzieniec

Źródło: Opracowanie własne na podstawie strony <http://www.ogrodzieniec.pl/> (dostęp: wrzesień 2014r.) i literatury podmiotu.

Do dóbr kultury współczesnej na terenie gminy Ogrodzieniec zaliczono sanktuarium Matki Boskiej Skałkowej, zlokalizowane przy ulicy Wojska Polskiego w Podzamczu.

5.5. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określone przez audyt krajobrazowy granice krajobrazów priorytetowych

Organy samorządu województwa śląskiego są obecnie na etapie sporządzania audytu krajobrazowego (zgodnie z art. 7 pkt 6 i 7 ustawy z dnia 24 kwietnia 2015r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu – (Dz. U. z 2015r. poz. 774, z późn. zm.), w związku z czym nie ma możliwości uwzględnienia w niniejszym Studium rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określonych przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.

5.6. Podsumowanie

Bogaty krajobraz Miasta i Gminy Ogrodzieniec cechuje wyjątkowa atrakcyjność, gdzie z połączenia krajobrazu kulturowego i przyrodniczego, powstał unikalny na skalę kraju obszar. Gmina może poszczycić się bardzo bogatym dziedzictwem kulturowym, które jest reprezentowane przez cenne obiekty zabytkowe, założenia ruralistyczne i krajobrazowe, dużą ilość zespołów dworsko-parkowych, bardzo dobrze utrzymane zespoły sakralne i mnogość tras turystycznych. Stolicą gminy i jedynym ośrodkiem miejskim jest Ogrodzieniec, którego miejskość sięga XIII wieku. Osadnictwo na tych terenach rozwijało się już w czasach pradziejowych, o czym świadczą liczne stanowiska archeologiczne. W chwili obecnej ustanowione jest 149 stanowiska archeologiczne. Badania jednak nie objęły całego obszaru gminy, tak więc wysoce prawdopodobne jest zwiększenie liczby stanowisk archeologicznych w niedalekiej przyszłości.

Niewątpliwie najważniejszym skupiskiem dziedzictwa kulturowego są miejscowości Ogrodzieniec i Podzamcze. Cenne historycznie obiekty znajdują się również w Gieble i Ryczowie.

W rejestrze zabytków, prowadzonym przez śląskiego konserwatora zabytków, widnieją jedynie 4 obiekty z terenu gminy: kościół św. Jakuba w Gieble, ruiny zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu, kaplica renesansowa w Podzamczu oraz kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Ogrodzieńcu. W lokalnych planach i dokumentach istnieją postulaty wpisania innych obiektów do rejestru zabytków. Szczególnie wyróżniane są: ruiny średniowiecznej strażnicy w Ryczowie, kapliczka przy ul. Olkuskiej w Ogrodzieńcu oraz schrony bojowe i system fortyfikacji w Podzamczu.

Na terenie gminy został sporządzona Gminna Ewidencja Zabytków, w której figuruje 56 obiektów. Ewidencją zostają objęte zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Zapisano tam również obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków oraz stanowiska archeologiczne. Lista ta nie jest listą zamkniętą, jest systematycznie weryfikowana i aktualizowana.

Ustalenia zawarte w miejscowych planach zagospodarowania, jako jedna z form ochrony zabytków, są podstawą do prawnych działań w tym kierunku. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Ogrodzieniec zostały odpowiednio wyznaczone oddzielne strefy ochronne dla miasta i gminy. Plany dotyczące ochrony obiektów zabytkowych z gminy Ogrodzieniec, a przede wszystkim ruin zamku ogrodzienieckiego w Podzamczu, zostały również ujęte w *Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014-2017*. Ruiny zamku Ogrodzieniec

w Podzamczu zgłoszono także do objęcia ochroną w formie Pomnika Historii. W gminie Ogrodzieniec nie występuje obecnie forma ochrony jaką jest park kulturowy.

6. Stan zagospodarowania terenów

6.1. Obecna struktura osadnicza

Na układ osadniczy gminy Ogrodzieniec składają się miasto Ogrodzieniec oraz 12 wsi skupionych w 10 sołectwach.

Tab. 14. Struktura osadnicza w gminie Ogrodzieniec

Sołectwo	Miejscowości	Liczba mieszkańców [2014]
-	Ogrodzieniec	4331
Fugasówka - Markowizna	Fugasówka	730
	Markowizna	131
Giebło	Giebło	453
Giebło Kolonia	Giebło Kolonia	231
Gulzów	Gulzów	287
Kiełkowice	Kiełkowice	447
Mokrus	Mokrus	306
Podzamcze	Podzamcze	1009
Ryczów Kolonia	Ryczów Kolonia	346
Ryczów	Ryczów	880
Żelazko - Śrubarnia	Żelazko	142
	Śrubarnia	71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy.

Poszczególne miejscowości, znajdujące się w granicach administracyjnych gminy Ogrodzieniec, cechują się różnorodnymi uwarunkowaniami rozwoju (wydarzenia historyczne, cechy środowiska przyrodniczego, zachodzące procesy polityczno - gospodarcze i społeczne), których wpływ niejednokrotnie jest widoczny w obecnym charakterze przestrzennym miejscowości. Kształt poszczególnych wsi oraz ich wygląd jest zależny od okresu powstania, topografii terenu, a także typu prowadzonej gospodarki rolnej. Zachodzące na danym terenie procesy ekonomiczne i społeczne, ewolucja stosunków agrarnych a także zachodzące procesy urbanizacyjne doprowadziły do tego, że współcześnie istniejące wsie posiadają bardzo różnorodne, często zunifikowane, formy przestrzenne. Na podstawie analizy współczesnych układów kompozycyjnych jednostek osadniczych, charakteru zabudowy w poszczególnych częściach miejscowości, a także historycznych map i opisów, można wywnioskować jak wyglądała dawna wieś i w jaki sposób rozwijała się pod względem przestrzennym.

W fizjonomii wielu miejscowości występują pewne elementy i formy zagospodarowania, które świadczą o jej przeszłości (zabytkowe obiekty, miejsca pamięci dawnych wydarzeń, charakterystyczne układy przestrzenne wsi, układy pól).

Istniejący układ przestrzenny miasta i gminy Ogrodzieniec, analizowany jest w obecnych granicach administracyjnych. Rozwój struktury osadniczej sięga początków państwowości polskiej. Historyczny rozwój osadnictwa na terenie obecnej gminy Ogrodzieniec był ściśle

powiązany ze szczególnymi cechami środowiska przyrodniczego. Istotne znaczenie miało duże urozmaicenie rzeźby terenu, budowa geologiczna, słaby dostęp do sieci rzecznej, a także rozległe tereny porośnięte lasami. Z drugiej strony jest on wynikiem historycznych przemian w zagospodarowaniu przestrzennym. Na fizjonomię osadnictwa na terenie gminy istotnie wpłynęły następujące przez stulecia procesy przemian politycznych oraz terytorialnych.

Elementami świadczącymi o przeszłości poszczególnych jednostek osadniczych są zewidencjonowane stanowiska archeologiczne, stanowiące ślady materialne dawnej działalności ludzkiej (w gminie zewidencjonowano ich 53); wytwory działalności ludzkiej z poprzednich epok - obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków nieruchomych, a także liczne kapliczki, krzyże przydrożne, pomniki, czy też tablice pamiątkowe. Gmina Ogrodzieniec jest bardzo zasobna w obiekty będące świadectwem minionych epok.

Większość wsi na terenie gminy Ogrodzieniec posiada charakter zwarty (ulicówka, widlica, wielodrożnica) lub skupiony (owalnica). Pojedynczo występują wsie rozproszone lub kształtne przysiółki. Wraz z postępującym rozwojem społeczno - gospodarczym, przekształceniami przestrzennymi i powstawaniem nowej zabudowy, pierwotne układy wsi zmieniały charakter. Obecnie najczęściej spotykanymi typami osadnictwa wiejskiego są: dwustronna ulicówka i wielodrożnica. Przykładami wsi ulicowych, w których zwarta zabudowa ciągnie się po obu stronach drogi, są: Mokrus, Fugasówka, Gulzów. Osady te rozwijały się głównie wzdłuż jednej drogi, gdzie zabudowa tworzyła jej obudowę. Przykładem widlicy, ze zwartą zabudową występującą wzdłuż drogi rozbiegającej się z obu końców, są Kielkowice. Przykładem owalnicy, z wrzecionowatym placem w centrum, jest natomiast Śrubarnia. Powszechnym zjawiskiem było zacieranie się pierwotnych typów genetycznych wsi, postępujące wraz z rozwojem miejscowości. Rozwój osadnictwa doprowadził do powstania złożonych i znacznie rozbudowanych wsi wielodrożnicach.

Na obecny wygląd zespołów osadniczych gminy Ogrodzieniec wpłynęły warunki przyrodniczego tego obszaru, które miały duże znaczenie w przeszłości, oraz późniejsze zmiany administracyjne i przemiany przestrzenno-funkcjonalne. Dawniej istniała na tym obszarze wilka własność ziemską, która została rozparcelowana w początku XX wieku lub podczas reformy rolnej po II wojnie światowej. Obecnie duży wpływ ma ruch budowlany, związany z wymianą substancji budowlanej na terenach wiejskich oraz komasacje i podziały gruntów.

Elementem istotnie wpływającym na rozwój struktury osadniczej jest ukształtowany układ komunikacyjny. Przez obszar gminy przebiegają dwie drogi wojewódzkie: nr 791 (Kolonja Poczesna - Zawiercie - Ogrodzieniec - Trzebinia) oraz nr 790 (Dąbrowa Górnicza - Ogrodzieniec - Pilica). Gmina jest pokryta gęstą siecią dróg lokalnych, w skład których wchodzi drogi powiatowe i gminne. Zabudowa poszczególnych miejscowości rozwija się wzdłuż dróg różnej kategorii, we wszystkich miejscowościach wykształciły się układy osadnicze tworzące zwartą obudowę ciągów komunikacyjnych. Obecnie zabudowa w gminie Ogrodzieniec przyjmuje głównie formę zagrodowej, mieszkaniowej jednorodzinnej oraz letniskowej (południowy obszar gminy).

Na przestrzeni dziejów na analizowanym terenie dominowała funkcja rolnicza, zarówno na terenach wiejskich jak i na obszarze miasta Ogrodzieńca, które pełniło dodatkowo funkcje administracyjne i usługowe. Obok gospodarstw chłopskich, wielkiej własności ziemskiej, funkcjonowały również tradycyjne usługi, związane z obsługą rolnictwa, takie jak kowalstwo,

kołodziejstwo, bednarstwo, karczmarstwo, a rzadziej młynarstwo. Na skutek zmian ustrojowych, celowego zniszczenia i zmian wytwórczych, rzemiosła te współcześnie uległy praktycznie całkowitemu zanikowi. W XIX wieku na terenie miasta pojawiła się dodatkowo funkcja przemysłowa. Przez wiele lat największym zakładem była fabryka płyt eternitowych, której produkcja wyeliminowała tradycyjne słomiane (rzadziej gontowe lub dachówkowe) pokrycia dachów, zastępowane różnego rodzaju płytkami eternitowymi.

Obecnie w przestrzeni gminy lokalnym ośrodkiem usługowym jest miasto Ogrodzieniec, które skupia usługi z zakresu administracji (urzędy i instytucje gminne), oświaty, kultury, służby zdrowia, handlu. Zlokalizowane w niej usługi pozwalają na zaspokajanie podstawowych potrzeb mieszkańców gminy. Bliskie sąsiedztwo Zawiercia wpływa na ograniczenie rozwoju wielu znaczących funkcji, głównie kulturalnych, handlowych i usługowych. Pojawiające się w pozostałych miejscowościach obiekty usługowe są zdecydowanie mniej różnorodne i służą jedynie okolicznym mieszkańcom. Istotną rolę na terenie gminy odgrywa w ostatnich latach turystyka i rekreacja. Duże zainteresowanie regionem Jurajskim wywołuje wzrost zapotrzebowania na obiekty takie, jak gospodarstwa agroturystyczne i obiekty rekreacyjne. Produkcja rolna odgrywa natomiast znacznie mniejszą rolę, związana jest głównie z uprawą zbóż i hodowlą bydła. Działalność przemysłowa jest obecnie w niskim stopniu obecna w przestrzeni gminy Ogrodzieniec.

6.2. Struktura przestrzenna i stan ładu przestrzennego

Ogrodzieniec - miasto usytuowane w środkowej części gminy, na skrzyżowaniu dróg Zawiercie - Kraków oraz Dąbrowa Górnicza - Pilica, na płaskowyżu o wysokości 390 - 420 m n.p.m. W tym znajduje się centrum miasta. Od południa i zachodu przylega kompleks leśny ciągnący się do Mitręgi. Ponadto miasto od północnego zachodu sąsiaduje z sołectwem Fugasówka-Markowizna, od północy z dzielnicą Zawiercia - Bzowem, od zachodu z sołectwem Podzamcze. Jest stolicą administracyjną gminy oraz jej centrum. Wiodącymi funkcjami miasta są: mieszkalnictwo, usługi oraz przemysł.

Ogrodzieniec jest historycznym centrum administracyjno-usługowym przyległych terenów, co było potwierdzone w źródłach już 1337r. wzmianką o kościele parafialnym. W centrum znajdują się podstawowe usługi, takie jak handel i gastronomia. Centrum administracyjne mieści się przy placu Wolności, na południe od centrum usługowego i znajdują się tam: Urząd Miasta i Gminy, posterunek policji, poczta, biblioteka i dom kultury. Na terenach północnych miasta znajdują się obszary poprzemysłowe: dawna cementownia „Wiek” oraz tereny po dawnych zakładach „Izolacja”, obecnie całkowicie zrekultywowane.

Współczesny układ przestrzenny miasta jest słabo wykrystalizowany i mało zróżnicowany, o różnym stopniu integracji przestrzennej obszarów zabudowy. Zdecydowanie dominującą strukturą przestrzenną jest „centrum” historyczne z kościołem parafialnym oraz strukturą nowego centrum administracyjno-kulturalno-usługowego (plac Wolności). W Ogrodzieńcu nie rozwinęła się struktura przestrzenna typu miejskiego (charakterystyczna dla miast tego okresu), wyrażająca się regularnym rynkiem i układem ulic wokół niego. Mimo istniejącego, dość czytelnego „założka” takiego układu przestrzennego, jakim jest plac Piłsudskiego, typowy układ miejski o rodowodzie lokacji średniowiecznych w Ogrodzieńcu nie wykształcił się. Przyczyny takiej sytuacji można dopatrywać się funkcjonowaniu przez stulecia po sąsiedztwu zespołu zamkowego, o bardzo dużym znaczeniu. W późniejszym okresie istotny

wpływ miała budowa linii kolejowej, która ominęła Ogrodzieniec. Linia kolejowa spowodowała szybki rozwój przestrzenny bliskiego Zawiercia, które stało się konkurencją dla Ogrodzieńca. Zabudowa Ogrodzieńca posiada charakter małomiasteczkowy.

Ogrodzieniec posiada zróżnicowaną strukturę przestrzenną. Centralna część miejscowości znajduje się w miejscu przecięcia się dróg wojewódzkich 790 i 791. Wokół ulic Kościuszki, 1-go Maja i Olkuskiej oraz krzyżujących się z nimi ulic, skupione są tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. W pobliżu skrzyżowania wypływa Potok Ogrodzeniecki, który w przeszłości był źródłem wody pitnej dla ludności i zwierząt hodowanych przez ówczesnych mieszkańców. Stanowił zarazem centralne miejsce osady i wokół niego prawdopodobnie rozbudowywały się kolejne domostwa. Jest to jednocześnie najstarsza część miasta, w której zaznacza się duży udział zabudowy pochodzącej z II połowy XIX wieku i początku XX wieku. Dominantę w krajobrazie miejskim stanowi wieża kościoła pw. Przemienienia Pańskiego, obecnie wpisanego do rejestru zabytków (nr rej. A/772/67). Przy kościele znajdowało się w przeszłości centrum administracyjne. W budynku przy ul. Kościuszki 66 (obecnie siedziba spółki gminnej „Zamek” sp. z o.o.) mieściła się siedziba Urzędu gminy. Wśród zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej występuje kilka miejsc o charakterze publicznym, spełniających funkcję centrum. Są nimi: Plac Piłsudskiego, plac przed remizą OSP położony w pobliżu skrzyżowania ul. Kościuszki i ul. Olkuskiej oraz plac naprzeciwko kościoła przy ul. Kościuszki. Ponadto Plac Wolności, będący obecnie centrum administracyjnym i handlowym Ogrodzieńca oraz skrzyżowanie ul. Kościuszki i ul. 1 Maja, przy którym położony jest Zespół Szkolno-Przedszkolny. Jednocześnie znajduje się tam główny węzeł komunikacyjny miasta z przystankiem autobusowym. Ponadto przy ul. Słowackiego zlokalizowane jest targowisko. W Ogrodzieńcu istnieją dwa tereny mieszkalnictwa wielorodzinnego, z których jeden położony jest na osiedlu Orzeszkowej i przy ul. Kościuszki, a drugi - przy ul. Słowackiego. Wzdłuż istniejących dróg i ulic, kierunku południowym i południowo-zachodnim od centrum, ukształtowały się z dzielnice z zabudową swobodną o charakterze małomiasteczkowym oraz podmiejskim, a także willowym - tworząc układ urbanistyczny tej części miasta w typie układów osiedlowych. Między ulicą 1-go Maja i ul. Olkuską powstał duży zespół znaczących dla krajobrazu miasta obiektów usługowych, administracyjnych, użyteczności publicznej i kulturalnej o charakterze reprezentacyjnym. W Ogrodzieńcu funkcjonują dwie szkoły: Zespół Szkolno-Przedszkolny, w skład którego wchodzi szkoła podstawowa i przedszkole oraz Gimnazjum.

Fugasówka - Markowizna - zespół osadniczy powstały z wyodrębnienia w sołectwo dwóch rozwijających się w przeszłości odrębnych przysiółków. Sołectwo sąsiaduje z miastem Zawiercie oraz miastem Ogrodzieniec.

Fugasówka to obecnie zespół zabudowy o charakterze podmiejskim, skupiony w czterech pasmach. Główną osią urbanistyczną miejscowości jest ulica Poniatowskiego, która wchodzi w skład drogi wojewódzkiej nr DW 791 z Trzebini (województwo małopolskie) do Kolonii Poczesna (województwo śląskie). Przecina ją droga powiatowa P1730. Od ulicy Poniatowskiego odchodzą ulice Reja, Mickiewicza, Kochanowskiego, Bzowska, Krótka oraz Stawowa. Markowizna to pasmo jednostronnej ulicówki. Sąsiaduje z dzielnicą Wydra miasta Zawiercie.

W obydwu zespołach tradycyjna zabudowa wiejska jest zastępowana przez współczesną zabudowę zagrodową i jednorodziną, pojawia się również zabudowa o charakterze podmiejskim i willowym. Zespoły zabudowy przyjmują obecnie funkcję skupisk satelitarnej

zabudowy dla Zawiercia. W Fugasówce wyróżniono również strefę przemysłową skoncentrowaną przy ulicach Reja i Mickiewicza.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Fugasówka wyznaczono tereny: zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zabudowy mieszkaniowej i usługowej, zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej, zabudowy usługowej o charakterze komercyjnym, obiektów produkcyjnych, składów i magazynów. W Markowiźnie wyznaczone są tereny do zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej, tereny szczególnie predysponowane dla koncentracji urządzeń obsługi ruchu turystycznego w zieleni.

Giebło - miejscowość sołecka w północno - zachodniej części gminy, położona przy drodze powiatowej z Żerkowic do Pilicy. Sołectwo graniczy od południa z Kolonią Giebło, od zachodu z Kiełkowicami, od północy z Mokruszem i od wschodu z Gulzowem.

Miejscowość jest jednym z najstarszych zespołów osadniczych w gminie. Na terenie sołectwa zlokalizowano 17 stanowisk archeologicznych, głównie z okresu średniowiecza. Giebło posiada zabytkowy zespół ruralistyczny z głównym zespołem zabudowy funkcjonującym od średniowiecza. Obecny układ przestrzenny miejscowości został ukształtowany w wyniku komasacji i parcelacji, przeprowadzonych na początku XX wieku. Giebło posiada układ dwustronnej ulicówki o zwartej zabudowie, jednak w zespole zostały zachowane układy dróg lokalnych sięgających średniowiecza. Dominantą w krajobrazie wsi jest kościół pw. św. Jakuba. Romański obiekt sakralny z przełomu XII - XIII wieku, został objęty prawną ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków w 1967r. W centrum wsi, obok malowniczo położonego stawu, znajduje się również zabytkowe założenie dworsko-parkowe z dworkiem szlacheckim z XIX w.

We wsi występuje zwarta zabudowa mieszkalna jednorodzinna oraz zagrodowa. Skupiska współczesnej zabudowy nie nawiązują do tradycji regionalnej zabudowy. Bardzo dobrze zachowane są obszary krajobrazu otwartego terenów rolnych, obszary zalesione lasów mieszanych, układy dróg oraz układ głównego skupiska zabudowy. Giebło jest otoczone dobrymi glebami, dlatego też obszar poza zabudową ma charakter rolniczy. Jedynie w obniżeniach terenu w południowo-zachodniej części wsi znajdują się lasy.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na obszarze sołectwa Giebło wyznaczono: tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej, tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej w centrum Giebła, tereny zabudowy usługowej o charakterze komercyjnym (wzdłuż drogi do Podzamcza), zabudowy usługowej o charakterze publicznym w centrum wsi, teren sportu i rekreacji (w sąsiedztwie szkoły podstawowej), teren cmentarza w zachodniej części wsi, przy kościele pw. Św. Jakuba.

Giebło Kolonia - sołectwo graniczące od południowego - zachodu z Podzamczem, od północnego-zachodu z Kiełkowicami, od północy z Gieblem, a od wschodu z gminą Pilica. Charakterystyczny dla sołectwa jest duży udział pól o dość dobrych glebach oraz lasy bukowe o wysokiej wartości przyrodniczej.

Zabudowa wsi jest rozproszona. Największa koncentracja zabudowy występuje wzdłuż ulicy Zawierciańskiej (droga wojewódzka nr 790 na odcinku Ogrodzieniec - Pilica). Droga ta dzieli sołectwo na dwie części: południową, otoczoną polami uprawnymi (ulica Długa) oraz północną otoczoną lasami (ulice: Edukacyjna, Parkowa, Polna i Jabłonowa).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Giebło Kolonia ustalono tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej.

Gulzów - wieś sołecka zlokalizowana w północno-wschodnim krańcu gminy. Od zachodu graniczy z sołectwami Giebło i Mokrus. Od północy, wschodu i południa graniczy z gminą Pilica. Wieś położona jest wśród pól uprawnych, jedynie we wschodniej części sołectwa znajduje się las. Występuje zabudowa niska, zwarta, skupiona przy drodze powiatowej P 1727 do Pilicy.

Gulzów posiada zabytkowy zespół ruralistyczny, z najbardziej czytelnym układem pourządzeniowym - skupiskiem zabudowy w postaci dwustronnej ulicówki i relikdami dawnej zabudowy regionalnej. Występuje poparcelacyjny układ pól i dróg lokalnych z granicami wsi powstałymi w trakcie parcelacji. Główna zabudowa wsi skoncentrowana wzdłuż ulicy Młodzieży. Nowa zabudowa, powstała w ostatnim czasie, nie nawiązuje do tradycyjnej architektury miejsca.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wyznaczone zostały w Gulzowie tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej oraz tereny zabudowy usługowej o charakterze publicznym (remiza Ochotniczej Straży Pożarnej).

Kiełkowice - wieś sołecka, położona w północnej części gminy, przy drodze powiatowej nr P 1724 z Podzamcza. Wieś od północy graniczy z Kroczykami, od wschodu z sołectwami Mokrus, Giebło i Giebło Kolonia, od południa z Podzamczem, a od zachodu z Karlinem (dzielnica Zawiercia).

Kiełkowice są starą wsią - pierwsza wzmianka pochodzi z 1386r., Kiełkowice wymieniane są w niej, wraz z zamkiem Ogrodzienieckim i innymi wsiami należącymi do zamku, przy okazji nadania tych dóbr Włodkowi herbu Sulima. Jeszcze przed komasacją zespół funkcjonował w kilku skupiskach zabudowy. Komasacja przed II wojną światową spowodowała rozproszenie zabudowy wzdłuż lokalnych dróg i usytuowanie w kilku miejscach terenu.

Kiełkowice są wsią złożoną z kilku pasm rozproszonej zabudowy, skoncentrowanej przy drogach lokalnych. Pozostałości dawnej zabudowy skupione są w północnym obszarze wsi - Kiełkowicach Starych, gdzie układ drogowy został ukształtowany już w średniowieczu. Przeważa tu także zabudowa niska przemienna, jednorodzinna i gospodarstw rolnych. Zespół dewastowany jest przez nową zabudowę nienawiązującą do tradycji regionalnej. Dominantę architektoniczną we wsi stanowi bryła kaplicy pod wezwaniem Miłosierdzia Bożego, należącej do Parafii Rzymskokatolickiej w Gieble. Miejscem pamięci narodowej jest pomnik ku czci Członków Ruchu Oporu poległych w latach 1939-1945, zlokalizowany przy ul. Turystycznej, naprzeciw kościoła.

Do najważniejszych walorów przestrzennych sołectwa należy zaliczyć: obszary krajobrazu otwartego terenów rolnych, układy dróg, obszary leśne, oraz stanowiska archeologiczne. Ważnym elementem sołectwa jest również Ferma Strusi Afrykańskich zlokalizowana przy ul. Łąki.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Kiełkowice ustalono tereny zabudowy zagrodowej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej, tereny zabudowy usługowej o charakterze publicznym (obszar lokalizacji Ochotniczej Straży Pożarnej oraz kaplicy).

Mokrus - sołectwo leżące w północnej części gminy, przy drodze powiatowej z Giebła do Siamoszyce w gminie Kroczyce. Sołectwo graniczy od zachodu z Kiełkowicami, od północy z gminą Kroczyce i gminą Pilica, od wschodu z sołectwem Gulzów, a od południa z sołectwem Giebło. Do sołectwa należy przysiółek Sachalin, obejmujący 8 domów, łączący Mokrus i Kiełkowice.

Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1394 roku, kiedy tworzyła własność szlachecką wraz ze wsią Giebło. Obecnie po komasacji i parcelacji funkcjonuje jako dwustronna ulicówka, rozciągająca się wzdłuż głównej drogi prowadzącej przez terytorium wsi. Wieś charakteryzuje czytelny układ przestrzenny wraz z planowym układem siedlisk i skupisk zabudowy. Dominuje zabudowa niska, zwarta, wpisana układu dróg i pól uformowany w wyniku działalności parcelacyjnej. Relikty regionalnej zabudowy wypierane są przez nowe obiekty, nienawiązujące do tradycji regionu. W centrum wsi, przy głównej ulicy Leśnej, znajduje się zagospodarowany staw, pełniący funkcję przestrzeni publicznej.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w obszarze sołectwa Mokrus wyznaczono tereny zabudowy zagrodowej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej oraz teren zabudowy usługowej o charakterze publicznym (teren istniejącej Ochotniczej Straży Pożarnej).

Podzamcze - sołectwo położone w centralnej części gminy, graniczące od zachodu z miastem Ogrodzieniec, od północy z miastem Zawiercie i sołectwem Kiełkowice, od wschodu z sołectwem Giebło Kolonia i gminą Pilica, a od południa z sołectwami Kolonia Ryczów oraz Żelazko - Śrubarnia. Podzamcze położone jest na skrzyżowaniu dwóch dawnych traktów handlowych i komunikacyjnych biegnących z Wolbromia do Częstochowy przez Ryczów-Kromołów-Włodowice-Żarki oraz z Żarnowca do Będzina przez Pilicę-Ogrodzieniec-Strzemieszycy. Obecnie jest to skrzyżowanie drogi powiatowej 1737 S Podzamcze - ul. Krakowska (droga dochodząca do drogi powiatowej Ogrodzieniec-Ryczów 1722 S) oraz drogi wojewódzkiej nr 790 relacji Dąbrowa Górnicza-Pilica.

Krajobraz miejscowości jest zróżnicowany, a rzeźba terenu bardzo urozmaicona. Wysokości bezwzględne dochodzą do 500 m n.p.m. Na wschód i południe od centrum rozciągają się pasma ostańców wapiennych. Wokół zamku oraz w pobliżu Góry Birów znajdują się jedne z najatrakcyjniejszych kompleksów wspinaczkowych. Teren wsi otoczony jest polami uprawnymi.

Zespół ruralistyczny powstał na bazie dawnej osady służebnej, funkcjonującej na potrzeby zamku. Obecnie funkcjonuje jako rozległa, nieregularna wielodrożnica, powstała na skrzyżowaniu dwóch historycznych szlaków komunikacyjnych pod zamkiem, uzupełnianych siecią dróg lokalnych. Układ osadniczy i lokalizacja budynków mieszkalnych na przestrzeni wieków rozwijały się pierścieniowo wokół głównych dróg komunikacyjnych, tworząc charakterystyczne przestrzenne ukształtowanie miejscowości w postaci licznych wąskich uliczek mających początek i koniec przy tej samej ulicy. Tak jest w przypadku ulic: Bonerów, Firleja, Szkolnej, położonych w pobliżu ul. Krakowskiej oraz Zamkowej i Birowskiej, położonych wzdłuż ul. Wojska Polskiego. Uzupełnieniem zabudowy są budynki zlokalizowane przy ulicach prostopadłych do ul. Wojska Polskiego, będącej główną ulicą biegnącą przez miejscowość, takie jak Piaskowa, Skalkowa, Krótka, Zwycięstwa i Partyzantów.

Nieruchomości cechują się bardzo dużym rozdrobnieniem i zróżnicowaniem wielkości, wynoszącej od kilku do kilkudziesięciu arów powierzchni. Rozdrobnienie jest wynikiem wielokrotnych podziałów małoobszarowych gospodarstw rolnych, charakterystycznych dla dawnego zaboru rosyjskiego. Na terenie miejscowości przeważa niska zabudowa jednorodzinna, do nielicznych należą budynki usługowe. W obrębie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej występują miejsca o charakterze publicznym. Należą do nich: Plac Jurajski, położony w centrum miejscowości, przy którym znajduje się strażnica OSP, restauracja oraz centrum handlu, ul. Zamkowa, prowadząca do zamku oraz ul. Szkolna, przy której zlokalizowana jest szkoła.

W Podzamczu znajdują się najważniejsze zabytki gminy Ogrodzieniec, wpisane do rejestru zabytków: ruiny zamku Ogrodzienieckiego na wzgórzu zamkowym (nr rej. 771/670) oraz kaplica renesansowa przy ulicy Zamkowej (nr rej. 773/67). Zamek Ogrodzieniecki tworzy dominantę architektoniczną miejscowości, ale jest również jednym z najcenniejszych zabytków w rejonie, dzięki któremu gmina jest corocznie odwiedzana przez rzesze turystów. Dodatkowo ważnym miejscem w Podzamczu jest Góra Birów, z archeologicznymi odkryciami osady łużyckiej oraz zrekonstruowanym grodem. U podnóża Zamku, przy ulicy Wojska Polskiego, zlokalizowane jest Sanktuarium Matki Bożej Skałkowej.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w obrębie sołectwa Podzamcze wyznaczono: tereny zabudowy zagrodowej, tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej, tereny zabudowy usługowej o charakterze komercyjnym, tereny zabudowy usługowej o charakterze publicznym (zespół zabytkowego Zamku Bonerów wraz z najbliższym otoczeniem, objęty ścisłą ochroną konserwatorską; teren Sanktuarium Matki Boskiej Skałkowej, objęty strefą ochrony konserwatorskiej „B1” - ochrony zespołu Zamku, teren istniejącej szkoły podstawowej wraz z Wiejskim Centrum Integracyjnym), tereny turystyczno-rekreacyjne oraz tereny eksploatacji.

Ryczów - wieś sołecka, zlokalizowana w południowo-wschodniej części gminy. Graniczy od północy z Kolonią Ryczów, od wschodu z gminą Pilica, od południa z gminą Klucze (województwo małopolskie), a od zachodu z Żelazkiem.

Ryczów posiada bardzo dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny wsi. Główną osią komunikacyjną są ulice Armii Krajowej i Grochowiecka, będące drogami powiatowymi. Ich przebieg wyznacza kierunki kształtowania się układu osadniczego wsi.

Zwarta zabudowa jednorodzinna i rolnicza skupione są przy drodze z Ryczowa do Żelazka i przy przedłużeniu tej drogi w kierunku wschodnim, gdzie znajduje się zasadnicza część wsi. Zespół ruralistyczny sołectwa, w jego rdzennej części, ma charakter dwustronnej ulicówki, położonej wzdłuż dróg lokalnych, których przebieg jest dostosowany do warunków terenowych. Niskie domy są usytuowane wzdłuż ulic: Agrestowej, Armii Krajowej, Basztowej, Grochowieckiej, Końcowej, Kościelnej, Krętej, Leśnej, Ogrodzienieckiej, Pagórkowej i Sadowej. W krajobrazie wsi można wyznaczyć dominantę, którą jest wzniesienie ze skalnym ostańcem (w centrum wsi. Dzieli ono miejscowość na część wschodnią, położoną wzdłuż ul. Armii Krajowej (Ryczów Dolny) oraz zachodnią, wzdłuż ul. Grochowieckiej (Ryczów Górny). Pasma zabudowy w części wschodniej, bardziej urozmaicone, przybiera kształt wielodrożnicy. Funkcję architektonicznej dominaty dla obszaru zachodniego pełni bryła kościoła. W Ryczowie nie ma wyraźnie wyodrębnionego centrum wsi, zarówno pod względem kompozycji przestrzennej jak i funkcjonalnej, które sprzyjałoby porządkowaniu przestrzennemu zabudowy. W przestrzeni wsi występują charakterystyczne place u

rozwidlenia ulic, które tworzą interesujące wnętrza urbanistyczne przestrzeni publicznych. Są one zaakcentowane lokalnymi dominantami, jakimi są w przypadku Ryczowa kaplice i studnie gromadzkie. Znajdują się one przy ulicach: Ogrodzienieckiej, Grochowieckiej oraz Armii Krajowej. Struktura funkcjonalno-przestrzenna wsi, ukształtowana w dużej mierze na skutek podziałów komasacyjnych i parcelacji, jest w miarę jednolita. Wzdłuż głównych ulic wsi koncentruje się funkcja mieszkaniowa, uzupełniona drobnymi usługami. W większości zabudowań, pomimo całkowitej już niemal wymiany substancji budowlanej obiektów, został zachowany tradycyjny, podyktowany funkcjonalnością, układ budynków z domami mieszkalnymi w sąsiedztwie drogi i budynkami gospodarczymi w głębi siedliska. Pozostałą część sołectwa stanowią tereny użytkowane rolniczo lub obszary gospodarki leśnej.

Wieś posiada bardzo cenne walory przyrodnicze i kulturowe. Ryczów wraz z przylegającymi sołectwami (Kolonja Ryczów, Żelazko, Śrubarnia) tworzy tzw. Ziemię Ryczowską. Obszar ten, ze względu na występujący tu krajobraz jurajski z licznymi ostańcami wapiennymi oraz specyficzny mikroklimat, nazywany Ryczowskim Mikroregionem Skałkowym. Przez sołectwo przebiegają często uczęszczane trasy turystyczne: Szlak Warowni Jurajskich (niebiski), Szlak Orlich Gniazd (czerwony), Szlak Pustynny (żółty), Szlak Partyzantów Ziemi Olkuskiej (czarny). Wśród ważnych elementów dziedzictwa kulturowego na terenie Ryczowa należy wymienić pozostałości średniowiecznego Grodziska wraz z ruinami Strażnicy, wzniesionej prawdopodobnie pod koniec XIV wieku. Na terenie sołectwa zlokalizowano również siedem stanowisk archeologicznych. Po za tym wieś jest bogata w zachowane tradycyjne, drewniane domy mieszkalne.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na obszarze sołectwa Ryczów wyznaczono tereny dla budownictwa jednorodzinnego i zagrodowego, tereny dla zabudowy usługowej, handlu, gastronomii, rzemiosła, grunty pod obiekty oświaty, kultury oraz użyteczności publicznej, teren kościoła wraz z otoczeniem (objęty ścisłą ochroną konserwatorską), grunty pod zespoły obiektów i urządzeń sportu i rekreacji, obejmujące boiska sportowe wraz z terenami rekreacyjnymi oraz zapleczem i koniecznymi parkingami.

Ryczów-Kolonia - sołectwo graniczące od zachodu i północy z sołectwem Podzamcze, od wschodu z gminą Pilica, od południa z sołectwem Ryczów, a od południowego - zachodu z Żelazkiem.

Sołectwo charakteryzuje się bardzo urozmaiconą rzeźbą terenu. W części wschodniej dominują pola o niskich klasach gleb, w części zachodniej - lasy. Istotnymi elementami sołectwa Ryczów-Kolonia są obszary krajobrazu otwartego terenów rolnych, obszary leśne, licznie występujące ostańce wapienne oraz stanowisko archeologiczne.

Ryczów-Kolonia jest jednym z najpóźniej wyodrębnionych zespołów zabudowy, powstałych w wyniku komasacji i parcelacji gruntów wsi Ryczów oraz planowego kształtowania przestrzeni wsi. Obecnie funkcjonuje w kilku odrębnych pasmach zabudowy w formie dwustronnych, luźnych ulicówek. Główną osią wsi jest droga z Ogrodzieńca do Ryczowa. Zabudowa Kolonii Ryczów jest niezbyt zwarta, skupia się przy dwóch drogach prostopadłych do drogi Ogrodzieniec-Ryczów. Nowa zabudowa nie kontynuuje tradycji regionalnej obszaru.

Na terenie sołectwa znajduje się kaplica pod wezwaniem Św. Apostołów Piotra i Pawła (należąca do Parafii Rzymskokatolickiej pw. NNMP w Ryczowie), zlokalizowana przy ulicy Południowej. Dodatkowo w miejscowości znajduje się Ochotnicza Straż Pożarna oraz dwa obiekty handlowe.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w obszarze sołectwa Ryczów Kolonia, ustalono teren zabudowy mieszkaniowej i usług, teren zabudowy usługowej o charakterze publicznym (obejmujący teren kaplicy wraz z otoczeniem) oraz tereny zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej.

Żelazko-Śrubarnia - sołectwo składające się z dwóch jednostek osadniczych, położone w południowej części gminy Ogrodzieniec. Graniczy od zachodu i północy z miastem Ogrodzieniec, od wschodu z sołectwem Ryczów oraz od południa z gminą Klucze (województwo małopolskie).

Charakterystyczne dla sołectwa są obszary krajobrazu otwartego terenów rolnych, tereny leśne oraz ostańce skalne. Sołectwo posiada więcej lasów niż pól, otaczają je wzgórza z grupami ostańców, przechodzące w kierunku wschodnim w pasmo Ryczowskich skał i wzniesień.

Śrubarnia, to owalnica z zabudowanym wnętrzem i siedliskami nieregularnie usytuowanymi wzdłuż dróg. Żelazko, to dwustronna ulicówka położona wzdłuż głównej drogi. Układ dróg we wsi jest naturalny, dostosowany do rzeźby terenu. Centrum wsi stanowi plac z przystankiem autobusowym na skrzyżowaniu ulic Turystycznej, Wierzbowej, Jurajskiej i Wschodniej. Dominantą architektoniczną wsi stanowi kaplica pod wezwaniem Św. Izydora (należąca do Parafii pw. NNMP w Ryczowie), zlokalizowana na skrzyżowaniu ulicy Turystycznej i Leśnej. Uzupełnieniem krajobrazu wiejskiego są liczne przydrożne kapliczki i krzyże. Bardzo cenna, tradycyjna zabudowa mieszkalna i zagrodowa jest zlokalizowana wzdłuż ulicy Grabowej.

Zespoły Żelazko i Śrubarnia rozbudowują się bardzo nieregularnie i bezplanowo. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wyznaczono w obrębie sołectwa tereny zabudowy zagrodowej, teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej (wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych), tereny zabudowy letniskowej, tereny zabudowy usługowej o charakterze publicznym (w centralnej części Żelazka).

6.3. Podsumowanie

Gmina Ogrodzieniec jest gminą miejsko-wiejską. Na terenach wiejskich, poza obszarem Ogrodzieńca i Podzamcza, dominuje funkcja rolnicza, co wiąże się z dominacją zabudowy zagrodowej. Powstające współcześnie obiekty posiadają charakter zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. W obszarze Jurajskiego Parku Krajobrazowego pojawiają się obiekty letniskowe, związane z nową funkcją gminy, jaką jest turystyka i rekreacja.

Obecna struktura przestrzenna gminy Ogrodzieniec wykazuje się wyraźną koncentracją osadnictwa wzdłuż istotnych szlaków komunikacyjnych. Miejscowości rozwijają się przeważnie w układach ulicowych, co przyczynia się do znacznego obudowywania dróg. W wielu wsiach widoczne są dobrze zachowane historyczne układy przestrzenne. Liczne stanowiska archeologiczne, zlokalizowane na terenie gminy Ogrodzieniec, potwierdzają długą i nieprzerwaną ciągłość osadnictwa na danym obszarze.

W granicach gminy zachowały się, w różnym stopniu czytelności, ruralistyczne układy przestrzenne o zabudowie miejsko-podmiejskiej murowanej, także z obiektami drewnianymi o konstrukcji zrębowej, występujące w mniejszości. Do takich układów należą: Giebło, Mokrus, Ryczów oraz Kiełkowice Stare - o osiach ulicowego układu, z historycznymi centrami miejskimi. Podzamcze, będące w szczególnych warunkach rozwoju w oparciu

o zamek i historyczne centrum (obecnie plac Jurajski), charakterem zabudowy nie odbiega od sąsiednich miejscowości, kształtując ją głównie wzdłuż ulic Wojska Polskiego, Bzowskiej i Krakowskiej.

Pozostałe zespoły wiejskie o strukturach przestrzennych opartych między innymi na podziałach komasacyjnych i parcelacjach - z okresu końca XIX wieku i I połowy XX wieku, powstawały również na bazie przysiółków (Markowizna) i zespołów folwarcznych, wykształcając uporządkowane przestrzennie układy regularnych ulicówek, obustronnie obudowanych ciągami zabudowy wzdłuż dróg i przecznic.

Na kształtowanie się struktur przestrzennych gminy oddziaływały przede wszystkim:

- okres budowy grodów i wczesne osadnictwo słowiańskie (VII - X w.), obecność Zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu;
- przebieg szlaków (traktów) komunikacyjnych i handlowych, przechodzących przez obszar gminy;
- lokacje miasta i sąsiednich wsi, inicjujące procesy urbanizacyjne;
- „intensyfikacja” urbanizacji (XIV-XVIII w.), prowadząca do dalszego rozwoju oraz przekształceń i modyfikacji istniejących już struktur przestrzennych;
- przemiany cywilizacyjne - gospodarcze i techniczne od połowy XIX wieku;
- intensywniejszy okres rozwoju przestrzennego miasta do połowy XX wieku, przyczyniający się do powstania zasobów kulturowych oraz krystalizowania się struktur przestrzennych wsi;
- rola przemysłu - czynnika degradującego krajobraz, ale mającego wpływ na kierunek rozwoju miasta.

Wszystkie te czynniki wpłynęły kreatywnie na zmiany rozplanowania wsi (zespołów zabudowy), obecny wygląd siedlisk i usytuowanie poszczególnych budynków na siedlisku. Istotne również było zerwanie z wielowiekową tradycją budowlaną regionu i wprowadzenie obiektów o obcej dla regionu, nietypowej bryle.

Istotną rolę w strukturze przestrzennej gminy odgrywają elementy krajobrazu naturalnego, w dużej mierze nie przekształcone przez działalność człowieka. Są to min:

- położenie na obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej;
- dolina rzeki Czarnej Przemszy - w sołectwie Fugasówka-Markowizna;
- zespoły leśne lasów mieszanych - na terenie całej gminy;
- skałki - ostańce wraz z najbliższym otoczeniem, w sołectwach: Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko-Śrubarnia.

W gminie występują elementy stanowiące istotne ograniczenie dla rozwoju przestrzennego poszczególnych miejscowości. Wyróżnić wśród nich można m.in.:

- specyficzne cechy środowiska przyrodniczego:
 - rozległe tereny leśne, stanowiące 43,8% powierzchni gminy;
 - podmokłe łąki, rzeki, strumienie, liczne rowy melioracyjne oraz zbiorniki wodne;
 - gleby o niskich klasach bonitacyjnych;
 - złoża surowców mineralnych, eksploatowane obecnie i w przeszłości;
 - obszary wysokiej klasy krajobrazu naturalnego, który powinien zostać objęty szczególną ochroną;

- duże powierzchnie terenów chronionych: Park Krajobrazowy „Orlich Gniazd”, obszary siedliskowe Natura 2000: „Ostoja Środkowojurajska” oraz „Buczyny w Szypowicach i Las Niwiski”, pomnik przyrody - Źródła rzeki Centurii.
- specyficzne cechy środowiska kulturowego:
 - obecność zabytku skali europejskiej, jakim są Ruiny Zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu;
 - występowanie bardzo cennych obiektów znajdujących się w rejestrze zabytków nieruchomych, w Ogrodzieńcu, Podzamczu i Gieble,
 - występowanie licznych zabytków archeologicznych,
 - występowanie miejsc pamięci narodowej,
 - występowanie licznych krzyży i kapliczek przydrożnych charakterystycznych dla krajobrazu kulturowego obszaru,
- istniejące zainwestowanie:
 - przebieg drogi wojewódzkiej nr DW 791,
 - występowanie cmentarzy i wyznaczonych wokół nich stref ochrony sanitarnej,
 - strefy ochrony konserwatorskiej („A” - pełnej ochrony, do bezwzględного zachowania, obejmująca obszary o dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej, „B” - obejmująca obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania oraz charakteru i skali zabudowy, „K” - ochrony krajobrazu związanego z zespołem zabytkowym, „W” - ochrony archeologicznej, „E” - ochrony ekspozycji, głównie przez wyznaczanie terenów wyłączonych spod zabudowy, „OW” - obserwacji archeologicznych).

7. Uzbrojenie techniczne

7.1. Komunikacja

7.1.1. Sieć drogowa

Na system komunikacyjny gminy Ogrodzieniec składają się:

- droga wojewódzka numer 790 łącząca Dąbrowę Górniczą, Ogrodzieniec i Pilicę,
- droga wojewódzka nr 791 łącząca Myszków, Zawiercie, Ogrodzieniec, Olkusz i Trzebinę,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

Drogi wojewódzkie

Drogi wojewódzkie zapewniają w Gminie Ogrodzieniec zarówno lokalne połączenia komunikacyjne tzn. w obrębie gminy, bądź pomiędzy sąsiednimi gminami, jak również połączenia komunikacyjne o charakterze ponadlokalnym (pomiędzy powiatami i województwami).

Droga wojewódzka nr 790 relacji Dąbrowa Górnicza - Niegowonice - Ogrodzieniec - Mitręga - Pilica, jest drogą wewnątrz wojewódzką o długości 34 km, z których około 10,5 km przebiega przez gminę Ogrodzieniec. Jej zarządcą jest Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach.

Droga wojewódzka nr 791 relacji Kolonia Poczesna - Osiny - Poraj - Myszków - Zawiercie - Fugasówka - Ogrodzieniec - Olkusz - Lgota - Myślachowice - Trzebina, przebiega przez obszar dwóch województw: śląskiego i małopolskiego. Łączy dwie drogi krajowe: nr 1 w miejscowości Kolonia Poczesna i nr 79 w Trzebini. Jej długość wynosi 84 km, z których około 8,5 km przebiega w granicach gminy Ogrodzieniec. Droga wojewódzka nr 791 ma dwóch zarządców. Na odcinku położonym w województwie śląskim jest nim Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach, natomiast w województwie małopolskim Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

Drogi Wojewódzkie są podstawowym szkieletem komunikacyjnym gminy. Generują one ruch na kierunkach północ - południe (droga 791) i wschód - zachód (droga 790). Są to drogi klasy głównej o nawierzchni bitumicznej. Ich parametry techniczne są bardzo zbliżone do siebie. Są to drogi o przekroju 1x2 i z jezdnią o szerokości 7 metrów z poszerzeniami w pobliżu niektórych skrzyżowań. W terenach zabudowanych wzdłuż jezdni usytuowane są chodniki i ścieżki rowerowe. Na obu wymienionych drogach ostatnie prace budowlane miały miejsce w 2010 roku. Droga numer 791 była przebudowywana na odcinku od skrzyżowania ul. Kościuszki (DW 791) z ul. 1-go Maja (DW 790). Prace obejmowały wykonanie pełnej podbudowy i nawierzchni jezdni oraz wykonanie chodników i ścieżki rowerowej. Modernizacja DW 791 zbiegła się z wykonaniem odcinków kanalizacji sanitarnej i deszczowej w ciągu tej drogi. Droga numer 790 była przebudowywana na odcinku od skrzyżowania ul. Olkuskiej (DW 790) z ul. Kościuszki (na tym odcinku DW790/791) do skrzyżowania z ul. Piastowską. Prace modernizacyjne miały podobny zakres. W latach 2016 – 2017 zostało przebudowane skrzyżowanie D 790 i D 791 (ul. 1 go Maja i ul. Kościuszki) w Ogrodzieńcu. Obecnie funkcjonuje ono w układzie ronda z czterema wlotami o średnicy

pierścienia zewnętrznego 12 m oraz wyspie o średnicy 3 m. W roku 2017 Wojewoda śląski przystąpił do remontu DW 790 na odcinku od ronda w Ogrodzieńcu do granicy z Gminą Pilica.

Rozwój przestrzenny miasta odbywa się w obszarach ograniczonych tymi drogami i w mniejszym stopniu - na zewnątrz ich układu, wzdłuż rozwiniętej sieci dróg niższej kategorii. Podobne cechy wykazują pozostałe miejscowości gminy. Rozwój następował najpierw wzdłuż głównej drogi - gdy był pojedynczy szlak - miejscowość nabierała cech ulicówki, a następnie zabudowę lokowano wzdłuż nowych dróg, tworzących z czasem sieci. Przykładem jest miejscowość Fugasówka, która początkowo przyjęła formę ulicową wzdłuż ulicy Kościuszki (DW 790) - drogi łączącej Ogrodzieniec z Zawierciem. Obecnie nowa zabudowa jest tu lokowana głównie przy drodze powiatowej (ulica Bzowska) oraz nielicznych drogach gminnych i wewnętrznych ulicach bez wylotu, i powoli zaczyna się tworzyć zarys sieciowy.

Drogi wojewódzkie stanowią intensywnie uczęszczane ciągi komunikacyjne. Podczas wykonywania Generalnego Pomiaru Ruchu w 2010r. na drogach wojewódzkich przeprowadzono również pomiary ruchu w gminie Ogrodzieniec. Badano dwa odcinki drogi 791:

- Zawiercie (DK 78) - Ogrodzieniec (skrzyżowanie z DW 790)
- Ogrodzieniec (od skrzyżowania z DW 790) - granica z województwem małopolskim,

oraz trzy odcinki drogi 790:

- od granic gminy Ogrodzieniec - skrzyżowanie z drogą 791 w kierunku Krakowa (skrzyżowanie ulic Kościuszki z Olkuską),
- od skrzyżowania ulic Kościuszki z Olkuską do Podzamcza
- od Podzamcza do wschodnich granic gminy.

Poniższe tabele ukazują wielkości zmierzone dla poszczególnych osi komunikacyjnych.

Tab. 15. Zestawienie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu dla drogi wojewódzkiej nr 790 w gminie Ogrodzieniec [liczba pojazdów/dobę] w roku 2010.

Odcinek	Granice gminy - Ogrodzieniec skrzyżowanie ul. Kościuszki z Olkuską	Ogrodzieniec skrzyżowanie ul Kościuszki z Olkuską - Podzamcze	Podzamcze - granica Gminy	Suma
Długość odcinka	3,7	1,7	2,9	8,3
Motocykle	52	116	66	234
Samochody osobowe, mikrobusy	2493	5360	4824	12677
Lekkie samochody ciężarowe	181	355	377	913
Samochody ciężarowe bez przyczepy	99	135	138	372
Samochody ciężarowe z przyczepą	79	80	66	225
Autobusy	6	73	61	140

Ciągniki rolnicze	3	6	6	15
Pojazdy ogółem	2913	6125	5538	14576

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu dla dróg wojewódzkich w roku 2010.

Tab. 16. Zestawienie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu dla drogi wojewódzkiej nr 791 w gminie Ogrodzieniec [liczba pojazdów/dobę] w roku 2010.

Odcinek	Zawiercie (DW 78) - Ogrodzieniec (skrzyżowanie z DW 790)	Ogrodzieniec (skrzyżowanie z DW 790) - granica z województwem małopolskim	Suma
Długość odcinka	4,5	4,5	9
Motocykle	83	46	129
Samochody osobowe, mikrobusy	7153	2197	9350
Lekkie samochody ciężarowe	625	249	874
Samochody ciężarowe bez przyczepy	192	81	273
Samochody ciężarowe z przyczepą	192	111	303
Autobusy	75	19	94
Ciągniki rolnicze	8	3	11
Pojazdy ogółem	8328	2703	11034

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Generalnego Pomiaru Ruchu dla dróg wojewódzkich w roku 2010.

Jak wskazują wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu z 2010 roku, drogami wojewódzkimi przemieszcza się średnio ponad 25 000 pojazdów na dobę. Jest to znaczne natężenie ruchu, które generowane jest głównie przez samochody osobowe i mikrobusy. Dominującym kierunkiem jest wschód - zachód, który stanowi 57% potoków ruchu w gminie. Elementem najbardziej wpływającym na bezpieczeństwo ruchu jest udział w nim wszelkich samochodów ciężarowych oraz autobusów, których łącznie przejeżdża przez gminę ponad 3 000 na dobę.

Drogi wojewódzkie, ze względu na znaczne natężenie ruchu, a co za tym idzie również hałasu, są źródłem uciążliwości i zagrożenia bezpieczeństwa mieszkańców miejscowości: Fugasówka, Ogrodzieniec, Podzamcze i Kolonia Giebło. Najbardziej narażeni na uciążliwości komunikacyjne są mieszkańcy Ogrodzieńca, w którym przecinają się obie drogi wojewódzkie.

Drogi powiatowe

Przez teren gminy Ogrodzieniec przebiega 13 dróg powiatowych:

Lp.	Oznaczenie drogi	Relacja
1	DP 1708S	DW 790 - Rokitno Szlacheckie (gm. Łazy)
2	DP 1721S	Leśny dukt w północno-zachodnim krańcu gminy
3	DP 1722S	Ryczów - Ogrodzieniec
4	DP 1723S	DW 791 - Żelazko - Ryczów - granica gminy
5	DP 1724S	Podzamcze - Kielkowice (ul. Turystyczna)
6	DP 1725S	Giebło (ul. Owczarnia) - Kielkowice (ul. Częstochowska i ul. Pielgrzymów) - granica gminy (ul. Szymonowica)
7	DP 1726S	Giebło - granica gminy (ul. Karlińska)
8	DP 1727S	ul. Młodzieży w Gulzowie
9	DP 1729S	Kolonia Giebło - Giebło - Mokrus - granica gminy
10	DP 1730S	ciąg ulic: Bzowska, Mickiewicza, Kolejowa w Fugasówce
11	DP 1737S	Łącząca Podzamcze i drogę DP1722S
12	DP 1744S	Podzamcze - granica gminy w kierunku Bzowa w gminie Zawiercie
13	DP 1738S	Odcinek ulicy Spacerowej w Ogrodzieńcu

Źródło: opracowanie własne na podstawie na podstawie materiałów uzyskanych z Powiatowego Zarządu Dróg w Zawierciu.

Drogi powiatowe stanowią rozwinięcie głównego szkieletu tworzonego przez drogi wojewódzkie. Są to głównie drogi klasy zbiorczej - w przeważającej części utwardzone o nawierzchni bitumicznej i w dobrym stanie technicznym. Ich zarządcą jest Powiatowy Zarząd Dróg w Zawierciu.

Drogi gminne

Na terenie gminy Ogrodzieniec jest łącznie ponad 100 odcinków dróg gminnych:

Lp.	Oznaczenie drogi	Nazwa ulicy
1	G1S	Spacerowa
2	G2S	Batorego
3	G3S	Chrobrego
4	G4S	Cicha
5	G6S	Hetmańska
6	G7S	Jagielły
7	G8S i SS	Kolorowa
8	G9S, TS	Bzowska
9	G13S	Książęca
10	G15S	Malinowa
11	G17S	Mieszka I

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

12	G22S	Piastowska
13	G26S	Różana
14	G29S	Sikorskiego
15	G30S	Słoneczna
16	G33S	Spokojna
17	G38S	Wrzosowa
18	G43S	Narutowicza
19	G44S	Ryczów Pagórkowa
20	G45S	Ryczów Kręta
21	G46S	Ryczów Sadowa
22	G47S	Żelazko Grabowa
23	G49S	Śrubarnia Pod Borem
24	G62S i SS	Oś. E. Orzeszkowej
25	G102S	Śrubarnia Brzozowa
26	G103S	Śrubarnia Sadowa
27	G104S	Żelazko Świerkowa
28	G105S	Śrubarnia Skałkowa
29	G106S	Śrubarnia Kempingowa
30	G107S	Gieblo Morusy
31	G108S	Gieblo Krzywa
32	G115S	Lachowizna
33	G1727S	Gulzów Młodzieży
34	G636001S, SS i TS	Cmentarna
35	G636002S	Konopnickiej
36	G636002S	Królowej Jadwigi
37	G636002S	Fugasówka Krótka
38	G636003S	Kopernika
39	G636004S	Krasickiego
40	G636005S	Krótka
41	G636007S	Mickiewicza
42	G636008S	Mostowa
43	G636009S	Nowy Świat
45	G636010S i TS	Ogrodowa
46	G636011S	Paderewskiego
47	G636012S	Plac J. Piłsudskiego
48	G636013S	Polna
49	G636014S	Południowa
50	G636015S	H. Sawickiej
51	G636016S i SS	Sienkiewicza

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

52	G636017S, SS i TS	Słowackiego
53	G636018S	Sobieskiego
54	G636019S	Szeroka
55	G636020S	Szkolna
56	G636021S	Wodna
57	G636022S	Plac Wolności
58	G636023S, SS i St	Wschodnia
59	G636024S	Kościuszki
60	G636025S, St i SS	Józefów
61	G636201S	Podzamcze Birowska
62	G636202S	Podzamcze Bonerów
63	G636203S	Podzamcze Dąbrowskiego
64	G636204S	Podzamcze Firleja
65	G636205S	Podzamcze Pl. Jurajski
66	G636206S	Podzamcze Krótka
67	G636207S	Podzamcze Partyzantów
68	G636208S	Podzamcze Piaskowa
69	G636209S	Podzamcze Skalkowa
70	G636210S	Podzamcze Szkolna
71	G636211S	Podzamcze Widokowa
72	G636212S	Podzamcze Zamkowa
73	G636213S	Podzamcze Zuzanka
74	G636214S	Podzamcze Zwycięstwa
75	G636301S	Ryczów b.n.
76	G636302S	Ryczów Basztowa
77	G636303S	Ryczów Końcowa
78	G636304S	Ryczów Kościelna
79	G636305S	Ryczów Leśna
80	G636306S	Ryczów Agrestowa
81	G636351S	Ryczów Pilecka
82	G636352S	Ryczów Południowa
83	G636353S	Ryczów Turystyczna
84	G636354S	Ryczów Wolności
85	G636355S	Ryczów Zachodnia
86	G636401S	Żelazko Ogrodowa
87	G636402S	Żelazko Leśna
88	G636403S	Żelazko Wschodnia
89	G636451S	Śrubarnia Wiejska
90	G636452S	Śrubarnia Rodacka

91	G636501S	Fugasówka Kochanowskiego
92	G636503S	Stawowa
93	G636601S	Gieblo Długa
94	G636602S	Gieblo Jabłoniwa
95	G636603S	Gieblo Parkowa
96	G636604S i Ss	Gieblo Polna
97	G636651S	Mokrus Akacjaowa, Gulzów Folwarczna
98	G636651S	Gieblo Kwiatowa
99	G636652S	Mokrus Bukowa
100	G636653S	Mokrus Dębowa
101	G636654S	Mokrus Sosnowa
102	G636655S	Mokrus Wierzbowa
103	G636701S	Gulzów Kościelna
104	G636751S	Kiełkowice Adwokacka
105	G636752S	Kiełkowice Łąki
106	G636753S	Kiełkowice Sarnia
107	G636754S	Kiełkowice Starowiejska
108	G636755S	Kiełkowice Więcki
109	G636756S	Kiełkowice Wilcza

(Uwaga: nazwy ulic bez określenia miejscowości odnoszą się do terenu miasta Ogrodzieniec).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów pozyskanych z gminy Ogrodzieniec.

Drogi gminne są uzupełnieniem podstawowego systemu komunikacyjnego i mają charakter lokalny. Ich sieć ma łącznie nieco ponad 55 km długości, z czego niemal 34 km, to drogi z nawierzchnią bitumiczną, betonową, z kostki brukowej lub innych elementów. Oznacza to, że nawierzchnię trwale utwardzoną ma ponad 61% dróg gminnych. W mieście ten wskaźnik jest wyraźnie wyższy, niż na terenach wiejskich, przy czym wyraźnie widoczny jest trend szybkiej budowy nawierzchni w terenach zabudowywanych. Na uwagę zasługuje fakt, że jedynie niecałe 750 m (około 1%) dróg gminnych ma nawierzchnię gruntową z gruntu rodzimego. Pozostałe odcinki, choć nieutwardzone, są ulepszone żwirem, żużlem lub tłuczniem. W ostatnich trzech latach na drogach gminnych sukcesywnie budowano chodniki w miejscowości Gieblo Kolonia (w latach 2012, 2013 i 2014), zaś w 2012 roku zrealizowano nakładki asfaltowe na ulicach Józefów, Sobieskiego i Bzowskiej, w tym również na odcinku stanowiącym drogę powiatową DP1730S oraz Krótkiej w Fugasówce i Turystycznej w miejscowości Ryczów Kolonia. Mając na uwadze powyższe, należy uznać, że sieć dróg gminnych jest wystarczająca, a ich stan co najmniej zadowalający.

7.1.2. Komunikacja kolejowa

Przez gminę nie przebiega aktualnie żadna linia kolejowa. Istniejąca dawniej bocznicą przebiegająca wzdłuż ulicy Kościuszki, sięgała Fugasówki i była odnogą odcinka kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, wybudowanej w Zawierciu około 1874 roku. Jej głównym

beneficjentem była Cementownia „WIEK”, która została zamknięta w 1999 roku i Przedsiębiorstwo Materiałów Izolacji Budowlanej „Izolacja”, zamknięte w 1998 roku. Po zakończeniu działalności obu zakładów bocznice również zlikwidowano.

7.1.3. Komunikacja publiczna

Pasażerska komunikacja autobusowa prowadzona jest przez Zakład Komunikacji Miejskiej w Zawierciu oraz prywatnych przewoźników i obsługuje wszystkie miejscowości w gminie Ogrodzieniec. Aktualnie (zgodnie z informacjami z oficjalnej strony gminy Ogrodzieniec) przewozy realizuje jedna linia autobusowa ZKM Zawiercie i pięciu przewoźników komercyjnych. Rada Miejska w Ogrodzieńcu w drodze stosownych uchwał określiła wykaz 40 przystanków komunikacyjnych, których jest zarządcą lub właścicielem oraz określiła regulamin korzystania z nich, a także stosowne stawki opłat. Wykaz przystanków zawiera poniższa tabela.

Tab. 17. Wykaz przystanków komunikacyjnych, których właścicielem lub zarządzającym jest Gmina Ogrodzieniec

Lp.	Miejscowość	Oznaczenie przystanków	Lokalizacja
1	Fugasówka	Fugasówka - Skrzyżowanie	Ulica Poniatowskiego, w pobliżu skrzyżowania ulicy Bzowskiej i Poniatowskiego (w obu kierunkach)
2	Fugasówka	Fugasówka - Górka	Ulica Poniatowskiego (w obu kierunkach)
3	Fugasówka	Fugasówka - Staw	Ulica Poniatowskiego, w pobliżu ulicy Stawowej (w obu kierunkach)
4	Fugasówka	Fugasówka-Bzowska	Ulica Bzowska (w obu kierunkach)
5	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Cementownia	Ulica Kościuszki, przy skrzyżowaniu ulicy Kościuszki i Osiedla Elizy Orzeszkowej (w obu kierunkach)
6	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Cegielnia	Ulica Kościuszki w pobliżu Cegielni (w obu kierunkach)
7	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Jurajska	Ulica Kościuszki, w pobliżu skrzyżowania ulicy Kościuszki z ulicą Sienkiewicza (w obu kierunkach)
8	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Centrum	Ulica Kościuszki, w pobliżu skrzyżowania ulicy Kościuszki z ulicą 1-go Maja (w kierunku Pilicy)
9	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Centrum	Ulica Kościuszki, w pobliżu skrzyżowania ulicy Kościuszki z ulicą Wodną (w kierunku Zawiercia)
10	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Kościół	W pobliżu skrzyżowania ulicy Kościuszki z ulicą Cichą (w obu kierunkach)
11	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Prochownia	Ulica 1-go Maja, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Spacerową (w obu kierunkach)
12	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Działki	Ulica Piastowska, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Południową (w obu kierunkach)
13	Ogrodzieniec	Ogrodzieniec - Krępa	Ulica Spacerowa (na końcu ulicy)
14	Podzamcze	Podzamcze - Centrum	Ulica Wojska Polskiego, w pobliżu Placu Jurajskiego (w kierunku Pilicy)

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

15	Podzamcze	Podzamcze - Centrum	Ulica Wojska Polskiego, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Partyzantów (w kierunku Zawiercia)
16	Podzamcze	Podzamcze - Skałka	Ulica Wojska Polskiego, w pobliżu skrzyżowania z ul. Zwycięstwa i ul. Skałkową (w obu kierunkach)
17	Podzamcze	Podzamcze - Ogrody	Ulica Morusy (w obu kierunkach)
18	Giebło Kolonia	Giebło Kolonia - Centrum	Ulica Zawierciańska, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Edukacyjną (w obu kierunkach)
19	Giebło Kolonia	Giebło Kolonia - Górka	Ulica Zawierciańska, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Długą (w obu kierunkach)
20	Giebło Kolonia	Giebło Kolonia - Polna	Ulica Edukacyjna, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Polną (w obu kierunkach)
21	Giebło	Giebło - Dworek	Ulica Edukacyjna, w pobliżu skrzyżowania z ul. Dworską (w obu kierunkach)
22	Giebło	Giebło - Częstochowska	Ulica Częstochowska w obu kierunkach (w obu kierunkach)
23	Giebło	Giebło - Zakościele	Ulica Częstochowska w obu kierunkach (w obu kierunkach)
24	Mokrus	Mokrus - Leśna	Ulica Leśna, w pobliżu skrzyżowaniu z ulicą Wierzbową (w obu kierunkach)
25	Gulzów	Gulzów - Młodzieży	Ulica Młodzieży, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Kościelną
26	Gulzów	Gulzów - Folwarczna	W pobliżu skrzyżowania ulicy Młodzieży i Folwarcznej
27	Kielkowice	Kielkowice - Jutrzyzna	Ulica Turystyczna (od strony Podzamcza w obu kierunkach)
28	Kielkowice	Kielkowice - Wilcza	Ulica Turystyczna, w pobliżu skrzyżowania ulicy Turystycznej i Wilczej (w obu kierunkach)
29	Kielkowice	Kielkowice - Karlińska	Ulica Turystyczna, w pobliżu skrzyżowania ulicy Turystycznej i Karlińskiej (w obu kierunkach)
30	Kielkowice	Kielkowice - Łąki	Ulica Karlińska, w pobliżu skrzyżowania ulicy Karlińskiej z ulicą Łąki (w obu kierunkach)
31	Kielkowice	Kielkowice - Stara Wieś	Ulica Turystyczna, w pobliżu skrzyżowania ulicy Starowiejskiej i Turystycznej (w obu kierunkach)
32	Kielkowice	Kielkowice - Więcki	W pobliżu skrzyżowania ulicy Pielgrzymów i Więcki (w obu kierunkach)
33	Ryczów Kolonia	Ryczów Kolonia - 3-go Maja	Ulica 3-go Maja, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Wolności (w obu kierunkach)
34	Ryczów	Ryczów - Studnia	W pobliżu skrzyżowania ulicy Ogrodzienieckiej i ulicy Grochowieckiej (w obu kierunkach)
35	Ryczów	Ryczów - Grodzisko	Ulica Basztowa, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Krętą (w obu kierunkach)
36	Ryczów	Ryczów - Agrestowa	Ulica Agrestowa, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Pagórkową (w obu kierunkach)
37	Żelazko	Żelazko - Grochowiec	Ulica Turystyczna od strony Ryczowa (w obu kierunkach)
38	Żelazko	Żelazko - Wieś	Ulica Turystyczna, w pobliżu skrzyżowania z ulicą Jurajską (w obu kierunkach)

39	Śrubarnia	Śrubarnia - Sosnowa I	Ulica Sosnowa w pobliżu skrzyżowania z ulicą Brzozową (w kierunku Lachowizny)
40	Śrubarnia	Śrubarnia - Sosnowa II	Ulica Sosnowa w pobliżu skrzyżowania z ulicą Wiejską (w kierunku Żelazka)

Źródło: Uchwała nr XXXIV/281/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 20 lutego 2013r. w sprawie określenia przystanków komunikacyjnych oraz warunków i zasad korzystania z przystanków komunikacyjnych, których właścicielem lub zarządzającym jest Gmina Ogrodzieniec.

7.1.4. Szlaki turystyczne

Przestrzeń gminy Ogrodzieniec jest bardzo atrakcyjna turystycznie. Gmina Ogrodzieniec leży w połowie, rozciągającej się pomiędzy Krakowem a Częstochową, Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, wznoszącej się na wysokości 400 - 515 m n.p.m. To tu, w miejscowości Podzamcze, znajduje się jej najwyższe wzniesienie, zwane Górą Zamkową lub Górą Janowskiego (515,6 m n.p.m.). Na jego zboczu położony jest Zamek Ogrodzieniec - jedna z najpiękniejszych warowni jurajskich należących do malowniczego Szlaku Orlich Gniazd.

Położenie gminy w połowie długości szlaku średniowiecznych warowni jurajskich tworzy bardzo sprzyjające warunki do rozwoju lokalnego zagospodarowania turystycznego. Jego elementem są, uzupełniające jeden z najslawniejszych w Polsce szlaków pieszych, trasy rowerowe, ścieżki rowerowo-pieszne, czy ścieżki dydaktyczne:

- żółty szlak rowerowy Markowizna - Podzamcze o łącznej długości 17 km, rozpoczyna się w miejscowości Markowizna (na południowych przedmieściach Zawiercia) i prowadzi kompleksem leśnym od źródeł Czarnej Przemszy, przez ruiny „Starej Prochowni” - fabryki prochu strzelniczego, której historia sięga początku XVIII, śródleśny ośrodek rekreacyjny „Krępa”, wywierzyisko krasowe „Bełkotek”, dalej do zrekonstruowanego średniowiecznego grodziska pod górą Birów i kończy na rynku Podzamcza - u podnóża warowni Ogrodzieniec. Na swej trasie krzyżuje się on wielokrotnie z licznymi szlakami pieszymi i rowerowymi - między innymi ze „Szlakiem Orlich Gniazd”, „Szlakiem Tysiąclecia” czy „Jurajskim Szlakiem Rowerowym Orlich Gniazd”.

- niebieski szlak rowerowy ma dwa główne warianty przebiegu: Markowizna - Krępa - Czarny Las (o długości 9,6 km) i Markowizna - Krępa - Ryczów (o długości 8,5), rozpoczyna się również w miejscowości Markowizna i w początkowym biegu - do źródeł Czarnej Przemszy pokrywa się ze szlakiem żółtym, następnie skręca do Ogrodzieńca i po minięciu ośrodka rekreacyjnego „Krępa” rozdziela się na dwa warianty: północny prowadzi do Podzamcza i dalej do miejscowości Czarny Las, zaś południowy - biegnie przez miejscowości Śrubarnia i Żelazko, przez malownicze zgrupowanie skał Grochowiec, Cisownik, Księża Góra, a kończy się w Ryczowie u podnóża Strażnicy. Obie odnogi szlaku łączy odcinek „Jurajskiego Szlaku Rowerowego Orlich Gniazd”.

7.2. Gospodarka wodno - ściekowa

7.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Źródłami zaopatrzenia w wodę wodociągową w gminie Ogrodzieniec jest sześć ujęć wód podziemnych, którymi administruje Zakład Gospodarki Komunalnej w Ogrodzieńcu. Dwa z nich mieszczą się w mieście Ogrodzieniec (studnie OPH-1 i OPH-1 bis przy ulicy

Kościuszki 1 i 73), zaś pozostałe cztery, to studnie w miejscowościach Giebło, Kiełkowice, Podzamcze i Żelazko. Woda w nich jest ujmowana z głębokości od 60 do 190 m p.p.t.

Łączna produkcja wszystkich ujęć w 2012 roku wynosiła 760 m³/dobę co dawało średnio 0,08 m³/mieszkańca/dobę. Wszystkie studnie pozostają pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Zawierciu, która prowadzi monitoring jakości ujmowanej wody. Jej jakość jest na tyle dobra, że jest ona poddawana jedynie okresowej dezynfekcji, której celem jest wyłącznie ochrona przed zanieczyszczeniami wtórnymi.

Tab. 18. Charakterystyka ujęć wód podziemnych dostarczających wodę dla gminy Ogrodzieniec

Lokalizacja ujęcia	Wydajność ujęcia [m ³ /h]	Obsługiwane miejscowości
Kiełkowice: Studnia nr 1, dz. 374/1 - awaryjna Studnia nr 2, dz. 351/1	24 26	Kiełkowice, Kiełkowice Stare oraz Kolonia Mokrus
Giebło Mokrus (2 studnie pracujące naprzemiennie), dz. 26/28	21	Gulzów, Mokrus, Giebło
Podzamcze (2 studnie pracujące naprzemiennie), dz. 1396	34	Podzamcze, Kolonia Giebło, Morusy oraz część Kiełkowic
Ryczów Studnia nr 3, dz. 978/48 Studnia nr 1, dz. 391/8 i 371/8 - awaryjna	50 15	Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko i Śrubiarnia
Markowizna	ok. 90	Obecnie wyłączone z eksploatacji ze względu na ponadnormatywną zawartość żelaza i manganu
Ogrodzieniec - ul. Kościuszki, dz. 3635/4, 3636/14: S1 - podstawowa, S2 - awaryjna	106 123	Ogrodzieniec, Fugasówka, Cementownia, Józefów
Ogrodzieniec - ul. Kościuszki 73, dz. 2844/4	120	

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwał: Nr XXXII/259/2012 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 19 grudnia 2012r. w sprawie uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Ogrodzieniec na lata 2009-2015 oraz Nr XXV/220/2012 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 10 lipca 2012r. w sprawie: uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Ogrodzieniec na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy do 2019” oraz danych z Zakładu Gospodarki Komunalnej w Ogrodzieńcu.

Woda jest dostarczana odbiorcom za pośrednictwem sieci wodociągowej rozdzielczej w układzie pierścieniowo-rozgałęziowym, której łączna długość wynosi 73 km, z czego 24 km przypadają na miasto, a 49 km na tereny wiejskie, zaś łączna długość przyłączy wynosi ponad 30 km. Do sieci przyłączone są łącznie 3162 posesje, w tym w mieście 1482, zaś 1680 w terenie wiejskim. W 2013 roku pobór wody wyniósł łącznie 250 000 m³, zaś w pierwszym półroczu 2014 roku 113 000 m³, co pozwala sądzić o jego stabilizacji na poziomie

około 250 000m³ rocznie. Łączna maksymalna wydajność eksploatowanych studni przekracza dziewięciokrotnie aktualne zużycie.⁴⁴

W zasięgu sieci wodociągowej znalazło się ponad 95% ludności gminy, stąd w ostatnich latach (2013 i 2014) inwestycje w sieć wodociągową skupiały się w większym stopniu na jej usprawnieniu, niż na dalszym rozwoju jej zasięgu.⁴⁵

7.2.2. Odprowadzanie ścieków sanitarnych

Gmina Ogrodzieniec jest częściowo skanalizowana, przy czym dotyczy to wyłącznie terenu miasta. Według stanu na 2014 rok z sieci kanalizacji sanitarnej korzysta 3050 osób, co stanowi około 66% mieszkańców miasta i niemal 31% mieszkańców gminy Ogrodzieniec. Łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosi obecnie niemal 30 kilometrów (28,7 km z czego 1,2 km, to kanalizacja tłoczna).⁴⁶

Program budowy kanalizacji został rozpoczęty w latach 2004-2005. Rozpoczęto budowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej z przyłączami w miejscowości Ogrodzieniec. W jego ramach, oprócz wymienionej wcześniej sieci, zrealizowano również odcinki kanalizacji deszczowej oraz wybudowano kolektor tranzytowy, łączący wówczas wybudowaną sieć z oczyszczalnią ścieków w Ogrodzieńcu-Cementowni. W ramach inwestycji kanalizacyjnych zbudowano również 22 przydomowe przepompownie, których zadaniem jest wpompowanie ścieków do sieci z miejsc niemożliwych do obsłużenia w systemie grawitacyjnym.

Średnice rur wykorzystywanych do odbioru ścieków wynoszą od 160 (przy budynkach), do 300 mm na sieci.

Na terenie gminy została wyznaczona Aglomeracja Ogrodzieniec, na podstawie Uchwały Nr IV/57/15/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 17 listopada 2014 r. Swymi granicami obejmuje miasto Ogrodzieniec i równoważną liczbę mieszkańców 4 050 RLM.

Ścieki sanitarne oczyszczane są w Gminnej Oczyszczalni Ścieków, która zlokalizowana jest na terenie byłej cementowni Wiek. Pierwszy etap jej budowy zakończył się w 2007 roku. Obecna wydajność, to 1000 m³/dobę. Osiągnięcie docelowej wydajności pozwoli na odbiór ścieków nie tylko z Ogrodzieńca, ale też Fugasówki, Podzamcza i Ryczowa.

Ścieki oczyszczone odprowadzane są do potoku Maślenica. Ich parametry podlegają monitoringowi, a wyniki badań są publikowane.

Ostatnie wyniki badań jakości ścieków oczyszczonych (z 30 września 2014 roku) przedstawiają się następująco:

Rodzaj badania	Wynik badania	Norma dla RLM od 2000 do 9999
BZT5	1,6 mg /l	25 mg/l
ChZTCr	17 mg/l	125 mg/l
zawiesina ogólna	6 mg/l	35 mg/l

Źródło: http://ogrodzieniec.pl/pliki/wyniki_scieki_IIIkw2014.pdf

⁴⁴ Dane Zakładu Gospodarki Komunalnej w Ogrodzieńcu

⁴⁵ Uchwała Nr XXXVIII/308/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 29 maja 2013 roku w sprawie planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych eksploatowanych przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Ogrodzieńcu na lata 2013-2014 na terenie miasta i gminy Ogrodzieniec.

⁴⁶ Uchwała NR IV/51/21/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 2 czerwca 2014r. w sprawie przyjęcia zweryfikowanej propozycji planu Aglomeracji Ogrodzieniec.

Jak widać oczyszczalnia spełnia wszystkie wymagania stawiane jakości odprowadzanych ścieków. Według danych ZGK - niemal 800 posesji podłączonych do sieci kanalizacyjnej dostarczyło w 2011 roku około 83 000 m³ ścieków. W tym samym czasie z przydomowych zbiorników bezodpływowych dostarczono 16 000 m³ ścieków. Oznacza to, że oczyszczalnia przerabiała wtedy około 300 m³/dobę osiągając wskaźnik obciążenia na poziomie 60% wydajności maksymalnej. Odebrała ona ścieki z 848 gospodarstw domowych w ilościach 160 000 m³ w 2012 roku i 177 000 m³ w 2013 roku. Obecnie uzdatnianych jest ponad 480 m³/dobę, co stanowi obciążenie oczyszczalni na poziomie 90% obecnej wydajności maksymalnej.⁴⁷

Powstałe w procesie oczyszczania odpady są zagospodarowywane w następujący sposób:

- zawartość piaskowników i skratki, zgodnie z zawartą umową z firmą AUTU-RADIO Sp z o.o. z Rudy Śląskiej jest wywożona do firmy AMD Omega, ulica Kozieł 6A, 46-320 Praszka;
- odwodniony osad ściekowy po wymieszaniu z wapnem stosowany jest do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz w miejscowości Świbie (w 2014 roku) oraz w Karchowicach (w 2015 roku).

Rozwój sieci kanalizacyjnej na terenach o zabudowie rozproszonej i samotniczej nie ma ekonomicznego uzasadnienia, w przestrzeni gminy występują jednak skupione osady, którym należy zapewnić możliwość włączenia do zbiorczego systemu odprowadzania nieczystości. Na terenie gminy pojawiają się przydomowe oczyszczalnie ścieków, należy jednak pamiętać o ich odpowiedniej obsłudze w celu dbałości o środowisko naturalne.

7.2.3. Odprowadzanie ścieków deszczowych

Na terenie gminy Ogrodzieniec zrealizowano łącznie około 5 km kanalizacji deszczowej odwadniającej głównie tereny dróg. Wody opadowe odprowadzane są do zbiornika chłonnego, leżącego przy ulicy Spacerowej.

7.3. Gospodarka energetyczna

7.3.1. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Dystrybucją energii elektrycznej na obszarze gminy zajmuje się TAURON Dystrybucja S.A. Oddział w Będzinie.

Przez teren gminy przebiegają trzy linie elektroenergetyczne najwyższych napięć:

- 220 kV Siersza - Łośnice,
- 220 kV Łośnice - Kielce,
- 220 kV Łośnice - Koksochemia,

oraz dwie linie wysokiego napięcia 110 kV relacji Łośnice - GPZ Ogrodzieniec.

⁴⁷ Uchwała nr IV/51/21/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 2 czerwca 2014r. w sprawie przyjęcia zweryfikowanej propozycji planu Aglomeracji Ogrodzieniec oraz dane z Zakładu Gospodarki Komunalnej w Ogrodzieńcu.

Gmina bezpośrednio zaopatrywana jest w energię elektryczną liniami o napięciu 30 kV i 15 kV wyprowadzonymi z czterech Głównych Punktów Zasilających:

- SE 110/30/15 kV Kądziałów w Zawierciu
- GPZ 110/15/6 kV Zuzanka w Zawierciu
- GPZ 110/15 kV Łazy
- GPZ 110/15/6 kV Ogrodzieniec

za pośrednictwem linii:

- napowietrznych 30 kV i 15 kV o łącznej długości 52 km,
- kablowych 15 kV o łącznej długości 13 km.

Na terenie gminy jest 12 stacji transformatorowych 30/0,4 kV oraz 43 stacje 15/0,4 eksploatowane obecnie przez TAURON Dystrybucja S.A. Oddział w Będzinie. Łączna moc zainstalowanych transformatorów olejowych wynosi 12,2 MVA. Ponadto jest 10 stacji transformatorowych 15/0,4 kV eksploatowanych przez Odbiorców.

Głównymi odbiorcami energii elektrycznej na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec są gospodarstwa domowe.

Średnie roczne zużycie energii elektrycznej na mieszkańca wyniosło 765 kWh w 2009 roku i 781 kWh w roku 2010.

Istniejący system zaopatrzenie w energię elektryczną jest spójny i w zupełności zaspokaja potrzeby regionu zarówno pod względem dostarczanej mocy jak i pod względem pewności zasilania. Poza bieżącymi remontami, modernizacjami i realizacją nowych przyłączy indywidualnych nie są więc w nim wymagane żadne istotne zmiany.

Na terenie gminy nie występują obszary o ograniczonym dostępie lub wyraźnie różnym od średniej krajowej zużyciu energii elektrycznej. Można więc stwierdzić, że na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec nie występują obszary problemowe związane z zapotrzebowaniem na energię elektryczną.⁴⁸

Zgodnie z informacjami gestora sieci (Tauron S.A. Oddział w Będzinie) rozważana jest realizacja w obszarze gminy inwestycji polegającej na budowie linii wysokiego napięcia WN 110 kV relacji Łośnice - Pilica - Ogrodzieniec (wariant I) lub relacji Kądziałów - Pilica - Ogrodzieniec (wariant II). Obydwa warianty przebiegów przedstawia rysunek uwarunkowań. Ze względu na potrzebę ochrony krajobrazu w otoczeniu Zamku Ogrodzienieckiego, preferowany jest wariant I.

7.3.2. Zaopatrzenie w gaz

Dystrybucją gazu na terenie gminy zajmuje się Rozdzielnia Gazu Zawiercie, wchodząca w skład Górnośląskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o.

Głównym źródłem dystrybucji jest gazociąg gazu średnioprężnego $\Phi 350$ - 0,4 MPa relacji Zawiercie - Nowa Huta. Gazociąg przebiega wzdłuż drogi krajowej 791 (Zawiercie - Ogrodzieniec i wzdłuż drogi na Klucze opuszcza teren gminy). Łączna długość sieci

⁴⁸ Uchwała nr LI/393/2014 Rady Miejskiej w Ogrodzience z dnia 19 marca 2014r. w sprawie uchwalenia Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Ogrodzieniec.

gazowniczej w gminie to ponad 90 km, z czego 54 km, czyli około 59%, przypada na obszar miasta Ogrodzieniec. Na jego terenie nie ma stacji redukcyjno-pomiarowej, redukcja ciśnienia gazu od-bywa się za pomocą indywidualnych reduktorów przy budynkach.

Sieć rozdzielcza na terenie gminy jest bardzo dobrze rozwinięta. Obecnie dostęp do niej posiada ponad 90% mieszkańców Miasta i Gminy Ogrodzieniec.

Zużycie gazu w gminie Ogrodzieniec w latach 2009 - 2010 kształtowało się następująco:

Tab. 19. Zużycie paliwa gazowego w Gminie Ogrodzieniec.

Lata	Ogółem		Teren miasta		Teren gminy	
	Liczba użytkowników	Zużycie gazu [m ³]	Liczba użytkowników	Zużycie gazu [m ³]	Liczba użytkowników	Zużycie gazu [m ³]
2009	1 554	1 239 000	855	645	699	594 000
2010	1 550	1 382 000	846	727	704	655 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały Nr LI/393/2014 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 19 marca 2014r. w sprawie uchwalenia Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Ogrodzieniec oraz uchwały Nr XLI/302/2009 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 03 lipca 2009r. w sprawie: zatwierdzenia i przyjęcia „Planu Odnowy Miejscowości Ogrodzieniec”

Głównymi odbiorcami gazu są w Gminie Ogrodzieniec gospodarstwa domowe, które w roku 2009 zużyły 835 000 m³ gazu, zaś w roku 2010 - 921 000 m³. Na produkcję i usługi przypadało w roku 2009 zużycie 404 000 m³, zaś w roku 2010 - 461 000 m³. Należy przy tym zauważyć, że do ogrzewania gaz był używany w 2009 roku przez jedynie 839 odbiorców (ok 54%) w 2010 roku - 864 (ok 56%) zaś w 2013 roku przez 882 odbiorców (57%) a więc można zauważyć, że gazowe urządzenia grzewcze są częściej stosowane.

Na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec nie występują obiekty o ograniczonym dostępie do gazu sieciowego. Rozbudowa sieci wiąże się jednak z zainteresowaniem potencjalnych odbiorców nabyciem tego typu paliw. Górnośląska Spółka Gazownictwa nie posiada informacji na temat obszarów problemowych w których podłączenie do sieci dystrybucji byłoby utrudnione.

7.3.3. Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie Gminy Ogrodzieniec nie ma scentralizowanego systemu ciepłowniczego. Gospodarstwa domowe pomimo dostępności sieci gazowniczej w większości opalane są piecami paleniskowymi - głównie węglowymi. O takim wyborze paliwa decyduje jego powszechna dostępność i niska cena. Obiekty użyteczności publicznej należące do Gminy w większości zasilane są kotłami gazowymi.

Całkowita moc cieplna zainstalowana na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec wynosi obecnie ok. 41 MW w tym:

- obiekty usługowe i użyteczności publicznej - 3 MW
- budownictwo mieszkaniowe i jednorodzinne - 37 MW

- przemysł lekki i rzemiosło - 1 MW

Udział poszczególnych źródeł ciepła na Terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec przedstawia się następująco: w 75% to kotły i piece węglowe, w 11% - kotły i piece opalane drewnem i biomasą, w 9% kotły gazowe, a ogrzewanie elektryczne i inne stanowi 5%.⁴⁹

7.4. Gospodarka odpadami

W gminie Ogrodzieniec obowiązuje „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie miasta i gminy Ogrodzieniec”, który stanowi załącznik do uchwały NR XXXII/254/2012 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 19 grudnia 2012 roku. Regulamin ten został opracowany zgodnie z nowymi przepisami prawnymi, z których wynika, że za zbórkę odpadów z terenu gminy odpowiadają władze samorządowe, które w tym celu przeprowadzają przetarg i wskazują podmioty odpowiedzialne za wywóz nieczystości z terenu gminy. Zmiana systemu organizacji wywozu śmieci nastąpiła z dniem 1 lipca 2013 roku. Zgodnie z nowo obowiązującymi zasadami, których celem było dostosowanie polskich regulacji do standardów europejskich oraz wdrożenie unijnych dyrektyw, w gminie obowiązują odmienne stawki za wywóz śmieci dla odpadów posegregowanych i nieposegregowanych.

Obecnie odbiorem odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Ogrodzieniec zajmuje się firma Remondis Sp. z o.o. Oddział w Częstochowie, jakkolwiek w rejestrze firm upoważnionych do odbioru odpadów z jej terenu jest łącznie 17 podmiotów. Punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych zlokalizowano w Mieście Ogrodzieniec przy ulicy Kościuszki 210. Tam też przyjmuje się zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny. Na terenie Gminy Ogrodzieniec nie ma zakładów zajmujących się przetwarzaniem odpadów.

Zmieszane odpady komunalne, odpady zielone oraz pozostałości z sortowania obecnie składowane są na składowisku w Sobuczynie w powiecie częstochowskim oraz w Zawierciu przy ulicy Podmiejskiej, gdzie znajduje się również sortownia.

Jako miejsca wytwarzania odpadów zarejestrowanych jest 2469 budynków (tak jednorodzinnych, jak i wielolokalowych). Deklaracje o wytwarzaniu odpadów złożyło łącznie 2355 gospodarstw domowych - wszystkie zadeklarowały ich selektywną zbórkę. Łączna liczba osób wynikająca z deklaracji to 8513.⁵⁰

Tab. 20. Informacje o ilości i miejscu, do którego wywożone były odpady w 2012 i 2013r.:

Nazwa i adres instalacji, do której zostały przekazane odpady komunalne	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]
Dane za rok 2012		
Prywatny Zakład Oczyszczania Miasta W. Strach, ul. Przemysłowa 7 42-274 Konopiska SITA Starol Sp. z o.o., ul. Kluczborska 29 Chorzów Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - składowisko	Nieselegrowane (zmieszane) odpady komunalne	2165,1

⁴⁹ Uchwała Nr LI/393/2014 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 19 marca 2014r. w sprawie uchwalenia Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Ogrodzieniec

⁵⁰ Informacje z Urzędu Miasta i Gminy Ogrodzieniec

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIEŃC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIEŃC

Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - sortownia Recykling Centrum Sp. z o.o. ul. Morawska 1 37-500 Jarosław	Szkło	99,3
Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - sortownia ERMAX Magdalena Kozik Naważyce 28-330 Wodzisław (Instalacja do przetwarzania odpadów)	Tworzywa sztuczne	36,1
Remondis Elektrorecykling Sp. z o.o. ul. Pryncypalna 132/134 93-373 Łódź	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	9,50
P.W. Apis Sp. sj. H.A. Fijałkowski, T. Bloch, ul. Kaliska 11, 87-860 Chodech Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - sortownia	Opakowania z papieru i tektury	7,80
Dane za rok 2013		
Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o., ul. Konwaliowa 142-263 Sobuczyna - składowisko Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - składowisko	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	1825,9
Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - sortownia Krynicky Recykling S.A. ul. Iwaszkiewicza 48/23, 10-089 Olsztyn	Szkło	218,3
Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - sortownia ERMAX Magdalena Kozik Naważyce 28-330 Wodzisław (Instalacja do przetwarzania odpadów) PRT Radomsko Sp. z o.o. ul. Geodetów 8, 97-500 Radomsko	Tworzywa sztuczne	63,7
Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - sortownia Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o., ul. Konwaliowa 142-263 Sobuczyna - sortownia	Odpady wielkogabarytowe	10,70
Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Zawierciu, ul. Podmiejska - sortownia	Inne odpady z mechanicznej obróbki odpadów	37,80
Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o., ul. Konwaliowa 1, 42-263 Sobuczyna - sortownia	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego	5,7
ERGUM Krzysztof Rutkowski, ul. Rabsztyńska 3/13 32-310 Klucze	Zużyte opony	3,9
Remondis Elektrorecykling Sp. z o.o. ul. Pryncypalna 132/134, 93-373 Łódź	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	0,5
Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o., ul. Konwaliowa 1, 42-263 Sobuczyna (kompostownia)	Odpady ulegające biodegradacji	41,3

Źródło: informacje z Urzędu Miasta i Gminy Ogrodzieniec

Dane za 2012 rok mają inną strukturę dlatego, że był to rok wprowadzenia nowego systemu usuwania odpadów w gminach, stąd trudno jest w obecnej chwili odpowiedzialnie formułować wnioski.

Odrębnym zagadnieniem jest unieszkodliwianie odpadów azbestowych. W gminie Ogrodzieniec miało swą siedzibę Przedsiębiorstwo Materiałów Izolacji Budowlanej „Izolacja Ogrodzieniec”, które zostało zamknięte w 1998 roku. Jednak na jego terenie pozostało wiele odpadów zawierających azbest. Z racji dostępności, materiały zawierające ten minerał były szeroko stosowane na terenie gminy do budowy pokryć dachowych, wykończeń elewacyjnych, a także utwardzania dróg i podwórz zagród. Obecnie teren zakładów jest niemal w całości zrehabilitowany, jednak problem odpadów azbestowych w dalszym ciągu nie jest do końca rozwiązany. W uchwale Nr LVII/433/2014 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 10 września 2014r. w sprawie przyjęcia Programu Ograniczenia Niskiej Emisji dla Gminy Ogrodzieniec, w którym wykazano już podjęte kroki i przewidziane środki na ich finansowanie oraz zaprojektowano dalsze przedsięwzięcia. W latach 2002 - 2013 usunięto i przekazano do utylizacji łącznie ponad 570 ton odpadów azbestowych. Do roku 2017 planuje się usunięcie i utylizację dalszych 120 ton tych odpadów, oraz zastąpienie ich innymi materiałami.

Tab. 21. Ilość odpadów azbestowych przekazanych do składowania i wartość dofinansowania w latach 2002 - 2013.

Lata realizacji	Liczba podmiotów	Waga materiału utylizowanego [kg]	Wartość kwoty dofinansowania [zł]
2002r.	21	30 753,50	35 604,06
2003r.	26	44 703,00	48 033,78
2004r.	11	19 540,00	20 000,00
2005r.	24	33 460,00	30 000,00
2006r.	17	28 280,00	22 076,96
2007r.	21	35 390,00	23 731,42
2008r.	27	50 390,00	18 160,38
2009r.	40	70 400,00	26 496,57
2010r.	31	57 200,00	20 194,61
2011r.	51	89 840,00	33 664,78
2012r.	28	50 430,00	18 404,87
2013r.	31	59 940,00	20 838,22
Ogółem	328	570 326,50	317 205,65

Źródło: uchwała Nr LVII/433/2014 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 10 września 2014r. w sprawie przyjęcia Programu Ograniczenia Niskiej Emisji dla Gminy Ogrodzieniec.

7.5. Obsługa telekomunikacyjna

Teren Ogrodzieńca jest dobrze uzbrojony w sieć telekomunikacyjną. Mieszkańcy mają dostęp zarówno do telefonii stacjonarnej, obsługiwanej przez Telekomunikację Polską, jak i do

sieci telefonii komórkowych (T-Mobile, PLUS GSM, P4, ORANGE). Maszty telefonii komórkowych zlokalizowane są w pięciu miejscach w Ogrodzieńcu i w jednym w Podzamczu.

7.6. Podsumowanie

Obecny układ komunikacyjny gminy Ogrodzieniec uznaje się za korzystny dla obsługi wewnętrznej i zewnętrznej gminy. Uzupełniająca się wzajemnie sieć dróg różnych klas zapewnia możliwość dotarcia do wszystkich miejscowości gminnych. Zewnętrzne powiązania komunikacyjne zapewniają drogi wojewódzkie nr 790 i nr 791, które jednocześnie wpływają na wzrost dostępności komunikacyjnej. Stan większości dróg jest zadowalający. Modernizacji wymagają głównie niektóre skrzyżowania oraz drogi gminne.

Przebieg dwóch dróg wojewódzkich przez centrum miasta i gminy Ogrodzieniec oraz brak obwodnicy powoduje znaczne ich obciążenie przez ruch tranzytowy, co przyczynia się do generowania uciążliwości akustycznych.

Na terenie gminy brakuje rozbudowanej i spójnej sieci ścieżek rowerowych oraz chodników, które zwiększyłyby atrakcyjność turystyczną regionu. Brak również uporządkowanego systemu parkingowego.

Podstawowe sieci uzbrojenia technicznego w gminie Ogrodzieniec są rozwinięte niejednorodnie.

Sieci elektroenergetyczna i wodociągowa praktycznie zaspokajają wszystkie potrzeby mieszkańców. Sieć gazowa, jakkolwiek obejmuje zasięgiem 90% mieszkańców, to jednak nie jest w pełni wykorzystywana. Gaz stosowany jest niemal wyłącznie do przygotowywania posiłków, a jego znaczenie grzewcze jest znikome. Do ogrzewania stosuje się tu powszechnie paleniska, które są źródłami niskiej emisji, odpowiadającej za większość zanieczyszczeń powietrza. Wielkość niskiej emisji jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową, wynikającą z okresu grzewczego. W systemach grzewczych spala się często różnego rodzaju materiały odpadowe, w tym odpady komunalne, które są poważnym źródłem zanieczyszczeń. Z tego powodu Rada Miejska w Ogrodzieńcu przyjęła uchwałę Nr LVII/433/2014 z dnia 10 września 2014r. Program Ograniczenia Niskiej Emisji dla Gminy Ogrodzieniec, w którym wykazano już zrealizowane przedsięwzięcia oraz sformułowano zadania przyszłe. Zrealizowane zadania polegają na wykonanej do roku 2013 termomodernizacji budynków użyteczności publicznej. Zaplanowane na najbliższe lata są przedsięwzięcia polegające na montażu na 554 budynkach instalacji solarnych do zasilania instalacji ciepłej wody użytkowej (przewidziane na lata 2015 - 2016) oraz termomodernizację i modernizację kotłowni z instalacjami CO w dalszych budynkach publicznych (przewidziane na lata 2016 - 2017).

Innym poważnym potencjalnym źródłem zanieczyszczeń, tym razem gleby i wód podziemnych są ścieki komunalne. Gmina dysponuje oczyszczalnią ścieków, która jeszcze zaspokaja jej potrzeby. Jednak należy podkreślić, że w zasięgu sieci kanalizacyjnej pozostaje wyłącznie miasto Ogrodzieniec, podczas gdy tereny wiejskie obsługiwane są przez wozy asenizacyjne lub ścieki są unieszkodliwiane „u źródła”, czyli w oczyszczalniach przydomowych. W 2015 roku planowane jest rozpoczęcie II etapu budowy gminnej oczyszczalni ścieków, która po jej zakończeniu, ma podwoić swą wydajność. Wtedy uzyska

ona możliwość obsłużenia zdecydowanie większej liczby mieszkańców. Jednakże rozwijanie sieci kanalizacyjnej musi mieć również uzasadnienie ekonomiczne, dlatego nie jest możliwe obsłużenie w tym zakresie 100% obszaru gminy. Tak więc w dalszym ciągu będą stosowane rozwiązania indywidualne - stąd też należy wypracować system ich rejestracji i monitorowania.

Poważnym problemem w gminie Ogrodzieniec w dalszym ciągu jest unieszkodliwianie odpadów azbestowych. Zgodnie z przywołaną wyżej uchwałą Rady Miejskiej - do roku 2017 planuje się usunięcie i utylizację 120 ton tych odpadów oraz zastąpienie ich innymi materiałami. Koszty zamierzeń oszacowano na niemal 11 mln złotych.

Rok 2012 był momentem wprowadzenia nowych regulacji z zakresu utrzymania czystości w gminach, stąd pełny obraz jego funkcjonowania nie jest jeszcze dostępny, z analizy dostępnych danych widać jednak spadek ilości odpadów zmieszanych wywożonych bezpośrednio na składowiska.

W dobie burzliwego rozwoju telefonii komórkowej obecnie dostępność do usług telekomunikacyjnych nie stanowi problemu.

8. Polityka przestrzenna gminy

8.1. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w gminie Ogrodzieniec - stan prawny

Zgodnie z *Ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* z dnia 27 marca 2003r. (tj. Dz. U. z 2017r. poz. 1073, z późn.zm.) sprawami dotyczącymi kształtowania zasad zagospodarowania przestrzennego na danym obszarze zajmuje się samorząd gminny. Ponadto Polski system planowania przestrzennego przewiduje instrumenty planistyczne, których celem jest kształtowanie polityki przestrzennej i zagospodarowania przestrzennego. W gminie Ogrodzieniec są to:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - gmina Ogrodzieniec posiada Studium, które stanowi załącznik nr 1 do Uchwały Nr XII/104/99 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 18 sierpnia 1999 roku;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego - gmina Ogrodzieniec posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego przyjęte uchwałami:
 - Uchwałą Nr XL/325/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec w obrębie sołectwa Ryczów - część A;
 - Uchwałą Nr XXXVIII/309/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 29 maja 2013r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania gminy Ogrodzieniec w obrębie sołectwa Ryczów - część B;
 - Uchwałą Nr XLVI/339/2009 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 października 2009r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec;
 - Uchwałą Nr XLVI/340/2009 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 października 2009r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec obejmującego sołectwa: Fugasówka - Markowizna, Giebło, Kolonia Giebło, Gulzów, Kiełkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko - Śrubarnia z wyłączeniem terenów objętych planami uchwały po roku 1995r. - w obrębie sołectwa Ryczów Kolonia;
 - Uchwałą Nr XXXIX/338/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 listopada 2005r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec obejmującego sołectwa: Fugasówka - Markowizna, Giebło, Kolonia Giebło, Gulzów, Kiełkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko - Śrubarnia z wyłączeniem terenów objętych planami uchwały po roku 1995r.;
 - Uchwałą Nr XXXVIII/325/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 26 września 2005r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec;
 - Uchwałą nr XLVIII/335/2002 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z 9 października 2002r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego kopalni „Wiek” w Ogrodzieńcu oraz zmiany „Aktualizacji miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”;

- Uchwałą nr XLII/308/2002 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego kopalni „Wiek” w Ogrodzieńcu;
- Uchwałą nr XLII/307/2002 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie zmiany „Aktualizacji miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”;
- Uchwałą nr XXXVII/286/2001 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 16 listopada 2001 r. w sprawie zmiany „Aktualizacji planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”;
- Uchwałą nr XXXVII/283/2001 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 16 listopada 2001 r. w sprawie zmiany „Aktualizacji planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”;
- Uchwałą nr XXVII/282/2001 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 16 listopada 2001 r. w sprawie zmiany „Aktualizacji planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”.

W związku z faktem, iż cała gmina pokryta jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego urząd gminy ma możliwość prowadzenia spójnej polityki przestrzennej popartej prawem lokalnym.

8.1.1. Dotychczas obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Obowiązujące dotychczas Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec stanowi załącznik nr 1 do Uchwały Nr XII/104/99 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 18 sierpnia 1999 roku. Zgodnie z wymogami formalno - prawnymi dokument został podzielony na dwie części: diagnozę stanu istniejącego uwarunkowań rozwoju oraz kierunki rozwoju i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Studium po roku 1999 było trzykrotnie zmieniane (zmiany dotyczyły określonych terenów i były opracowane w tomach 3, 4 i 5). Podstawę formalno - prawną do zmian stanowiły następujące uchwały:

- Uchwała Nr XLIII/379/2006 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 27 kwietnia 2006 r. w sprawie: przystąpienia do sporządzenia zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec. Zmiana Studium została wprowadzona uchwałą Nr XII/78/2007 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 13 sierpnia 2007r.;
- Uchwała Nr XVIII/135/2008 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 31 stycznia 2008 r. w sprawie: przystąpienia do sporządzenia zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec - dotycząca terenów przemysłowych i terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej. Zmiana Studium została wprowadzona uchwałą Nr XLVI/326/2009 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 października 2009r.;
- Uchwała Nr LVI/411/2010 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 22 lipca 2010 r. w sprawie: przystąpienia do sporządzania zmian studium uwarunkowań i kierunków

zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec - dotycząca sołectwa Ryczów. Zmiana Studium została wprowadzona uchwałą Nr XXXVII/300/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 26 kwietnia 2013r.

Powyższe zmiany dotyczyły: trasy przebiegu rurociągu tlenu do huty CMC Zawiercie (tom 3), wyznaczenia terenów eksploatacji, terenów przemysłowo-usługowych, usługowych i zabudowy wielorodzinnej w mieście Ogrodzieniec oraz terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej i mieszkaniowo-usługowych w sołectwie Ryczów Kolonia (tom 4), terenów sołectwa Ryczów (tom 5).

8.1.2. Przyczyny zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec

Głównym powodem sporządzania nowego Studium jest częściowa dezaktualizacja dotychczas obowiązującego studium. Zgodnie z wymogami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 roku dokumenty związane z kształtowaniem polityki przestrzennej gminy podlegają ocenie pod względem aktualności, co najmniej raz w kadencji rady gminy.

Wpływ na podjęcie decyzji o konieczności sporządzenia Studium miały również kwestie związane ze zmianami w obowiązującym prawie krajowym, czy na szczeblu samorządu województwa. Ma to związek między innymi z:

- przyjęciem przez Sejmik Województwa Śląskiego Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego (Uchwała Nr III/56/1/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 września 2010) oraz Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” (Uchwała Nr IV/38/2/2013 Sejmiku województwa Śląskiego z dnia 1 lipca 2013r.);
- nowelizacją obowiązujących oraz przyjęciem szeregu nowych ustaw, w tym: Ustawy Prawo ochrony środowiska, Ustawy Prawo wodne, Ustawy Prawo budowlane, Ustawy o ochronie przyrody, Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Ustawy o gospodarce nieruchomościami, Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, Ustawy o drogach publicznych, Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych;
- wejściem w życie wielu przepisów związanych z przynależeniem do Unii Europejskiej, co wymusza wprowadzenie do Studium ustaleń zapewniających spójność dokumentów planistycznych i umożliwienie tym samym korzystania ze środków pomocowych funduszy europejskich.

Decyzję w sprawie przystąpienia do sporządzenia nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy przyjęto Uchwałą Nr LIII/400/2014 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu.

8.1.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Cały obszar gminy i miasta Ogrodzieniec objęty jest obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

W mieście Ogrodzieniec obowiązuje plan miejscowy przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/325/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 26 września 2005r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec. W latach 2007 i 2009 zostały wprowadzone zmiany do ww. planu. Podstawę prawną do wprowadzenia zmian stanowiły:

- Uchwała Nr XII/79/2007 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 13 sierpnia 2007r. w sprawie: zatwierdzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec - dla rurociągu tlenu do huty CMC Zawiercie;
- Uchwała Nr XLVI/339/2009 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 października 2009r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ogrodzieniec.

Pierwsza zmiana miała na celu umożliwienie lokalizacji inwestycji liniowej, obejmującej przebieg rurociągu tlenu wraz z pasem terenu o szerokości 25 m od osi rurociągu. Natomiast ustalenia drugiej zmiany dotyczyły 7 obszarów na terenie miasta Ogrodzieniec w okolicach ulicy Kościuszki.

Na terenie gminy Ogrodzieniec obowiązuje plan miejscowy przyjęty Uchwałą Nr XXXIX/338/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 listopada 2005r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec obejmującego sołectwa: Fugasówka - Markowizna, Giebło, Kolonia Giebło, Gulzów, Kielkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko - Śrubarnia z wyłączeniem terenów objętych planami uchwalonymi po roku 1995r. W przypadku planu miejscowego gminy również zostały wprowadzone zmiany. Pierwsza zmiana nastąpiła w 2007r. zgodnie z Uchwałą Nr XII/80/2007 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 13 sierpnia 2007r. w sprawie: zatwierdzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec - dla rurociągu tlenu do huty CMC Zawiercie. Kolejne zmiany miały miejsce w 2009r. oraz w 2013r. Zmiany nastąpiły zgodnie z następującymi uchwałami:

- Uchwałą Nr XLVI/340/2009 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 października 2009r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec obejmującego sołectwa: Fugasówka - Markowizna, Giebło, Kolonia Giebło, Gulzów, Kielkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko - Śrubarnia z wyłączeniem terenów objętych planami uchwalonymi po roku 1995r. - w obrębie sołectwa Ryczów Kolonia;
- Uchwałą Nr XL/325/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 sierpnia 2013r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec w obrębie sołectwa Ryczów - część A;
- Uchwałą Nr XXXVIII/309/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 29 maja 2013r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania gminy Ogrodzieniec w obrębie sołectwa Ryczów - część B.

Plany te pozwalają w sposób spójny prowadzić i egzekwować sposoby zagospodarowania przestrzeni w gminie. Plany zagospodarowania przestrzennego mają charakter prawa miejscowego, przez co muszą być respektowane przez wszystkich użytkowników przestrzeni.

Wcześniej na terenie Miasta i Gminy Ogrodzieniec obowiązywał plan ogólnego zagospodarowania przestrzennego, zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu nr

I/1/94 z dnia 27 stycznia 1994r. W planie tym dokonano następnie zmian dotyczących miejscowości Podzamcze, wprowadzonych na mocy uchwał:

- Uchwały nr XXVII/282/2001 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 16 listopada 2001r. w sprawie zmiany „Aktualizacji planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”;
- Uchwały nr XXXVII/283/2001 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 16 listopada 2001r. w sprawie zmiany „Aktualizacji planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”;
- Uchwały nr XXXVII/286/2001 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 16 listopada 2001r. w sprawie zmiany „Aktualizacji planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”;
- Uchwały nr XLII/307/2002 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 25 marca 2002r. w sprawie zmiany „Aktualizacji miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”;
- Uchwały nr XLII/308/2002 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 25 marca 2002r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego kopalni „Wiek” w Ogrodzieńcu;
- Uchwały nr XLVIII/335/2002 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z 9 października 2002r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego kopalni „Wiek” w Ogrodzieńcu oraz zmiany „Aktualizacji miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”.

Tereny objęte wyżej wymienionymi zmianami zostały wyłączone z późniejszych opracowań miejscowych planów zagospodarowania, w związku z czym zmiany te zachowują moc prawną.

8.1.4. Wydawane decyzje administracyjne - pozwolenia na budowę

Ocenę atrakcyjności gminy pod względem inwestycyjnym szacować można na podstawie wydawanych decyzji o pozwoleniu na budowę. W przypadku gminy Ogrodzieniec decyzje te wydawane są na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Decyzje wydawane są przez Starostę zawierciańskiego.

Tab. 22. Liczba decyzji o pozwoleniu na budowę w latach 2011 - 2014

	2011	2012	2013	2014 (stan na 28.08.2014)
Decyzje wydane	22	14	21	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Miasta i Gminy Ogrodzieniec

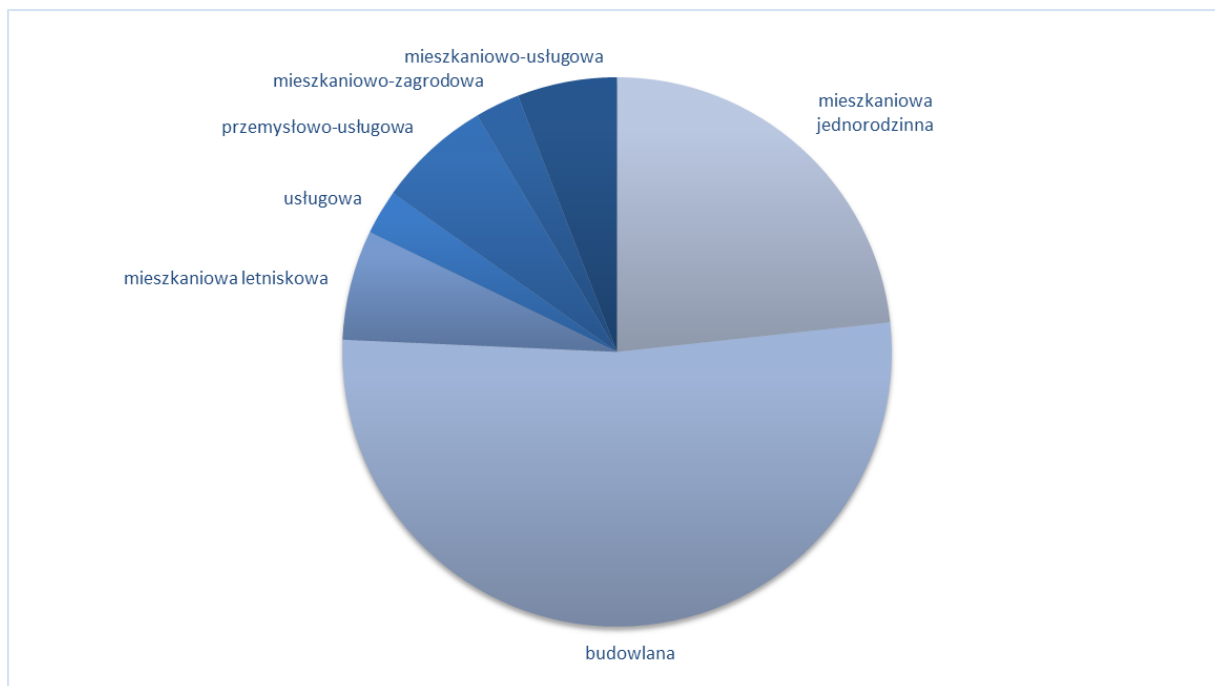
Analiza wydawanych dla obszaru gminy Ogrodzieniec decyzji o pozwoleniu na budowę (tab. 22) pozwala stwierdzić, że w latach 2011 - 2013 ich liczba wahała się od 14 do 22 rocznie. W pierwszym półroczu 2014r. zostało wydanych jedynie 7 pozwoleń na budowę, co wskazuje na stagnację w ruchu inwestycyjnym w gminie Ogrodzieniec.

8.2. Wnioski złożone do Studium

Do Urzędu Miasta i Gminy Ogrodzieniec od stycznia 2014r. do końca maja 2015 r. wpłynęło łącznie 341 wniosków złożonych przez osoby prywatne oraz 21 wniosków od zawiadomionych o przystąpieniu do zmiany Studium instytucji. Wnioski pochodziły ze wszystkich 10 obrębów geodezyjnych. Największa liczba wniosków wpłynęła z obrębów Kiełkowice (70 wniosków) oraz Podzamcze (66 wniosków). W obrębie Giełto pojawiły się 54 wnioski. Kolejno z obrębu Ryczów (w skład którego wchodzi również sołectwo Ryczów Kolonia) wpłynęły łącznie 33 wnioski, z Żelazka wpłynęło 25 wniosków, z Mokrusa i Śrubarni po 23 wnioski, z Ogrodzieńca 21 wniosków oraz z Fugasówki 19 wniosków. Najmniej wniosków wpłynęło z obrębu Gulzów (6 wniosków).

Należy uznać, że najliczniejszą grupę wniosków stanowiły te, które odnosiły się do przeznaczenia terenu na cele budowlane bez określenia typu zabudowy. Inną ważną grupę stanowią wnioski związane z mieszkalnictwem jednorodzinym oraz mieszkalnictwem letniskowym. Jedynie jeden wniosek odnosił się do przeznaczenia terenu po zabudowę zagrodową. Ważną rolę w strukturze wniosków odgrywają również prośby o przeznaczenie terenów na cele usługowe i rekreacyjne. Wśród wniosków wyróżnić można również postulaty związane z przeznaczeniem terenów na cele produkcyjno-usługowe.

Wyk. 6. Struktura złożonych wniosków ze względu na przeznaczenia terenów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Miasta i Gminy Ogrodzieniec

Termin składania wniosków do niniejszego Studium, wynikający z art. 11 pkt 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, obejmował okres od 05.09.2014r. do 26.09.2014r. Należy wskazać, że w tym okresie wpłynęło 73,3% wniosków analizowanych podczas przygotowywania niniejszego Studium. Po terminie zgłoszonych zostało 6,2% wniosków. Pozostałe tj. 20,5% zostało złożonych do Burmistrza Miasta i Gminy Ogrodzieniec

przed terminem, o którym wyżej mowa, jednak władze lokalne zdecydowały, że zostaną one także rozpatrzone podczas sporządzania aktualizacji dokumentu Studium.

Wśród 21 wniosków pochodzących od instytucji zawiadomionych o przystąpieniu do sporządzania Studium znajduje się wiele, zawierających konkretne informacje lub wytyczne do uwzględnienia w dokumencie. Szczegółowe zestawienie wniosków instytucji przedstawia poniższa tabela.

Tab. 23. Wykaz wniosków wniesionych przez instytucje zawiadomione o przystąpieniu do sporządzania Studium wraz ze strategiczną oceną oddziaływania na środowisko

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Data wpłynięcia wniosku	Główne elementy wniosku
1	Członek Zarządu Województwa Śląskiego Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego ul. Ligonía 46 40-037 Katowice	15.09.2014	Poinformował, że na przedmiotowym obszarze występuje zadanie o znaczeniu ponadlokalnym pn: "Modernizacja (przebudowa, budowa nowych odcinków) dróg krajowych" (tu nr 78, wariant 1,2,4), przyjęte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Zapisy studium winny uwzględniać ustalenia zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego oraz wnioskuje o uwzględnienie w projekcie studium uwarunkowań wynikających z wniosków przekazanych przez organy właściwe do opiniowania projektu studium, szczególnie w zakresie: - ochrony środowiska, przyrody, krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk, dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej, - systemów komunikacji i infrastruktury technicznej - obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi oraz zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych, - obszarów występowania udokumentowanych złóż kopalin, - terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.
2	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego Wydział Ochrony Środowiska ul. Ligonía 46 40-037 Katowice	18.09.2014	Informuje że w obrębie gminy Ogrodzieniec nie występują osuwiska oraz tereny zagrożone osuwaniem się mas ziemnych. Wnioskuje o uwzględnienie w projekcie studium: udokumentowanych złóż kopalin (piasków kwarcowych do produkcji cegły wapienno-piaskowej "Ogrodzieniec", kruszywa naturalnego "Ogrodzieniec", surowców ilastych ceramiki budowlanej: "Ogrodzieniec" oraz "Ogrodzieniec II", rudy cynku i ołowiu "Rodaki-Rokitno Szlacheckie" oraz "Zawiercie 3", wapieni i margli przemysłu cementowego "Wiek II", surowców ilastych do produkcji cementu "Wiek II") oraz ochrony Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP nr 326 "Częstochowa (E)" wraz z proponowaną granicą obszaru chronionego, GZWP nr 454 "Olkusz - Zawiercie", GZWP nr 327 "Lubliniec - Myszków").
3	Urząd Miejski w Łazach	08.09.2014	Informuje, że na terenie gmin Łazy i Ogrodzieniec

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

	ul. Traugutta 15 42-450 Łazy		znajdują się obszary chronione i postulowane do ochrony tj. Park Krajobrazowy "Orlich Gniazd, rezerwat przyrody "Źródła Centurii", korytarz ekologiczny - Dolina Mitręgi oraz wnioskuje o uwzględnienie w projekcie studium zasad ochrony przyrody i krajobrazu, a także form ich ochrony, zawartych w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla terenu miasta i gminy Łazy, zgodnie z załącznikiem.
4	Prezydent Miasta Zawiercie Urząd Miejski w Zawierciu ul. Leśna 2 42-400 Zawiercie	04.09.2014	Wnioskuje, aby na terenach położonych w sąsiedztwie gminy Zawiercie, szczególnie graniczących bezpośrednio z terenami lasów i zieleni, nie wprowadzać funkcji, które kolidowałyby z wyznaczonymi dla tych terenów kierunkami zagospodarowania przestrzennego w obowiązującym studium dla miasta Zawiercia oraz ustaleniami obowiązujących planów miejscowych miasta Zawiercia.
5	Wyższy Urząd Górniczy Departament Ochrony Środowiska i Gospodarki Złożem ul. Poniatowskiego 31 40-055 Katowice	08.09.2014	Przekazał zawiadomienie Burmistrza Miasta i Gminy Ogrodzieniec o przystąpieniu do sporządzenia "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec" oraz o przystąpieniu do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Dyrektorowi Okręgowego Urzędu Górniczego w Katowicach.
6	Wyższy Urząd Górniczy Samodzielny Wydział Archiwum Dokumentacji Mierniczo - Geologicznej ul. Poniatowskiego 31 40-055 Katowice	15.09.2014	Informuje że: - Archiwum Dokumentacji Mierniczo - Geologicznej Wyższego Urzędu Górniczego posiada dokumentację mierniczo-geologiczną przejętą ze zlikwidowanego zakładu górniczego Kopalni Wapienia „WIEK”, którego teren górniczy był usytuowany na terenie gminy Ogrodzieniec; - przedmiotowy teren podlega właściwości terytorialnej Okręgowego Urzędu Górniczego w Katowicach.
7	Okręgowy Urząd Górniczy w Katowicach ul. Obroki 87 40-833 Katowice	22.09.2014	Zawiadomił Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego Kopalnia "Ogrodzieniec" o podjęciu przez Radę Miejską w Ogrodzieńcu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec" oraz zwrócił się z prośbą o określenie warunków górniczo-geologicznych, które powinny być uwzględnione przy sporządzeniu projektu studium, w granicach administracyjnych gminy Ogrodzieniec.
8	Kierownik Ruchu Zakładu Górniczego ZG "Ogrodzieniec" w Ogrodzieńcu „KERAM” Sp. z o. o. ul. Nowa 9 32-332 Bukowno	26.09.2014	Przedstawia warunki geologiczno-górnicze dla złoża surowca ilastego ceramiki budowlanej "Ogrodzieniec" oraz ustanowionego na tym złożu OG i TG "Ogrodzieniec II".
9	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach ul. Sienkiewicza 2	08.09.2014	Odstąpienie od składania uwag.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC
TOM I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OGRODZIENIEC

	44-100 Gliwice		
10	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Zawierciu ul. Leśna 12 42-400 Zawiercie	01.09.2014	Informacja o konieczności uwzględnienia potrzeb w zakresie instalowania hydrantów do zewnętrznego gaszenia pożarów oraz ich rozmieszczenie, a także usytuowanie dróg pożarowych.
11	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Katowicach ul. Myśliwska 5 40-017 Katowice	04.09.2014	Wniosek o: - uwzględnienie przebiegu planowanej drogi krajowej nr 78 Siewierz - Szczekociny z obwodnicami miejscowości: Poręba i Zawiercie, Kroczyce i Pradła oraz Szczekociny - wprowadzenie nowego układu komunikacyjnego dla obsługi terenów przyległych do planowanej drogi krajowej nr 78, - uwzględnienie zasad zagospodarowania przestrzeni w sąsiedztwie planowanej drogi nr 78.
12	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach ul. Lechicka 24 40-609 Katowice	15.09.2014	Informacja, iż składanie wniosków do studium nie znajduje się w zakresie kompetencji zarządu.
13	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego w Katowicach ul. Krasickiego 25 42-500 Będzin	15.09.2014	Informuje, że ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego oraz wyłącznej strefy ekonomicznej, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych dla obszaru parku krajobrazowego znajdują się w rozdziale 6 planu ochrony Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd.
14	Polskie Koleje Państwowe S.A. Oddział Gospodarowania Nieruchomościami w Katowicach ul. Dworcowa 3 40-012 Katowice	11.09.2014	Wnioskuje o przeznaczenie działek nr: 901/2, 789, 643 w obrębie Fugasówka pod zabudowę lotniskową i pensjonatową (ML) oraz pod komunikację drogową (KD), zgodnie z załącznikiem graficznym.
15	Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach Biuro Terenowe Zawiercie ul. 3 Maja 33 42-400 Zawiercie	11.09.2014	Informuje, że na terenie objętym opracowaniem zlokalizowane są ciek: Ogrodzieniecki w km 0+000 do 5+900 oraz Maślenica w km 0+000 do 2+400 oraz, że w rejonie ww. cieków winny być uwzględnione nakazy i zakazy wynikające z przepisów odrębnych. Wnioskuje, aby tereny zagrożone wystąpieniem podtopień i powodzi występujące wzdłuż ww. cieków były wyłączone spod możliwości zabudowy.
16	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Oddział w Katowicach ul. Jordana 25 40-056 Katowice	08.09.2014	Informuje, że na terenie gminy przebiegają linie: 220 kV relacji Łośnice - Kielce, 220 kV relacji Łośnice - Siersza, 220 kV relacji Łośnice - Koksochemia oraz że sposób zagospodarowania terenów położonych w pobliżu ww. linii powinien być zgodny z przepisami odrębnymi.
17	TAURON Dystrybucja S.A. Oddział w Będzinie	23.09.2014	Wnioskuje o uwzględnienie w projekcie studium urządzeń i linii elektroenergetycznych wysokiego

	ul. Małobądzka 141 42-500 Będzin		napięcia (WN), średniego napięcia (SN) i niskiego napięcia (nN) oraz planowanych linii elektroenergetycznych WN relacji: Łośnice - Pilica - Ogrodzieniec (wariant I), Kądziałów - Pilica - Ogrodzieniec (wariant II).
18	Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. Oddział w Zabrze ul. Szczęść Boże 11 41-800 Zabrze	03.10.2014	Informuje, iż: - na tym terenie przebiega sieć gazowa średniego ciśnienia DN 350-20 o długości 124 km oraz sieć gazowa niskiego ciśnienia PE DN o długości 22,5 km, - sieci gazowe są w dobrym stanie i zapewniają pokrycie zapotrzebowania na gaz dla istniejących oraz potencjalnych odbiorców paliwa gazowego. Przesyłowe sieci gazowe wysokiego ciśnienia obsługiwane są przez Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ - SYSTEM S.A.
19	Operator Gazociągów Przemysłowych GAZ-SYSTEM S.A. Oddział w Świerklanach ul. Wodzisławska 54 44-266 Świerklany	08.09.2014	Informuje, że na terenie objętym opracowaniem studium, Operator Gazociągów Przemysłowych GAZ-SYSTEM S.A Oddział w Świerklanach nie eksploatuje sieci gazowej wysokoprężnej.
20	Państwowe Gospodarstwo Leśne, Lasy Państwowe Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach ul. Św. Huberta 43/45 40-543 Katowice	09.09.2014	Przekazuje zawiadomienie Urzędu Gminy Ogrodzieniec o przystąpieniu do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ogrodzieniec do Nadleśnictwa Siewierz, zgodnie z kompetencjami.
21	PGL LP Nadleśnictwo Siewierz Łysa Góra 6 42-470 Siewierz	11.09.2014	Informuje, że ustalenia dotyczące granic i powierzchni lasów, w tym lasów ochronnych winny być przyjęte zgodnie z ustaleniami zawartym w ww. PUL. Zwraca uwagę, że przeznaczenie lasów Skarbu Państwa na cele nierolnicze i nieleśne wymaga wcześniejszej zgody Ministra Środowiska.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji i materiałów Urzędu Gminy Ogrodzieniec.

8.3. Dokumenty strategiczne szczebla gminnego

8.3.1. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ogrodzieniec

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ogrodzieniec został przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/332/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 26 września 2005r. w sprawie zatwierdzenia: Planu Rozwoju Lokalnego na lata 2005-2013. Aktualizacja planu nastąpiła w sierpniu 2009r. Jego treść została sporządzona w oparciu o obowiązujące na terenie gminy i miasta Ogrodzieniec dokumenty, m.in.: strategie rozwoju miasta i gminy, program ochrony środowiska dla gminy Ogrodzieniec, strategie rozwoju województwa śląskiego. Plan rozwoju lokalnego dla gminy i miasta Ogrodzieniec jest dokumentem określającym politykę gospodarczą, przestrzenną i społeczną gminy. Głównym celem planu było stworzenie jednolitego planu inwestycyjnego, który miał na celu zapewnienie koncentracji środków na strategiczne działania samorządu.

Zgodnie z formułą dokumentu określa on zadania i projekty do realizacji. Podstawą wskazania zadań do realizacji jest opracowana w ramach Planu diagnoza sytuacji społeczno

- ekonomicznej. Na podstawie opisanych uwarunkowań możliwe było określenie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, które mogą wpływać na rozwój gminy w przyszłości. Większość zadań rozwojowych związana była z realizacją inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej, infrastruktury turystycznej oraz ochrony środowiska, poprawy jakości wód, gospodarki odpadami. Wszystkie zaplanowane cele były zbieżne z dokumentami strategicznymi funkcjonującymi w gminie.

Efektom realizacji Planu miała być aktywizacja potencjałów rozwoju społeczności lokalnej. Plan miał również przyczynić się do wzmocnienia integracji, a także poprawy warunków życia mieszkańców.

8.3.2. Wieloletnia Prognoza Finansowa

Wieloletnia Prognoza Finansowa gminy Ogrodzieniec została opracowana na lata 2014 - 2023 i przyjęta uchwałą Nr XLVII/368/2013 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 30 grudnia 2013r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej gminy Ogrodzieniec na lata 2014 - 2023. Jednocześnie straciła moc uchwała Nr XXXII/271/2012 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 19.12.2012r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej gminy Ogrodzieniec na lata 2013 - 2020 wraz z późniejszymi zmianami. Prognoza zawiera listę przedsięwzięć, programów, zadań oraz projektów, które władze gminy chcą zrealizować w wyznaczonym w dokumencie czasie. Ważnym elementem Prognozy jest wskazanie źródeł dochodów oraz wydatkowania środków w zakresie: wydatków bieżących i wydatków majątkowych. Dzięki Wieloletniej Prognozie Finansowej można ocenić sytuację finansową oraz wskazać źródła finansowania oraz okresy finansowania w poszczególnych obszarach rozwoju gminy.

8.3.3. Program Ochrony Środowiska

Program ochrony środowiska gminy Ogrodzieniec został przyjęty Uchwałą Nr XXV/220/2012 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 10 lipca 2012r. w sprawie: *uchwalenia Programu ochrony środowiska dla miasta i gminy Ogrodzieniec na lata 2012 - 2015 z uwzględnieniem perspektywy do 2019*. Dokument ten został opracowany w zgodzie z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla samorządowego oraz dokumentami funkcjonującymi na szczeblu państwa. Treści Programu są zgodne z zapisami funkcjonujących dokumentów strategicznych w gminie Ogrodzieniec, takich jak: Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Ogrodzieniec oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy z roku 2013.

Celem nadrzędnym Programu jest „Zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego na terenie gminy Ogrodzieniec”. Cel ten został podzielony na cele systemowe. Realizacja założeń Programu ma wpłynąć na poprawę stanu środowiska, a także ograniczyć jego zanieczyszczenie.

8.4. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy

[Zgodnie z art. 10 ust. 2 pkt 7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z: potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniając w szczególności:

- a) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,
- b) prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego,
- c) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,
- d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Szczegółowo zagadnienia te zostały omówione w oddzielnym opracowaniu pn.: *Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę na potrzeby zmiany nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec*.

Celem opracowania przedmiotowej zmiany nr 1 studium jest aktualizacja przyjętej w studium polityki przestrzennej, w zakresie wyznaczenia nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę, z zapewnieniem równowagi między rozwojem gospodarczym, a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego z ochroną terenów otwartych (rolnych) przed zabudową.

Określenia dotyczące formy użytkowania terenów dotyczą podstawowych i uzupełniających lub towarzyszących rodzajów zabudowy. Na terenach tych mogą być realizowane także inne formy zabudowy, pod warunkiem nie pozostawania w sprzeczności z formami określonymi w studium.

Zgodnie z wykonanymi analizami ekonomicznymi, środowiskowymi i społecznymi przed przystąpieniem do sporządzenia zmiany nr 1 Studium, stwierdzono, iż zakres przyjętych rozwiązań jest uzasadniony:

Ad. a) W zakresie sfery ekonomicznej, środowiskowej i społecznej:

Założenia ekonomiczne studium przyjęto na podstawie kształtowania mechanizmów stymulujących efektywny rozwój gospodarczy gminy, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost dobrobytu mieszkańców poprzez:

- rozwój lokalnego rynku pracy,
- rozwój turystyki i rekreacji,
- rozwój nowych małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych,
- restrukturyzację rolnictwa,

Założenia społeczne studium na poprawie jakości życia mieszkańców poprzez:

- zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania,
- zapewnienie wyposażenia w usługi zaspokajające potrzeby mieszkańców,
- zapewnienie sprawnej obsługi komunikacyjnej,

- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę techniczną,

Przyjęte założenia wpływające na politykę przestrzenną gminy opracowaną w niniejszym studium polegają głównie na ochronie i racjonalnym kształtowaniu środowiska przyrodniczego i gospodarowaniu jego zasobami poprzez:

- zahamowanie procesów degradacji środowiska,
- zachowanie istniejących wartości środowiska,
- ochronę zasobów będących podstawą rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem wód podziemnych,
- poprawę zdrowotnych warunków życia mieszkańców,
- zachowanie wartości krajobrazowych,

Przyjęta polityka przestrzenna w studium uwzględnia potrzeby finansowe w zakresie realizacji głównie infrastruktury technicznej i komunikacji. W zakresie sfery środowiskowej zgodnie z wnioskami prognozy oddziaływania na środowisko wykonanej na potrzeby Studium nie przewiduje się w związku z realizacją ustaleń studium znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, a zwłaszcza na awifaunę obszaru opracowania. Oddziaływanie realizacji ustaleń studium będzie miało charakter gminny, częściowo odwracalny, nie powodujący istotnych szkód w środowisku. Nie przewiduje się również zagrożenia dla obecnego stanu zasobów i jakości środowiska, mogącego powodować trwałe, niekorzystne zmiany w funkcjonowaniu środowiska.

W zakresie sfery społecznej przyjęte w studium rozwiązania bezsprzecznie spowodują rozwój społeczny gminy oraz pozwolą zmniejszyć stopę jej bezrobocia.

Ad. b) W Studium wykonano i uwzględniono prognozy demograficzne, natomiast nie było potrzeby wykonania prognoz demograficznych uwzględniających, tam gdzie to uzasadnione, migracji w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego.

Ad c) W zakresie możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy, stwierdza się, iż znaczna część gminy posiada dostęp do wszystkich niezbędnych mediów i komunikacji, a zgodnie z przyjętymi założeniami ekonomicznymi, gmina będzie potrafiła wykonać inwestycje należące do zadań własnych gminy z bilansem dodatnim.

Ad d) Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Wyznaczone w dotychczas obowiązującym studium tereny inwestycyjne gminy są już w znacznej części zagospodarowane. Obecne działania inwestycyjne na obszarze gminy z pewnością będą miały swoje konsekwencje w zakresie przyciągnięcia do gminy kolejnych inwestorów. Przez rozwój dużych firm działających na terenie gminy, gmina Ogrodzieniec może stać się bardziej konkurencyjna wobec gmin sąsiednich, a co w konsekwencji może spowodować napływ potencjalnych inwestorów. Zgodnie z opracowanym na potrzeby zmiany nr 1 studium bilansem terenów przeznaczonych pod zabudowę, maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, w podziale na funkcje zabudowy, nie przekracza sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.

Należy podkreślić, iż ustalenia studium winny być na tyle elastyczne oraz dające pełną możliwość inwestowania na terenie gminy, aby w przyszłości nie spowodować wstrzymania realizacji inwestycji na czas przeprowadzenia procedury planistycznej zmiany studium.]¹

9. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy

9.1. Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030

Dokument ten jest najważniejszym długookresowym krajowym dokumentem strategicznym, dotyczącym zagospodarowania przestrzennego, który obejmuje perspektywę czasu do roku 2030. Cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju brzmi następująco: *Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych - konkurencyjności, zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim kresie.*

Koncepcja nie odnosi się bezpośrednio do terenu żadnej z gmin, natomiast identyfikuje i analizuje procesy zachodzące w różnych regionach kraju. Obszar gminy Ogrodzieniec znajduje się na terenach określonych w KPZK 2030 jako obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych. Obszary te uczestniczą w procesie postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskim. Cechą charakterystyczną tych obszarów jest położenie w strefie silnego oddziaływania głównych ośrodków miejskich, możliwość pracy w innych niż rolnictwo sektorach gospodarki, dobrym bądź średnim dostępem do podstawowych usług publicznych, względnie dobrą dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu. Jednym z celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest utrzymanie i rozwijanie więzi społeczności lokalnej i utrzymanie prawidłowych relacji między istniejącymi strukturami przestrzennymi, ponieważ największym zagrożeniem dla tych obszarów są dezintegracja i niepełne procesy urbanistyczne.

Do głównych funkcji obszarów wiejskich KPZK zalicza funkcję produkcyjną (rolniczą oraz pozarolniczą), oddziaływanie na środowisko przyrodnicze oraz konsumpcję. *W szczególności należy wzmocnić rozwój kapitału ludzkiego, infrastruktury technicznej i społecznej oraz wszelkich form działalności gospodarczej prowadzonej na tych obszarach. Rozwój gospodarczy obszarów wiejskich zależy również od stanu zasobów naturalnych (odnawialnych i nieodnawialnych) i zrównoważonego ich wykorzystania, co pozwoli na zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego. Proces ten wymaga zmian w sektorze rolno-spożywczym (w tym m.in. inwestycji i zmian strukturalnych) oraz rozwoju pozarolniczych miejsc pracy.*

Wśród sześciu podstawowych celów polityki przestrzennej ustalonych przez KPZK za szczególnie istotne dla rozwoju gminy Ogrodzieniec uznać należy cele:

- *Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się*

¹ Zmiana nr 1 studium uchwalona Uchwałą NrRady Gminy Ogrodzieniec z dniar.

czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

- *Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.*
- *Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej - w szczególności jeśli chodzi o rozwój telekomunikacji połączony z rozwojem sieci szybkiego dostępu do Internetu.*

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju nie jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa, pełni ona funkcję dokumentu koordynacji wewnętrznej. Jej ustalenia muszą być respektowane w planach zagospodarowania przestrzennego województw, a poprzez nie w pozostałych dokumentach planistycznych sporządzanych na poziomie lokalnym.

9.2. Dokumenty szczebla wojewódzkiego

9.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”

Strategia rozwoju województwa jest perspektywnym dokumentem przedstawiającym uwarunkowania oraz określającym długookresowe cele i kierunki rozwoju regionu, podlegającym cyklicznej aktualizacji. *Strategia Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* uchwalona na posiedzeniu Sejmiku Województwa Śląskiego dnia 1 lipca 2013r. jest aktualizacją Strategii „Śląskie 2020” uchwalonej przez Sejmik Województwa Śląskiego 17 lutego 2010r. Strategia „Śląskie 2020+” stanowi plan samorządu województwa określający wizję rozwoju, cele oraz główne sposoby ich osiągnięcia w kontekście występujących uwarunkowań w perspektywie 2020r.

W dokumencie tym ustalono, że obszar województwa śląskiego jest najbardziej uprzemysłowionym i zurbanizowanym regionem w Polsce. Mimo intensywnej wielowiekowej działalności gospodarczej prowadzonej na terenie województwa śląskiego, prawie 32% powierzchni regionu zajmują lasy z dobrze zachowanymi zespołami roślinnymi i różnorodnością szaty roślinnej, w tym stanowiące rezerваты przyrody i parki krajobrazowe. Obszary objęte ochroną zajmują w województwie śląskim 270 276,1 ha, co stanowi 22% powierzchni województwa. Ze względu na atrakcyjne położenie województwa śląskiego, z roku na rok na jego terenie, oprócz przemysłu i usług, rozwija się turystyka i rekreacja.

W *Strategii...* określona została wizja oraz cele strategiczne dla 4 priorytetowych obszarów funkcjonalnych: nowoczesna gospodarka, szanse rozwojowe mieszkańców, przestrzeń, relacje z otoczeniem. Działania prowadzone w obrębie ww. obszarów mają pozwolić na osiągnięcie stworzonej przez województwo wizji. Cele strategiczne dla poszczególnych kierunków brzmią następująco:

1. Obszar priorytetowy: Nowoczesna gospodarka - województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność,

2. Obszar priorytetowy: Szanse rozwojowe mieszkańców - województwo śląskie regionem o wysokiej jakości opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie,
3. Obszar priorytetowy: Przestrzeń - województwo śląskie regionem o atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni,
4. Obszar priorytetowy: Relacje z otoczeniem - województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy.

Z punktu widzenia uwarunkowań gminy Ogrodzieniec wszystkie z wymienionych celów mają podstawę do realizacji w ramach zintegrowanego rozwoju gminy. Ma to szczególne znaczenie w odniesieniu do budowania społeczeństwa obywatelskiego, tworzenia warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji, wdrażania idei zrównoważonego rozwoju. Ważnym celem z punktu widzenia gminy jest rozbudowa infrastruktury, w szczególności związanej z komunikacją oraz rozbudową infrastruktury turystycznej.

9.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+⁵¹

Obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ przyjęty został jako załącznik do uchwały nr V/26/2/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 29 sierpnia 2016 roku. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest jednym z obligatoryjnych dokumentów planistycznych opracowywanych w polskim systemie prawnym, związanym z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dokument ten, wraz z planem zagospodarowania obszaru metropolitalnego, stanowi wytyczną dla władz regionalnych w zakresie kształtowania przestrzeni w województwie. Stanowi on także wyznacznik w działaniach władz lokalnych, z uwagi na konieczność jego implementacji do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy a w konsekwencji do prawa lokalnego związanego z planowaniem przestrzennym w gminie.

W zakresie gminy i miasta Ogrodzieniec, PZPWŚ2020+ uwzględnia następujące cele polityki przestrzennej:

- Cel 1. Nowoczesna gospodarka – Promocja gospodarczego wzrostu i innowacji.
- Cel 2. Szanse rozwojowe mieszkańców – Zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych.
- Cel 3. Przestrzeń – Zrównoważone wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.
- Cel 4. Relacje z otoczeniem – Infrastrukturalne powiązania regionu.

Ponadto PZPWŚ2020+ określa zasady gospodarowania przestrzenią:

- przestrzenią trzeba gospodarować oszczędnie;
- kompozycje przestrzenne i systemy techniczne mają być trwałe;
- nie wolno dopuszczać do wyłączania jakichkolwiek terenów z użytkowania; użytkowanie tymczasowe jest lepsze niż pozostawienie terenu samemu sobie;

⁵¹ zwanego dalej: PZPWŚ2020+

- otwarte tereny zielone i wody są pełnoprawnymi formami użytkowania terenu i stanowią zielono-niebieską infrastrukturę regionu, a nie rezerwę inwestycyjną pod infrastrukturę techniczną;
- wybierając teren pod inwestycję w infrastrukturę techniczną trzeba preferować tereny już uprzednio zagospodarowane (poprzemysłowe, pozurbanizowane) a nie tereny zielone;
- wszystkie systemy (transportowy i przesyłowy, przyrodniczy, mieszkaniowy i aktywności gospodarczej) mają być ciągle przestrzennie i w sposób uporządkowany się przenikać;
- strefa mieszkaniowa i strefa aktywności gospodarczej mają mieć zwartą strukturę a wielkość strefy musi być rezultatem kompromisu między opłacalnością ekonomiczną i wymogami kształtowania przyjaznej przestrzeni;
- struktury właściwe dla docelowego użytkowania terenu (miasta, strefy aktywności gospodarczej) trzeba wprowadzać od początku, w miarę rozwoju zabudowy;
- granice jednostek przestrzennych mają być czytelne tak, aby równocześnie spełnione mogły być wymogi indywidualnej tożsamości i ponadlokalnej spójności;
- decyzje o zmianie użytkowania terenu trzeba podejmować ostrożnie, tak aby nie utracić wartości przestrzeni.

W układzie przestrzenno-funkcjonalnym województwa śląskiego, Ogrodzieniec należy do centralnego obszaru polityki rozwoju. Wyróżniono w nim następujące zasady zagospodarowania należące do:

- miejskich obszarów funkcjonalnych tj.:
 - ochrona historycznych układów urbanistycznych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego podkreślających tożsamość miast;
 - zapewnienie wielofunkcyjności osiedli i dostępności do usług podstawowych;
 - koncentracja struktur przestrzennych w oparciu o istniejące układy osadnicze (idea zwartych miast);
 - ochrona krajobrazów otwartych (ograniczanie suburbanizacji);
 - ograniczanie zawłaszczania terenów typu greenfield i wykorzystanie terenów typu brownfield przy lokalizacji inwestycji;
 - ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym ich adaptacja i wykorzystanie dla nowych funkcji;
 - wyposażenie przestrzeni publicznych w infrastrukturę z uwzględnieniem ograniczeń i potrzeb osób z różnymi dysfunkcjami, w tym utrudniającymi poruszanie się w przestrzeni lub jej percepcję, osób starszych oraz osób sprawujących opiekę nad małymi dziećmi;
 - ograniczanie zjawiska „zawłaszczania” przestrzeni publicznych dotyczącego realizacji inwestycji komercyjnych i prywatnych w obszarach tradycyjnie użytkowanych jako przestrzenie publiczne;

- zapewnianie powiązań przyrodniczych terenów zieleni miejskiej (parki, skwery, zieleńce, ogródki jordanowskie, doliny cieków itp.) z lasami i terenami otwartymi na ich obrzeżach;
 - zapewnianie kanałów przewietrzania przeciwdziałających kumulacji zanieczyszczeń powietrza;
 - ograniczanie niskiej emisji i minimalizowanie zapotrzebowania na energię oraz zmniejszanie emisji zanieczyszczeń;
 - przeciwdziałanie powstawaniu i zmniejszanie uciążliwości hałasu;
 - ograniczanie i uspokajanie ruchu samochodowego w obszarach miejskich, przede wszystkim w centrach miast;
 - rozwijanie niskoemisyjnego systemu transportu publicznego;
 - wprowadzanie rozwiązań przestrzennych poprawiających bezpieczeństwo publiczne;
 - ochrona terenów zabudowanych przed skutkami oddziaływania górnictwa (w tym związanych z płytką eksploatacją) na terenach i obszarach górniczych;
 - wykluczenie możliwości lokalizowania nowych obiektów gospodarowania odpadami wydobywczymi i zwalowisk odpadów wydobywczych na terenach rolnych lub leśnych;
 - wyłączenie z zabudowy oraz przeznaczanie pod użytkowanie leśne lub rolne terenów objętych powierzchniowymi ruchami masowymi gruntu;
 - planowanie inwestycji z uwzględnieniem kompensacji w zakresie retencji wód (przeciwdziałanie zmniejszaniu możliwości retencyjnych zlewni);
 - rozwój lotnisk lokalnych z wykluczeniem możliwości negatywnego oddziaływania na obszary specjalnej ochrony ptaków.
- wiejskich obszarów funkcjonalnych tj.:
 - ochrona historycznych układów ruralistycznych;
 - utrzymania tradycyjnej skali i form zabudowy;
 - ochrona terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy podmiejskiej;
 - kształtowanie oraz poprawa dostępności przestrzeni i obiektów publicznych z uwzględnieniem ograniczeń i potrzeb osób z różnymi dysfunkcjami, utrudniającymi poruszanie się w przestrzeni lub jej percepcję, osób starszych oraz osób sprawujących opiekę nad małymi dziećmi;
 - wprowadzanie rozwiązań przestrzennych poprawiających bezpieczeństwo publiczne;
 - ochrona obszarów o wysokim potencjale glebowym przed ich nierolniczym użytkowaniem;
 - utrzymywanie i przywracanie mozaikowości krajobrazu rolniczego;
 - zachowanie walorów przyrodniczych dolin rzecznych, w tym o charakterze zielonych użytków (m. in. łąki i pastwiska) oraz utrzymanie pełnionej funkcji korytarza ekologicznego;
 - wprowadzanie stref ekotonowych cieków wodnych;

- stosowanie różnorodnych form retencji technicznej i nietechnicznej, w tym ochrona przed sływem zanieczyszczeń do wód;
 - prowadzenie efektywnych prac melioracyjnych na obszarach wiejskich uwzględniających wymagania ochrony środowiska;
 - wykluczenie możliwości uprawy roślin energetycznych obcych gatunków inwazyjnych lub potencjalnie inwazyjnych, stanowiących zagrożenie dla różnorodności biologicznej;
 - rewitalizowanie, rekultywowanie, rewaloryzowanie obszarów zdegradowanych w celu poprawy jakości i integracji przestrzeni, z wykorzystaniem lokalnych zasobów i potencjałów;
 - ograniczenie możliwości rekultywacji zalewisk pogórnich poprzez ich zasypywanie odpadami;
 - rekultywacja wyrobisk po eksploatacji surowców skalnych w kierunku wodnym, rekreacyjnym lub przyrodniczym;
 - wykluczenie możliwości lokalizowania nowych obiektów gospodarowania odpadami wydobywczymi i zwałowisk odpadów wydobywczych na terenach rolnych lub leśnych;
 - kultywowanie lokalnych tradycji, w tym tworzenie markowych produktów turystycznych;
 - rozwój turystyki i agroturystyki z uwzględnieniem minimalizacji konfliktów środowiskowych;
 - wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, leśnictwie, ekologii w oparciu o wyniki doświadczeń instytucji naukowych i badawczo-rozwojowych;
 - rozwijanie inwestycji gospodarczych wykorzystujących lokalny potencjał rolniczy w powiązaniu ze szlakami komunikacyjnymi;
 - ograniczanie niskiej emisji i minimalizowanie zapotrzebowania na energię oraz zmniejszanie emisji zanieczyszczeń;
 - lokowanie biogazowni rolniczych w miejscach, w których istnieje stały dostęp do lokalnych substratów;
 - przeciwdziałanie powstawaniu i zmniejszanie uciążliwości hałasu;
 - uwzględnianie przy lokalizacji farm i turbin wiatrowych odpowiedniej (wynikającej z lokalnych warunków terenowych) odległości od zabudowy mieszkaniowej;
 - wyłączenie z zabudowy oraz przeznaczanie pod użytkowanie leśne lub rolne terenów na obszarach objętych powierzchniowymi ruchami masowymi gruntu i zagrożonych takimi ruchami.
- obszaru cennego przyrodniczo występującego na terenie miasta i gminy Ogrodzieniec, w tym: Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd wraz z otuliną, obszaru Natura 2000, obszaru chronionego krajobrazu, regionalnej ostoje florystyczno-mykologicznej, regionalnej ostoje faunistycznej, korytarza ekologicznego dla ptaków, ssaków, ryb i nietoperzy, tj.:

- utrzymanie aktualnego użytkowania na terenów o wysokich walorach przyrodniczych, których zasoby są uzależnione od prowadzonej ekstensywnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej i mają istotne znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej;
 - wzmacnianie funkcji przyrodniczej korytarzy ekologicznych poprzez ograniczanie ich zainwestowania, usuwanie istniejących barier oraz kształtowanie struktur przestrzennych sprzyjających migracji gatunków;
 - zachowanie ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej przyrodniczych obszarów prawnie chronionych i korytarzy ekologicznych w tym w obszarze dolin rzecznych;
 - preferowanie ekoturystyk (turystyka przyrodnicza) na obszarach chronionych i obszarach cennych przyrodniczo szczególnie podatnych na degradację;
 - optymalizowanie stopnia zagospodarowania turystycznego i powiązania go z naturalną chłonnością środowiska, w tym wyznaczenie stref wyłączonych z użytkowania turystycznego;
 - planowanie inwestycji z uwzględnieniem ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków oraz ciągłości i drożności korytarzy ekologicznych, a w przypadku niemożliwych do uniknięcia kolizji stosowanie działań minimalizujących;
 - wdrażanie zapisów określonych w dokumentach wynikających z przepisów szczególnych, w tym z planów ochrony i planów zadań ochronnych;
 - wykluczenie możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz elektrowni fotowoltaicznych w obszarach specjalnej ochrony ptaków, użytków ekologicznych, zespołach przyrodniczo-krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu, w obrębie ostańców skalnych i strefach ich ekspozycji oraz szczytowych partiach wzniesień na obszarach parków krajobrazowych;
 - wykluczenie możliwości lokalizacji farm wiatrowych w obrębie ostoi, korytarzy i przystanków pośrednich dla ptaków, w obrębie ostoi i korytarzy dla nietoperzy a także stosowanie rozwiązań minimalizujących śmiertelność ptaków związaną z napowietrznymi liniami energetycznymi i farmami wiatrowymi;
 - preferowanie lokalizowania elektrowni wodnych wyłącznie na istniejących urządzeniach wodnych i nowo budowanych zbiornikach wodnych przy uwzględnieniu uwarunkowań środowiskowych oraz zastosowaniu rozwiązań zapewniających możliwość migracji organizmów wodnych.
- obszaru ochrony krajobrazów kulturowych, tj.:
 - ochrona i zachowanie historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych;
 - ochrona krajobrazów historycznych i różnorodności kulturowej dla zachowania tożsamości regionalnej;
 - zachowanie i eksponowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, w szczególności najbardziej wartościowych zespołów i obiektów służących identyfikacji i promocji przestrzeni kulturowej;
 - ochrona dóbr kultury współczesnej przed degradacją poprzez zapisy w gminnych dokumentach planistycznych;

- rekultywacja wyrobisk i niecek osiadania w kierunku wodnym, rekreacyjnym bądź przyrodniczym;
- wdrażanie zapisów określonych w dokumentach wynikających z przepisów szczególnych, w tym z planów ochrony;
- wykluczenie możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz elektrowni fotowoltaicznych w strefach ekspozycji zabytków kultury i obiektów archeologicznych i strefach ich ekspozycji, na obszarach parków krajobrazowych.

Rozwój obszaru powinien być ukierunkowany na ochronę zasobów dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnych jak i niematerialnych, mających szczególne znaczenie dla zachowania tożsamości regionu, kształtowania turystycznej i gospodarczej atrakcyjności województwa oraz tworzenia nowych miejsc pracy.

- obszaru ochrony i kształtowania zasobów wodnych, w tym: GZWP 454 (zbiornik Olkusz-Zawiercie) i 326 (zbiornik Częstochowa „E”), tj.:
 - dostosowanie sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu do potrzeb ochrony zasobów wód (w tym wód pitnych), poprzez wykluczanie funkcji i form zagospodarowania terenu stwarzających zagrożenie dla wód lub powodujących pogarszanie warunków zasilania podziemnych poziomów wodonośnych,
 - w szczególności w strefach ochronnych ujęć wód, projektowanych obszarach ochronnych oraz w strefach zasilania Głównych Zbiorników Wód Podziemnych i Lokalnych Zbiorników Wód Podziemnych;
 - ochrona zasobów wód poprzez uregulowanie gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami oraz likwidowanie istniejących źródeł zanieczyszczeń wynikających z intensywnego użytkowania rolniczego,
 - działalności przemysłowej (w tym zrzutów słonych wód dołowych z kopalń);
 - koncentracja terenów inwestycyjnych (tym zabudowy mieszkaniowej) w obszarach aglomeracji obsługiwanych systemami zbiorowego odprowadzania ścieków do oczyszczalni zapewniających właściwy stopień oczyszczania;
 - usprawnianie systemów melioracyjnych poprzez przebudowę systemów odwadniających na nawadniająco-odwadniające oraz dla retencjonowania wód;
 - zachowanie mozaiki powierzchni nieprzepuszczalnych z terenami biologicznie czynnymi (parki, ogrody, trawniki) na terenach zurbanizowanych;
 - realizowanie działań technicznych, z zakresu małej retencji, w tym budowa zbiorników retencyjnych, poza obszarami źródeł i mokradeł;
 - utrzymanie i zwiększanie retencyjności w zlewniach poprzez: ochronę obszarów mokradłowych oraz dolin cieków rzecznych, renaturalizację rzek i potoków;
 - zagospodarowanie niezanieczyszczonych wód opadowych i roztopowych z powierzchni szczelnych w pierwszym rzędzie w obrębie posesji, a następnie w obrębie zlewni obejmującej obszar zurbanizowany;
 - ograniczanie lokalizacji działalności wodochłonnej na obszarach deficytów wody służącej do zaopatrzenia ludzi w wodę do spożycia;

- lokowanie elektrowni wodnych wyłącznie na istniejących urządzeniach wodnych i nowo budowanych zbiornikach wodnych przy uwzględnieniu uwarunkowań środowiskowych oraz zastosowaniu rozwiązań zapewniających możliwość migracji organizmów wodnych.
- obszaru udokumentowanych złóż kopalin ze szczególnym uwzględnieniem:
 - złóż wapieni i margli dla przemysłu cementowego oraz surowców ilastych do produkcji cementu „Wiek II” ze względu na opracowany przez Głównego Geologa Kraju wykaz „złóż wymagających szczególnej ochrony”, w którym złoża „Wiek II” ujęte zostały jako „złoża niezagospodarowane o znaczeniu regionalnym, których szczególna ochrona powinna być dodatkowo rozpatrywana w ramach planów zagospodarowania przestrzennego województwa”;
 - złóż rud cynku i ołowiu „Zawiercie 3” oraz „Rodaki – Rokitno Szlacheckie” ze względu na opracowany przez Głównego Geologa Kraju wykaz „złóż wymagających szczególnej ochrony”, w którym złoża „Zawiercie 3” oraz „Rodaki – Rokitno Szlacheckie” ujęte zostały jako „złoża kopalin o znaczeniu ogólnokrajowym objęte własnością górnictw (art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze) oraz złoża kopalin objęte prawem własności nieruchomości gruntowej (art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze) o szczególnych walorach surowcowych, mających znaczenie ogólnokrajowe.

Dla wyżej wymienionych obszarów udokumentowanych złóż kopalin PZPWŚ2020+ wyróżnia zasady zagospodarowania:

- zachowanie przeznaczenia i sposobu zagospodarowania terenów złóż umożliwiające ich przyszłą eksploatację z uwzględnieniem minimalizacji kosztów związanych z ochroną środowiska i człowieka;
- wydobycie kopalin z konkretnych złóż musi być warunkowane ochroną szczególnie cennych zasobów środowiska, zwłaszcza wód podziemnych, obszarów ochrony przyrody a także społecznymi potrzebami ochrony obszarów i obiektów na powierzchni terenu: zwartej zabudowy jednostek osadniczych, obiektów szczególnej wartości historycznej, kulturowej lub gospodarczej, obiektów infrastruktury kluczowych dla funkcjonowania społeczeństwa;
- ochrona kopalin leczniczych przed skutkami eksploatacji innych kopalin;
- redukcja konfliktów przestrzennych oraz minimalizacja skutków oddziaływań górnictwa a także zagrożeń związanych z płytką eksploatacją górnictw, w szczególności na zabudowę mieszkaniową, na terenach i obszarach górniczych;
- prowadzenie prac poszukiwawczych tj. badań geofizycznych, wierceń oraz budowy infrastruktury technicznej związanej z eksploatacją ropy naftowej i gazu ziemnego przy minimalizacji oddziaływania na środowisko;
- rekultywacja terenów poprzemysłowych z uwzględnieniem ochrony kształtujących się siedlisk cennych przyrodniczo.

Rozwój obszaru powinien być ukierunkowany na ochronę terenów złóż umożliwiającą ich przyszłą eksploatację z uwzględnieniem minimalizacji kosztów związanych z ochroną środowiska.

- dla obszarów wymagających rewitalizacji na terenie Ogrodzieńca, tj.:
 - ochrona i zachowanie historycznych założeń i układów urbanistycznych;
 - rekultywacja terenów oraz ich integracja z otoczeniem;
 - rewitalizacja terenów z wykorzystaniem potencjałów endogenicznych;
 - kreowanie przyjaznych przestrzeni publicznych, sprzyjających integracji lokalnej społeczności, przeciwdziałającej segregacji i wykluczeniu społecznemu, przyciągających turystów i inwestorów;
 - rewitalizacja zdegradowanej tkanki miejskiej, w tym m.in. dzielnic śródmiejskich, współczesnych osiedli mieszkaniowych z uwzględnieniem: kształtowania przestrzeni publicznych sprzyjających integracji społeczności lokalnych, kształtowania struktur przestrzennych wspierających aktywizację i przedsiębiorczość społeczną, poprawę stanu bezpieczeństwa publicznego oraz ograniczania niskiej emisji;
 - preferowanie lokalizacji usług i aktywności gospodarczych w ciągach komunikacyjnych i na terenach zdegradowanych;
 - preferowanie lokalizacji nowej zabudowy jako intensyfikacji użytkowania terenów mieszkaniowych już istniejących.

Główne wyzwania dla tych obszarów będą dotyczyć przywrócenia im funkcji użytkowych poprzez nowe zagospodarowanie o wysokich walorach architektury i urbanistyki, uwzględniające zagadnienia efektywności energetycznej i poszanowania energii, ukierunkowane na ochronę dziedzictwa kulturowego i kształtujące struktury pod kątem poprawy jakości środowiska zamieszkania.

PZPWŚ2020+ określa również inwestycje celu publicznego postulowane przez:

- samorząd województwa, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejmik Województwa Śląskiego, tj. budowa spójnej sieci dróg/tras rowerowych o zasięgu ponadlokalnym według jednolitych standardów;
- podmioty inne niż samorząd województwa, ustalone przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, tj.: budowa drogi krajowej nr 78 relacji Siewierz – Szczekociny z obwodnicami miejscowości: Poręba i Zawiercie, Kroczyce i Pradła.

Wśród zadań samorządowych służących realizacji inwestycji celu publicznego, ustalonych w dokumentach przyjętych przez Sejmik Województwa Śląskiego, w PZPWŚ2020+ wymienia się przebudowę drogi wojewódzkiej nr 791 przebiegającej przez gminę Ogrodzieniec w celu zwiększenia płynności ruchu i bezpieczeństwa komunikacyjnego.

9.2.3. Program ochrony środowiska dla województwa śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 i Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022

Wojewódzki program ochrony środowiska służy realizacji polityki ekologicznej państwa w skali regionalnej. Program ochrony środowiska dla województwa śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 został przyjęty przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą Nr V/11/2/2015 z dnia 31 sierpnia 2015 roku. W planie został określony cel nadrzędny, który brzmi: Dążenie do poprawy stanu środowiska w województwie oraz ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko źródeł zanieczyszczeń, ochrona i rozwój walorów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami. Ponadto wyznaczono kierunki ochrony środowiska odnoszące się do następujących obszarów działań:

- jakość powietrza
- zasoby wodne
- gospodarka odpadami
- ochrona przyrody
- tereny przemysłowe
- oddziaływanie hałasu
- elektromagnetyczne oddziaływanie niejonizujące
- awarie przemysłowe
- zasoby naturalne
- gleby użytkowane rolniczo

Ważnym elementem związanym z ochroną środowiska na terenie gminy Ogrodzieniec będzie realizacja działań wyznaczonych dla obszaru województwa Śląskiego. Działania te zostały określone na lata 2015 - 2019, a wśród nich można wyróżnić takie, których realizacja będzie dotyczyć miasta i gminy Ogrodzieniec, m.in:

- opracowanie i wdrożenie systemu zbierania informacji o rodzaju użytkowanych paliw stałych w indywidualnych urządzeniach grzewczych;
- prowadzenie działań kontrolnych w zakresie zakazu spalania odpadów w indywidualnych systemach grzewczych jako elementu zmian w świadomości społeczeństwa oraz środków prewencyjny;
- poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej i mieszkalnych, w tym poprzez ich kompleksową termomodernizację;
- budowa, rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacji, w tym deszczowej;
- budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych i zagospodarowywania osadów ściekowych;
- budowa, rozbudowa i modernizacja ujęć wody, stacji uzdatniania wody oraz infrastruktury służącej do zbiorowego zaopatrzenia w wodę;
- selektywne zbieranie odpadów ulegających biodegradacji i w konsekwencji ograniczenie składowania tych odpadów;
- zapewnienie właściwej ochrony bioróżnorodności, terenów zieleni i krajobrazu w planowaniu przestrzennym, ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych poprzez adekwatne zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego lub/i decyzjach o warunkach zabudowy;

- ograniczenie do niezbędnego minimum powierzchni gleby objętej zabudową.

Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022⁵² został przyjęty Uchwałą Nr V/37/7/2017 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 24 kwietnia 2017 roku. W dokumencie tym została przeprowadzona analiza obecnej sytuacji w zakresie gospodarki odpadami na terenie województwa śląskiego. Pgowś2022 stanowi aktualizację dotychczasowego „Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014”.

Zgodnie z zapisami dokumentu gmina Ogrodzieniec znajduje się na obszarze Regionu I związanego z gospodarką odpadami komunalnymi. W Regionie I funkcjonuje instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych należąca do Częstochowskiego Przedsiębiorstwa Komunalnego Sp. z o. o., zlokalizowana w gminie Sobuczyna, w miejscowości Wrzosowa. Instalacja ta oraz zlokalizowane przy niej składowisko spełniają ustawowe wymagania dla instalacji regionalnych.

Celem nadrzędnym Pgowś2022 jest rozwijanie systemu gospodarki odpadami opartego na zapobieganiu powstawania odpadów, przygotowywaniu ich do ponownego użycia, recyklingu oraz innych metodach odzysku i unieszkodliwiania.

Ponadto w Pgowś2022 zostały określone cele dla poszczególnych grup odpadów (tj. odpadów komunalnych, odpadów niebezpiecznych i odpadów innych niż niebezpieczne). Cele główne w zakresie gospodarki odpadami brzmią następująco:

- zapobieganie powstawaniu odpadów;
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby w 2020 r. nie było składowanych więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.;
- dążenie do zmniejszania ilości składowanych odpadów;
- osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych;
- zapewnienie osiągnięcia odpowiedniego poziomu zbierania zużytych baterii i akumulatorów;
- osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów użytkowych, m.in.: odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych;
- zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku.

Osiągnięcie tak zdefiniowanych celów głównych wymaga realizacji wyznaczonych celów pośrednich. Gospodarka odpadami na terenie gminy Ogrodzieniec bezwzględnie wiąże się z utylizacją odpadów komunalnych. W związku z tym, muszą być realizowane cele pośrednie do których należą m.in.:

- zmniejszenie ilości powstających odpadów;
- objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych;

⁵² zwany dalej: Pgowś2022

- zapewnienie jak najwyższej jakości zbieranych odpadów przez odpowiednie systemy selektywnego zbierania odpadów, w taki sposób, aby mogły one zostać w możliwie najbardziej efektywny sposób poddane recyklingowi;
- wprowadzenie systemów selektywnego odbierania odpadów zielonych i innych bioodpadów u źródła – do końca 2021 r.;
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.;
- zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych;
- zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia;
- zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych;
- utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi.

Wskazane cele związane z ochroną środowiska oraz gospodarką odpadami komunalnymi pozwalają na stwierdzenie, że cele założone na poziomie wojewódzkim mają przyczynić się do podniesienia jakości środowiska oraz dbałości o zrównoważony rozwój w poszczególnych jednostkach terytorialnych niższego rzędu, w tym w gminie Ogrodzieniec.

9.2.4. Strategia rozwoju turystyki w województwie śląskim na lata 2004 - 2013

Strategia rozwoju turystyki w województwie śląskim na lata 2004-2013 została przygotowana jako opracowanie badawczo-rozwojowe, wykonane na zlecenie Zarządu Województwa Śląskiego przez Górnośląską Wyższą Szkołę Handlową w Katowicach. Uwzględnia ona także uwagi i korekty zgłaszane podczas prowadzonych konsultacji po zakończeniu opracowania badawczo-rozwojowego. Dokument został przyjęty Uchwałą nr II/29/10/2004 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 20 grudnia 2004r.

Koncepcja rozwoju turystyki województwa opiera się na misji: *Nowe szanse, nowe możliwości rozwojowe województwa*. Element ten uzupełniony jest wizją wskazującą, co należy osiągnąć: *Województwo Śląskie to obszar o bogatych, różnorodnych walorach kulturowych i przyrodniczych, dający turystom zarówno krajowym i zagranicznym oraz mieszkańcom regionu możliwości wypoczynku oraz aktywnego i atrakcyjnego spędzenia wolnego czasu. Rozwój turystyki w województwie śląskim odbywa się w poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju oraz z uwzględnieniem regionalnych uwarunkowań przyrodniczych i różnicowań kulturowych, uznając iż turystyka jest istotnym czynnikiem rozwoju województwa śląskiego tworzącym nowe miejsca pracy dla mieszkańców. Otwartość i gościnność mieszkańców województwa śląskiego, duże zróżnicowanie oraz unikalność oferty i usług turystycznych świadczonych na wysokim poziomie zaspakaja wymagania turystów chętnie powracających by spędzić tutaj wolne chwile.*

Opierając się na określonej wizji rozwoju turystyki w województwie śląskim oraz w oparciu o analizę walorów i możliwości turystycznych regionu, można sformułować następujące cele strategiczne:

1. Rozwój produktu markowego - turystyka biznesowa;
2. Rozwój produktu markowego - turystyka miejska i kulturowa;
3. Rozwój produktu markowego - turystyka wiejska;

4. Wzrost znaczenia produktu markowego - turystyka tranzytowa i przygraniczna;
5. Rozwój produktu markowego - turystyka rekreacyjna, aktywna i specjalistyczna
6. Podnoszenie dostępności i jakości świadczonych usług turystycznych oraz budowa systemu wsparcia rozwoju markowych produktów turystycznych

Zgodnie ze *Strategią...* gmina i miasto Ogrodzieniec to odpowiednie dla rozwoju turystyki wiejskiej, miejsko - kulturowej a także turystyki rekreacyjnej, aktywnej i specjalistycznej.

9.3. Dokumenty szczebla powiatowego

9.3.1. Plan rozwoju lokalnego Powiatu Zawierciańskiego, Strategia Rozwoju Powiatu Zawierciańskiego na lata 2011-2020

Strategia powiatu zawierciańskiego stanowi długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju powiatu i przyjmujący takie cele i kierunki działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. Dokument ten nie określa jedynie zadań własnych powiatu, ale jest również wyznacznikiem dla działań, które powinny być realizowane na poziomie każdej gminy.

W Strategii została przedstawiona misja oraz priorytety, cele i kierunki działania dla każdego z priorytetów życia społeczno-gospodarczego (społeczność, infrastruktura, gospodarka, przestrzeń i ochrona środowiska). Misje określono w trzech punktach, które wyraźnie podkreślają charakter powiatu i wskazują jego atuty. Punkty te brzmią następująco:

- *Obszar zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oparty na dużym potencjale gospodarki rolnej, sprzyjający aktywizacji zawodowej mieszkańców oraz rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości, kultury i usług rekreacyjno-turystycznych.*
- *Atrakcyjny turystycznie powiat o licznych walorach kulturowych oparty o bazę cennych zabytków architektury.*
- *Czyste środowisko i przyjazny klimat do rozwoju turystyki opartej o zintegrowaną promocję powiatu zawierciańskiego.*

W oparciu o przedstawioną misję zostały określone następujące cele operacyjne:

1. Społeczność:

- podjęcie działań na rzecz stworzenia sprawnego systemu zapobiegania kryzysom rodziny oraz kompleksowego wsparcia osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych objętych szeroko rozumianą pomocą społeczną,
- stworzenie warunków na rzecz przeciwdziałania wykluczeniom społecznym, aktywizacji zawodowej mieszkańców powiatu i pozyskania pracy przez osoby niepełnosprawne,
- stworzenia warunków dla rozwoju usług opieki zdrowotnej i medycznej w tym leczenia szpitalnego,
- podjęcie działań w kierunku zmiany świadomości społecznej w zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej,
- podjęcie działań na rzecz rozwoju i dywersyfikacji form przekwalifikowania zawodowego i uwzględnianie w procesie kształcenia potrzeby lokalnego rynku pracy,

2. Infrastruktura:

- budowanie i modernizowanie infrastruktury drogowej wraz z jej najbliższym otoczeniem oraz umożliwianie rozwoju infrastruktury przewozów pasażerskich,
- sprzyjanie rozwojowi infrastruktury proturystycznej i różnych form turystyki,
- stworzenie warunków dla rozwoju infrastruktury technicznej przeciwdziałającej tzw. wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców powiatu zawierciańskiego,

3. Gospodarka:

- działanie na rzecz tworzenia warunków dla rozwoju stref aktywności gospodarczej na terenie powiatu,
- stworzenie warunków dla ograniczenia bezrobocia i wzrostu aktywności zawodowej mieszkańców powiatu zawierciańskiego,
- podejmowanie działań w kierunku wielofunkcyjnego rozwoju wsi i obszarów wiejskich w zakresie rozwoju nowoczesnego rolnictwa i pozarolniczego rozwoju wsi,
- stworzenie system promocji powiatu zawierciańskiego w kraju i zagranicą,

4. Przestrzeń:

- podjęcie działań w kierunku równomiernego rozwoju Powiatu i poszczególnych miejscowości położonych najdalej od centrum gospodarczego i kulturalnego skupionego w stolicy powiatu oraz tworzenie warunków dla korzystniejszego gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie,
- podjęcie działań w kierunku rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej oraz lepsze wykorzystywanie istniejących szlaków komunikacyjnych,
- stworzenie warunków do wykorzystania istniejących i tworzenia nowych obszarów chronionych dla zwiększenia potencjału zasobów przyrodniczych sprzyjających rozwojowi turystyki,

5. Ochrona Środowiska:

- poprawę jakości środowiska na terenie Powiatu Zawierciańskiego,
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców Powiatu.

Według informacji zawartych w Strategii gmina Ogrodzieniec, to tereny atrakcyjne pod względem turystycznym i przyrodniczym. Ponadto gmina jest jednym z trzech ośrodków, który skupia większość potencjału gospodarczego powiatu zawierciańskiego.

9.3.2. Program ochrony środowiska dla powiatu zawierciańskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019r.

Program ochrony środowiska dla powiatu zawierciańskiego został przyjęty Uchwałą Nr XVII/155/11 Rady Powiatu Zawierciańskiego z dnia 24 listopada 2011 r. Program zawiera ocenę stanu środowiska powiatu wraz z danymi i wskaźnikami ilościowymi, które charakteryzują poszczególne elementy środowiska. Ponadto w dokumencie wyznaczono priorytety, cele i kierunki działania, dokonano również hierarchizacji najważniejszych problemów środowiskowych oraz przedstawiono plan operacyjny Programu.

Celem nadrzędnym polityki środowiskowej powiatu jest rozwój gospodarczy przy zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego. Do realizacji celu nadrzędnego przyczynić się mają cele główne - długookresowe, obejmujące różne obszary:

1. Powietrze atmosferyczne:
 - Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza oraz ograniczanie zużycia energii i wzrost wykorzystania energii z odnawialnych źródeł
2. Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych:
 - Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych
3. Ochrona przed powodzią:
 - Racjonalizacja gospodarowania zasobami wodnymi Powiatu oraz zapobieganie skutkom wezbrań powodziowych
4. Tereny przemysłowe:
 - Stworzenie warunków i mechanizmów dla zagospodarowania terenów przemysłowych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju
5. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego:
 - Zachowanie różnorodności biologicznej oraz georóżnorodności
6. Ochrona lasów:
 - Prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej
7. Ochrona zasobów kopalin:
 - Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi
8. Ochrona gleb:
 - Racjonalne wykorzystywanie zasobów glebowych
9. Ochrona przed hałasem:
 - Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców Powiatu Zawierciańskiego i środowiska poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów
10. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi:
 - Ochrona mieszkańców Powiatu Zawierciańskiego przed nadmiernym promieniowaniem elektromagnetycznym
11. Gospodarka odpadami:
 - Minimalizacja ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i ograniczenie składowania pozostałych odpadów
12. Edukacja ekologiczna:
 - Kształtowanie nawyków kultury ekologicznej mieszkańców Powiatu Zawierciańskiego, zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie

Tak określone cele pozwolą na podniesienie jakości środowiska w całym powiecie zawierciańskim, a co za tym idzie również na terenie gminy Ogrodzieniec. Ważnym

elementem dokumentu jest wskazanie źródeł finansowania przedsięwzięć związanych z polityką ekologiczną oraz sposobów monitoringu środowiska.

9.4. Podsumowanie

Dokumenty wykonywane i realizowane na wyższych szczeblach są bogatym materiałem źródłowym do niniejszego opracowania. Pozwalają one na ocenę sytuacji gminy w odniesieniu do otoczenia, w którym jednostka ta się znajduje. Jednocześnie dokumenty te stają się wytycznymi w odniesieniu do zawartości Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ogrodzieniec.

Dokumenty szczebla krajowego oraz wojewódzkiego pozwalają stwierdzić, że gmina Ogrodzieniec jest jednostką terytorialną o potencjale rozwojowym. Opracowania te umożliwiają również wskazanie zagrożeń, które dotyczą gminy, dzięki czemu projektanci Studium mają możliwość uwzględnienia szerokiego wachlarza wytycznych w opracowywanym dokumencie.